

**TÜRKİYE'DE BASIN ORGANİZAYONU
BAĞLAMINDA İLETİŞİM BAŞKANLIĞI ÖRNEĞİ**

Özgür Can YOLCU

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Dr. Öğretim Üyesi Önder DENİZ

Uşak

Haziran, 2019

**TÜRKİYE'DE BASIN ORGANİZASYONU
BAĞLAMINDA İLETİŞİM BAŞKANLIĞI ÖRNEĞİ**

Özgür Can YOLCU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İletişim Bilimleri Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Öğretim Üyesi Önder DENİZ

Uşak

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Haziran, 2019

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ

TÜRKİYE'DE BASIN ORGANİZASYONU BAĞLAMINDA İLETİŞİM BAŞKANLIĞI ÖRNEĞİ

Özgür Can Yolcu

İletişim Bilimleri Anabilim Dalı

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Haziran 2019

Danışman: Dr. Öğretim Üyesi Önder DENİZ

Türkiye Cumhuriyeti Devletinin yönetim sisteminin değişip Partili Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçilmesiyle birlikte ülkemizde uzun yıllar çalışma yürüten Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü Kurumu bu değişim süreci içinde İletişim Başkanlığı ismi ile çalışma yürütmeye başlamıştır. 1984 yılında Başbakanlığa bağlanan Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü uzun yıllar Başbakanlık çatısı altında basın organizasyonunda, dış basının takibinde önemli çalışmalar gerçekleştirmiştir. Kanun Hükmünde Kararname ile gelen sistem değişikliğiyle birlikte 2018 yılının Temmuz ayında Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü isim değiştirilip İletişim Başkanlığı adıyla görev, yetki ve sorumluluklarında bazı değişiklikler yapılarak Cumhurbaşkanlığı makamının çatısı altında göreve başlanmıştır. Bu tez çalışmasında İletişim Başkanlığının yurt içinde yerel ve ulusal gazetecilerin basını denetleyen devlet kurumunun gazetecilik mesleği üzerinde etkisi ve konumunun önemi hakkında bilgi verilecektir. Bu çalışma Normatif Kuram içinde yer alan Liberal Kurama dayandırılarak açıklanacaktır. Liberal kuramın basın özgürlüğü bağlamındaki temel bakış açısı açıklanıp bu düşüncenin İletişim Başkanlığı içindeki durumu belirtilecektir.

Araştırma kapsamında beş ulusal beş de yerel gazete müdürüyle irtibata geçilmiş, derinlemesine görüşme tekniği kullanılarak bu müdürlere İletişim Başkanlığı hakkında beşer soru sorulmuştur. Çalışmamıza verilen cevaplar doğrultusunda İletişim

Başkanlığı kurumunun görev ve sorumlulukları hakkında yerel ve ulusal gazete yöneticilerinin yeterli bilgiye sahip olmadığı ortaya çıkmıştır. İletişim Başkanlığının tek çatı altında faaliyet yürütmesinin daha faydalı olacağı, resmi ilan yetkilendirmesi bağlamında yerel gazete yöneticilerinin resmi ilanlara büyük önem verdiği, kendilerini muhalif olarak nitelendiren gazete yöneticilerinin bu sistemde birtakım sorunlar yaşadığı araştırmada görüşme yapılan müdürler tarafından belirtilmiştir. İletişim Başkanlığı gibi bir kurumun gazete ve devlet yöneticileri arasında köprü vazifesi görmesi gerektiği, ilgili kurumlara her daim eşit mesafede ve adil olması gerektiği yapılan araştırmada ortaya çıkan sonuçlar arasındadır.

Anahtar Kelimeler: *İletişim Başkanlığı, Basın Denetimi, Cumhurbaşkanlığı Sistemi*

ABSTRACT

THE EXAMPLE OF PRESIDENCY OF COMMUNICATION IN CONTEXT OF PRESS ORGANIZATION IN TURKEY

Özgür Can Yolcu

Department of Communication Sciences

Social Sciences Institute of Uşak University, June 2019

Advisor: Ass. Prof. Dr. Önder DENİZ

With the change of the government system of the state of the Republic of Turkey and the transition to the Presidential Government, the General Directorate of Press Publication and Information (BYEGM), which has been working for many years in our country, has started to work with the name of the Communication Presidency in this process of change. For many years, the General Directorate of Press, Publication and Information, which was attached to the Prime Ministry in 1984, has carried out vital works in the press organization under the umbrella of the prime ministry and monitoring the Foreign Press. With the change in the system that came with a Decree Law, in July 2018, the General Directorate of Press, Publication and Information's name has been changed to the Directorate of Communications and some changes in its duties, powers and responsibilities were made under the umbrella of the Presidential authority. In this thesis, the impact of the Directorate of Communications on the journalism profession and the importance of the position of the state institution that oversees the press of local and national journalists in the country will be informed. This study will be explained on the basis of Liberal Theory in Normative Theory. The basic point of view of liberal theory in the context of freedom of the press will be explained and the position of this idea within the Directorate of Communications will be defined.

Within the scope of the research, five national and five local newspaper managers were contacted and five questions about the Directorate of Communications were asked to these managers by using in-depth interview technique. According to the answers given to our study, it was revealed that the local and national newspaper managers do not have sufficient information about the duties and responsibilities of the Directorate of

Communications. It was stated by the interviewed managers that it would be more beneficial for the Communication Presidency to operate under a single roof, that local newspaper managers attach great importance to official announcements in the context of the authorization of official advertisements, and that the managers of the newspapers who described themselves as having problems in this system had problems. One of the results of the research is that an institution like the Directorate of Communications should act as a bridge between newspaper and state administrators and should always be equal and fair to the relevant institutions.

Key Words: *Directorate of Communication, Control of Press, System of Presidency*

UŞAK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Tezli Yüksek Lisans Jüri ve Enstitü Onayı

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

İletişim Bilimleri Ana Bilim Dalı İletişim Bilimleri Tezli Yüksek Lisans Programı 164018015 No'lu öğrencisi Özgür Can YOLCU'un "Türkiye'de Basın Organizasyonu Bağlamında İletişim Başkanlığı Örneği" adlı tezi 12/06/2019 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Uşak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, Yüksek Lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Jüri	Adı Soyadı	İmza
Danışman	: Dr. Öğr. Üyesi Önder DENİZ	
Üye	: Doç. Dr. Yasemin KILIÇARSLAN	
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Bahar SOĞUKKUYU	

Enstitü Müdürü
Mehmet KARAYAMAN

ÖNSÖZ

Öncelikle çalışmamın hazırlanmasında danışmanlık görevini üstlenen ve bu süreçte desteklerini esirgemeyen, gelecekteki mesleki hayatımda da bana verdiği kıymetli bilgilerinden yararlanacağımı düşündüğüm değerli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Önder DENİZ'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Lisans eğitim yıllarında hep desteğini gördüğüm, yüksek lisans sürecinde büyük anlayışla bana destek olan, yaptığım Derinlemesine görüşme yöntemiyle birçok gazeteciye ulaşmamı sağlayan desteğini esirgemeyen kıymetli hocam Hakan TEMİZTÜRK'e teşekkürü bir borç bilirim.

Beni bu günlere getiren bu önemli ve yoğun süreçte desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen sevgili Anneme, Babama ve kardeşlerime gönülden teşekkür ederim. Yüksek lisans eğitimim boyunca derslerine girmekten büyük mutluluk duyduğum tüm hocalarıma da çok teşekkür ederim.

Özgür Can YOLCU

2019, UŞAK

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Özgür Can YOLCU

Doğum Yeri ve Tarihi : Ardahan – 1992

Eğitim Bilgileri

Lise : Kartal Lisesi

Lisans : Atatürk Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik
Bölümü

Yabancı Dil : İngilizce

Staj

BirGün Gazetesi 30 günlük staj eğitimi

İş Tecrübesi : BirGün Gazetesi – Muhabir

BirGün Gazetesi – Sayfa Tasarım Bölümü

İletişim Bilgileri

E-Posta Adresi : ozgurcanyolcu@gamilçcom

İÇİNDEKİLER

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ	i
ABSTRACT	iii
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	v
ÖNSÖZ	vi
ÖZGEÇMİŞ.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR.....	xii
GİRİŞ	1
1.BÖLÜM: BASIN ÖZGÜRLÜĞÜ KAVRAMI VE TARİHÇESİ.....	2
1.1. Basın Özgürlüğünün İçerdiği Haklar.....	4
1.1.1. Basın Özgürlüğünün Niteliği.....	5
1.1.2. Basın Özgürlüğünün İçeriği.....	6
1.1.2.1. Haberi Toplama Hakkı.....	6
1.1.2.2.Haberleri Serbestçe Aktarma ve Eleştirme Hakkı.....	7
1.1.2.3. Haberleri Basıp, Çoğaltma Hakkı.....	8
1.2.SİYASAL REJİMLER BAĞLAMINDA BASIN ÖZGÜRLÜĞÜ	9
1.2.1. Eski Mutlakiyetçi Rejimlerde Basın Özgürlüğü	9
1.2.2. Faşist ve Nasyonal Sosyalist Rejimlerde Basın Özgürlüğü	9
1.2.3.Komünist Rejimlerde Basın Özgürlüğü.....	10
1.2.4. Liberal Rejimlerde Basın Özgürlüğü.....	11
1.2.5. Demokratik Rejimlerde Basın Özgürlüğü.....	12
1.3. KİTLE İLETİŞİM KURAMLARI.....	12
1.3.1. Otoriter Kuramlar	12
1.3.2. Liberal Kuram	15
1.3.3. Sovyet Totaliter Kuramı	18
1.3.4. Toplumsal Sorumluluk Kuramı.....	20
1.4.BASIN ÖZGÜRLÜĞÜNÜN TARİHSEL GELİŞİMİ	22
1.4.1 Fransa'da Basın Özgürlüğü.....	22
1.4.2. İngiltere'de Basın Özgürlüğü	24
1.4.3. ABD'de Basın Özgürlüğü.....	25
1.5. TÜRKİYE CUMHURİYET DÖNEMİNDE BASIN ÇALIŞMALARI	26
1.5.1. 1931 Matbuat Kanunu	26

1.5.2. Birinci Basın Kongresi ve Basın Birliği	28
1.5.2.1. Basın Birliği	29
1.6. 1982 ANAYASINDA BASIN ÖZGÜRLÜĞÜ KAPSAMINDA YER ALAN MADDELER	32
1.6.1. Düşünceyi Açıklama ve Yayma Özgürlüğü	32
1.6.2. Basının Sansür Edilmemesi	33
1.6.3. Basımevi ve Eklentilerine El Konulamaması	34
1.6.4. Süreli ve Süresiz Yayın Hakları	34
1.6.5. Düzeltme ve Cevap Hakkı	34
2. BÖLÜM: BASIN YAYIN VE ENFORMASYON GENEL MÜDÜRLÜĞÜ'NÜN (BYEGM) TARİHSEL EVRELERİ	35
2.1.1. Matbuat ve İstihbarat Müdüriyeti Umumiyesi'nin Kurulması	35
2.1.2. Kurumun Başbakanlığa Bağlanıp 'Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü' Adı Altında Teşkilatlanması	38
2.1.2.1. Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü Teşkilatının Yetki ve Sorumlulukları	38
2.1.2.2. Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğünün Yapısı	39
2.1.2.1. Merkez Teşkilat Yapısı	39
2.1.2.1.1. Ana Hizmet Birimleri	39
a) Haber Dairesi Başkanlığı	40
b) Basın Yayın Dairesi Başkanlığı	40
c) Enformasyon Dairesi Başkanlığı	40
2.1.2.1.2. Danışma Birimleri	41
a) Hukuk Müşavirliği	41
b) Araştırma, Plânlama ve Koordinasyon Dairesi Başkanlığı	41
2.1.2.1.3. Yardımcı Hizmet Birimleri	42
a) Personel Şubesi Müdürlüğü	42
b) İdari ve Mali İşler Şubesi Müdürlüğü	42
c) Savunma Uzmanlığı	43
2.1.2.2. Taşra Teşkilat Yapısı	43
2.1.2.3. Yurtdışı Teşkilat Yapısı	45
2.2. BASIN- YAYIN ENFORMASYON GENEL MÜDÜRLÜĞÜNÜN BASIN- YAYIN HİZMETLERİ	46
2.2.1. Basın Trafik Kartı	48
2.2.2. Hizmet Damgalı Pasaport	48
2.2.3. Yabancı Basın Mensuplarına Yönelik Hizmetler	48

2.3. TÜRKİYE CUMHURİYETİ CUMHURBAŞKANLIĞI İLETİŞİM BAŞKANLIĞI.....	49
2.3.1. Kurum Hakkında Bilgi.....	49
2.3.2. Kurumun Amaç ve Görevleri.....	50
2.3.3. Teşkilat Yapısı.....	51
2.3.3.1. Kamu Diplomasisi Dairesi Başkanlığı	52
2.3.3.2. Basın ve Yayın Dairesi Başkanlığı	53
2.3.3.3. Halkla İlişkiler Dairesi Başkanlığı	54
2.3.3.4. Tercüme Dairesi Başkanlığı.....	54
2.3.3.5. Yönetim Hizmetleri Dairesi Başkanlığı	55
2.3.3.6. Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı	55
2.3.3.7. Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı	55
3. YÖNTEM.....	57
3.1. Araştırmada Kullanılan Çalışma Yöntemi.....	57
3.2. Araştırmanın Problemi.....	58
3.3. Araştırmanın Amacı	59
3.4. Araştırmanın Örnekleme	60
3.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	61
3.6. Araştırmanın Hipotezleri	61
4. BULGULAR VE YORUMLAR	61
5. SONUÇ	78
KAYNAKÇA	84

TABLÖLAR LİSTESİ

<i>Tablo 1: İletişim Başkanlığının İhdas Edilen Kadroların Dağılımı</i>	<i>56</i>
<i>Tablo 2: Araştırma Çerçevesinde Gazetecilere Sorulacak Sorular</i>	<i>59</i>
<i>Tablo 3: Görüşmeye Katılan Gazete Yöneticilerle İlgili Bilgiler</i>	<i>60</i>

KISALTMALAR

BYEGM: Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

CHF: Cumhuriyet Halk Fırkası

KHK: Kanun Hükmünde Kararname

DPT: Devlet Planlama Teşkilatı

TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi

GİRİŞ

Düşüncenin oluşması, gelişmesi ve açıklanması için basın önemli bir araç olarak görülmektedir. Basın, toplumu etkileyen ve belirli alanı etkilemede önemli görevlere sahiptir. Basın genel bağlamda bir dizi görevler üstlenerek kamuoyu oluşturmada ve kamuoyu şekillendirmede etkili olduğu belirtilmektedir (Akarcalı, 1989, s. 265). Basın, toplumun düşünce yapısını geliştiren ve kendisini ifade etmede kullandığı bir araç olarak bilinmektedir. Basının genel anlamda toplumu ve toplumları aydınlatma bağlamında görevler üstlenmektedir.

Basın alanında tartışılan en önemli konulardan biri matbuat hürriyeti kavramıdır. Hürriyet kavramının içeriğini belirlemek olabildiğince müşkül bir durum olarak nitelendirilmektedir. Basın özgürlüğünün sınırlandırılmaları, toplumdan topluma, ülkeden ülkeye değişen bir kavram olarak belirtilmektedir (Gönenç, 2002, s. 65). Tarih içerisinde basının kendini kabul ettirmesiyle sansür ve her türlü (kilise, kral, burjuvazi) baskı türüne maruz kalmıştır.

Devlet bu alanda denetimi elinde tutabilmek için bazı kurum ve kuruluşlar kurmaktadır. Basını, medya çalışanlarını toplumun haber alma özgürlüğünü göz önünde bulundurmaktadır. Ancak devletin diğer kurumlarda denetim organizasyonu pek sorun olmasa da basın denetimi karşısına 'sansür' tanımını getirmektedir. Türkiye'de özerk ya da devlete bağlı bulunan bir dizi basın kurumu vardır.

Araştırma bağlamı içinde Basın Özgürlüğünün temel kuramlarından biri olan ve kökleri 17. yüzyıla dayanan Liberal Kuram anlayışı, temelinde basın organizasyonu olarak faaliyet yürüten İletişim Başkanlığı Kurumu tarafından incelenmiştir.

Devlet'in basın kurumu olarak uzun yıllar Başbakanlığa bağlı Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü bu görevi üstlenmiştir. Yerel ve ulusal basın içinde dış ülkelerde tanıtım faaliyetleri alanında önemli vazifeler üstlenmiştir. Sistem değişikliğiyle birlikte BYEGM Cumhurbaşkanlığına bağlanmış, İletişim Başkanlığı adıyla görevine devam etmiştir. Görev, yetki ve sorumlulukları değişen, Resmi ilan dağıtımını bünyesine alan İletişim Başkanlığı 2018 Temmuz KHK'sıyla yasalaşmıştır. Bu bağlam içerisinde araştırmamızda yeni kurulan devlet kurumunun yerel ve ulusal gazeteci yöneticilerinin üzerindeki değişimleri araştırılacaktır.

1.BÖLÜM: BASIN ÖZGÜRLÜĞÜ KAVRAMI VE TARİHÇESİ

Basın kavramı Gutenberg'in baskı makinesi geliştirmesi ve kâğıtların artık kolay bir şekilde basılmasıyla birlikte yazılı basının ortaya çıkışı başlamıştır. Ancak bu süreç bağlamı içerisinde gelişen fikir hürriyeti kavramı daha eski döneme tekabül ettiği bilinmektedir. İtalya'dan başlayıp daha sonra Rönesans'ın Kilise baskısından kurtararak özgürleştirmesi 'basın hürriyeti' kavramı için önemlidir (Perin, 1974, s.37). Basın hürriyeti, siyasal iktidar ile basın arasında oluşan mücadele konusu olarak değerlendirilmektedir. Basın hürriyetinin tarihsel gelişimini 17. yüzyıl olarak ele alınmaktadır. 17. yüzyıl ve sonrasında yaşanan toplumsal ve siyasal hadiselerin, basının siyasal erk karşısındaki özgürlük mücadelesine sürat kazandırmıştır (Öztürk, 1997, s.74). Basın özgürlüğü olgusu, demokratik ve meclisli devletlerde belirtilmiş bir kavram olarak bilinmektedir. 17. yüzyıldan bu yana süregelen yazılı basında belirlenen gelişmelerle basının 4. kuvvet olmasıyla sonuçlanmıştır (Özgen, 1998, s.53). Basın, bir ülkenin haber ve bilgi akışını sağlayarak toplumun aydınlanmasına ön ayak olan mühim etmen olarak görülmektedir. Günümüzde ekonomik ve demokratik yönden ilerlemiş toplumlarda ilerleme seviyenin belirlenmesi basının mekanizmasıyla eşdeğer görülmektedir. Bu durum basının demokratik toplumdaki görevlerinden kaynaklanmaktadır (Yücedoğan, 1999, s.107).

Basın hürriyetinin hareketli devresinde liberalizmle benzer vakitte rastlanmaktadır. Asıl gaye olarak, iktidara ve devlete karşı galip olunması gereken ve onu tenkitlerde bulunmaya fırsat ortaya çıkartacak bir hürriyettir. Basın hürriyeti sorunu, 18. yüzyılın bitiminde politik yapılara karşı galip gelmesi gereken bir savaşım olarak devam ettirmiştir (Danışman, 1982, s.2). Basın hürriyeti tanımı yönetim yapısının demokrasi olduğu ülkelerde sık rastladığımız bir tanım olarak karşımıza çıkmaktadır. 17. yüzyılda meydana gelen bir dizi gelişmeler sonucunda basın artık Yasama, Yürütme ve Yargıdan sonra gelen 4. önemli kuvvet olarak sonuçlanmıştır. Basının süratle ilerlemesiyle "basın hürriyeti" kavramı giderek daha anlamsal gelişimi olan "iletişim özgürlüğü" olarak adlandırılmaktadır (Gezgin, 2001, s.138). Tarihsel dönem içinde basın, siyasal ve toplumsal baskı düzeni kuran her türlü ideolojik rejimle sıkı bir mücadele alanı içerisine girmiştir. Kral, kilise, derebeylikler, burjuva sistemi, basını kendi etkin aracı olarak kullanmak ve denetimi elinde bulundurmak için oldukça yoğun çaba içerisine girmiştir.

Düşüncenin oluşması ve açıklanması sürecinde basın etkin bir araç olarak görülmektedir. Basın toplum içerisinde etkin bir araç olarak, bir düşünce ortamının

oluşması açısından üzerinde durulan bir konu olarak belirlemektedir. Basın yoluyla düşüncelerin açıklanması kamuoyu oluşturmakta ve düşüncelerini basın aracılığıyla açıklamaktadır (Özek, 1978, s.32). Düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünün yaygın ögesini meydana getiren bilgi ve fikirlerin izah edilme özgürlüğü, geniş manada değerlendirilen sahaya ve başvurulmuş metotlara göre oldukça çeşitli hürriyet gruplarına eşit gelmektedir. Misal, niyet ve düşünceler gazete, kitap, radyo, televizyon vb. araçlarla izah edildiğinde basın özgürlüğü; toplu ya da teşkilatlı yapılar vasıtasıyla izah edildiğinde toplantı ve gösteri, parti, dernek ya da sendika hürriyetleri söz konusu olmaktadır (Sunay, 2001: 129). Basın özgürlük kavramının ana unsuru; bir fikri, düşünceyi açıklamak kadar, bu düşünceyi basın ya da kitle iletişim araçlarını kullanarak topluma aktarması gerekmektedir. Toplumların fikir ve düşüncesini ‘gazete, radyo, televizyon vb.’ kitle iletişim araçlarıyla etkili bir şekilde aktarılmasına olanak sağlanmalıdır.

Basın hürriyetinin itibar ve prestij hakkından, hususi hayatın gizliliği hakkından, sahiplik hakkından ya da ulusal güvenlikten daha önemli ya da daha önemsiz olduğunu belirtemez. Hürriyetler ve toplumsal yaşam ortasında böyle bir farklılıkta bulunmak, her şeyden önce bir tam olarak hürriyet düşüncesine ziyan vermektedir. Bu sebeple en mühim olan hürriyet değil, hürriyetlerden sadece biri olarak alınmıştır. O da düşünceyi izah etme ve genişleme hürriyetinin hususi bir çeşidi olan matbuat hürriyetidir (Salihpaşaoğlu, 2007, s.5).

Basın özgürlüğü kavramının ana temelini, kişilerin iki esas paylarının kullanımı meydana getirmektedir. Esaslardan ilki, bireyin etrafında gelişen hadiseleri teyit etme yönünde mühim olan vakalara ilişkin bilgiye sahip olma hakkının karşı görünüşü olan bilgi verme hürriyetidir. İkincisi ise, fikri izah etme hürriyetidir (Özgenç ve Sözüer, 1996, s.272). Toplum içinde gelişen bir haberin kendisi kadar, o haberi bireye ulaştıran iletişim aracı da oldukça önem arz etmektedir. Basın kavramı içinde haber verme ve bilgilendirme özgürlüğü demokratik rejim içinde engellenemez bir hak olarak karşımıza çıkmaktadır.

Demokratik yönetim düşüncesi ile yakın bağlantı içinde olan basın tanımı, demokratik alan içerisinde detaylı olarak ele alınmaktadır. Basın tanımı sadece gazetelerle bağlantılanırlarken teknolojik gelişmeler içerisinde radyo, televizyon, sinema gibi araçları da tanım içine almıştır. Dolayısıyla basın özgürlüğünün anlamı, kapsam olarak sözü edilen araçlarla bir olarak incelenmesi gerekmektedir (Sunay, 2001, s.130). Demokratik rejimler içinde düşüncenin açıklanması ve fikirlerin

yayılması anayasal kural olarak ele alınmış ve rejim içerisinde engellenememiştir. Kitle iletişim araçları, toplumu bilgilendirme aracı olarak etkili bir şekilde demokratik rejim içinde kullanılmaya başlanmıştır. Kitle iletişim araçları yönetim anlayışları tarafından da etkin kullanılmaktadır. Düşünce ve ideolojilerini topluma aktarmak için kitle iletişim araçlarını etkili bir şekilde kullanmaktadır.

Basın hürriyeti yalnızca fikirlerin rahatça belirtilme manasına gelmeyebilir, hürriyetin faaliyete geçebilmesi için basın yapılarının rahat bir şekilde hayata geçirilip sürdürülmesi de gerektirmektedir. Basın kurumlarının kurulup ve sürdürülmesinde öne sürülecek bazı pürüzler fikirleri izah etme hürriyetini zedelemese de, bu pürüzler basın hürriyetinin değerlendirmesini gerçekte imkânsız hale getirebilirler (Salihpaşaoğlu, 2007, s.14). Basın özgürlüğü ve basın kuruluşlarının toplumsal sorumluluk içinde önemi oldukça büyüktür. Basın kuruluşlarının engelleyici tedbirler almak, basın özgürlüğünü güçsüzleştiren bir durum olarak düşünülmektedir. Basın kuruluşlarının işleyişine getirilecek her türlü engel ve kısıtlama, basının özgür bir şekilde kendini var etmesini zorlaştırılan olanaksızlaştıran bir hale getirebilmektedir.

Basın özgürlüğü, matbuat aracının özelliğinden doğan etkenlerle, basın hürriyetinin içeriği de bazı hususiyetler taşımaktadır. Fikri açıklama hürriyetinin varlığı ve bunun matbuat aracıyla izah edilmesi olanakları, matbuat alanında çalışanlara bazı hakların tanınması mecburiyetini yaratmıştır. Belirtilen hakların kullanılabilir olması, basın hürriyetinin varlığını sağlamaktadır (Özek, 1978, s.34). Basın yoluyla fikri izah etme hürriyeti üzerine Dönmezer üç haktan bahsetmektedir. (Dönmezer, 1964, s.69). Bunlar; a) Haberi Toplama Hakkı b) Haberleri Serbestçe Aktarma ve Eleştirme Hakkı c) Haberleri Basıp, Çoğaltma Haklarıdır.

Dönmezer, basın özgürlüğünü 3 ana başlık içerisinde ele almaktadır: Basın özgürlüğü içerisinde ele aldığı bu doğal haklar düşüncenin ve haberin açıklaması, gelişmesi ve yayılması için önemli bir unsur olarak görülmektedir. Haberin toplanması, basılması ve haberi eleştirme basın özgürlüğünün temel kavramları olarak ele alınmaktadır. Bu temel ve doğal hak olarak görülen haklar, haberin gelişmesine oldukça fazla katkı sağlamaktadır.

1.1. Basın Özgürlüğünün İçerdiği Haklar

Basın hürriyetinin tarihsel olarak kamuoyunu bilgilendirmek amacı içerisinde siyasal otoriter rejim ile uzun mücadeleler sonucu elde edilen bazı haklar içerisinde, basın hürriyeti kendisini var etmektedir. Basın hürriyeti kavramı; genel içeriği olarak düşüncenin, eleştirilerin, haberlerin serbestçe dolaşmasını, bu haberlerin basım

alanlarında çoğaltılmasını, basın hürriyetinin içerdiği hak olarak ele alınmaktadır. Anayasamızın 5187 numaralı Basın Kanununun 3. maddesi içinde; Basın hürdür. Bu hürlük; haber edinme, yayma, tenkit, tefsir ve yayın yaratma haklarını içerir kapsamı içerisinde ele alınmıştır.

Basın özgürlüğü, haberlerin, bilgilerin, kanaatlerin, değerlendirmelerin, incelemelerin bir yasak olmaksızın rahatça basılması, yayımlanması ve dağıtılması olarak belirtilmektedir. İfade araçlarından birisi olan basın özgürlüğünden söz edebilmek için öncelikle haber, bilgi ve düşüncelere ulaşmak gereklidir. Çünkü haber, fikir ve bilgiler düşüncenin temel ögesini oluşturmaktadır (Sunay, 2001, s.49).

Anayasal sistemlerde “basın hürriyet” ayrı bir hürriyet kavramı olarak düşünülse de aslında içerik yönünden, basın özgürlüğünü düşünce özgürlüğü çerçevesi içinde düşünmek gerekmektedir. Basınının ortaklaşan bir yapıyı ifade etmesi, bu aracın faktörlüğü ve yaygınlığı, matbuat aracıyla fikrin izah edilme hürriyeti anayasalarda hususi olarak yer verilmesine yol açmıştır (Özek, 1978, s.32). Basın kolektif bir yapının ürünü olarak düşünülebilir. Basın özgürlüğü; düşünce, fikir, din ve vicdan özgürlüğü vb. kavramlarının hepsi birbirleriyle kopmaz bir bağ içerisindedir. Düşüncenin yayılması, düşüncenin basın araçlarının bir tanesiyle yayılması, bağın gerçek göstergesi olarak nitelendirilmektedir.

1.1.1. Basın Özgürlüğünün Niteliği

Teknolojik dönem içerisinde toplum hayatının her aşamasında kendini fazlaca hissettirdiği günümüzde, fikirlerin, kanaatlerin, haberlerin erişilmesinde gelişmiş teknik araçların kullanılması “basın ve diğer kitle iletişim araçlarının” önemini arttırmaktadır. Basın alanları içerisinde daha yaygın hürriyet alanına kavuşabilmesi için bir dizi organizasyona ihtiyaç duymaktadır (Aydın, 1995, s.75). Basın yoluyla toplumların geliştirdiği fikir, düşünce ve kanaatleri özgürce açıklamak demokratik ülkeler içerisinde önemli bir alana sahiptir. Teknolojik çağ içerisinde artan çeşitli kitle iletişim araçlarıyla haber dolaşımının çeşitlenmesine, bu alternatif kitle iletişim araçlarıyla fikir ve düşüncelerini açıklama, takip etme fırsatı yakalamıştır.

Günümüzün basın ve iletişim hürriyeti anlayışı, devletin bu hürriyetin gelişmesinde yansız bir tutum takılmasını, bu ilerlemeye göz yummasını ehliyetli görmemekte ve bu mevzuda devlet eliyle bazen etkili tedbirlerin alınmasını mecburiyetinin bulunduğunu olurlamaktadır (İçel, 1985, s.46).

Demokratik düzenler içinde, özgürlüğün somutlaşması ve toplumların faydalanması politik iktidar içerisinde bir mecburiyet olarak verilmiş bulunması,

özellikle basın sistemiyle fikirlerin açıklanma hürriyeti açısından söz konusu olmaktadır. Fikirlerin basın aracılığıyla açıklanması, belirli teknik gereksinimlere yol açmakta, belirli yatırımları mecburi kılmaktadır (Özek, 1978, s.33).

Basın ve haberleşme özgürlüğü kolektif bir sosyal hak namına karşımıza gelmektedir. Bugün basın hürriyeti veya fikirleri rahatça belirtme özgürlüğü, bütün halk kitleleri kapsayarak kullanabilmek için, aynı zamanda devletin bazı tedbirler alması mecburiyeti ekonomik gelişimi ortaya koymuştur (Dönmezer, 1964, s.55). Basın hürriyeti kavramı içerisinde ele alınan gazete, dergi gibi iletişim araçlarının toplumu bilgilendirme alanı içerisinde devletin ekonomik yönden bu alanlara maddi açıdan müdahalesi basın hürriyet kavramı içerisinde ele alınan bir durum olarak görülmektedir. Devletin, basının ekonomik yapısına karşı büsbütün ilgisizlik göstermesi gazetelerin kâğıt bakımından büyük handikaplar içerisinde bırakıp fiilen matbuat hürriyetini yok etmektedir (Dönmezer, 1964: 55).

Ekonomik şartlar, vergi yükümlülüğün aksettiriliş tarzı, kâğıt, makine gibi maddî vasıtaların gerçekleştirme hususundaki güçlükler basını, hukukî metinlerin getirdiği teminata rağmen, bazen esir haline sokabilmektedir. Ekonomik hayatın karmaşıklığından kaynaklanan çeşitli olaylar ile Basın özgürlüğünün ancak belirlenmiş varlık ve nüfuz gruplarının kendisinden yararlanabildikleri çevresi dar bir hürriyet haline gelmesi çok olasıdır (Dönmezer, 1966, s.430-431).

1.1.2. Basın Özgürlüğünün İçeriği

Basın tarihsel süreç içerisinde baskı ve sansüre maruz kalmıştır. Kral, derebeylik, burjuvazi gibi ülke yönetimleri hangi kavram içinde olursa olsun basın her zaman kontrol altında tutulmak istenen bir araç olarak görülmüştür. Basın özgürlüğünün bu baskı ve sansüre karşı felsefeci, aydın düşünürler bu baskının olamayacağını ve basına gösterilen sansür karşısında bir dizi mücadele alanı oluşturmuşlardır. Basın özgürlüğü kavramının içerdiği bazı doğal haklar gelişmiş ve bu hakları içinde basın gelişmiş ve ilerlemiştir. Basın özgürlüğü içerisinde doğal haklar; Haberi Toplama Hakkı ve bunları serbestçe aktarma ve basıp çoğaltma hakları olarak ele alınmaktadır.

1.1.2.1. Haberi Toplama Hakkı

Bu hak, habere erişmeyi, erişilen haberleri yayınlamayı ifade etmektedir. Sadece haber verme çerçevesinde kalındığında, haberin değerlendirilmesi, tenkit edilmesi, tetkik edilmesi söz konusu değildir. Basının haber, fikir ve inançları rahatça bir araya getirme anlayışı, bir elerki de bireylerin tüm meselelerin nasıl çekip

çevireceği konusunda salahiyetlerine ulaşmaktadır (Korkmaz, 2005, s.14). Demokratik ülkelerde basın özgürlüğü kavramı içerisinde değerlendirilen haber toplama hakkı, toplumun bilgilenme özgürlüğü, ülke genelinde sınırlanıp kısıtlanmaz bir hak olarak kendini var etmektedir.

Basın hürriyeti, basın yönünden habere erişme ve bir araya getirme, anlayış ve inançların izahı ve bütün bu belirtilenleri dağıtabilme, okuyucu yönünden ise bilgi alma hürriyetini kapsamaktadır. Basın hürriyetini birleştiren iki temel durum bulunmaktadır. İlki, matbuanın politik yönetim zıttında hür olması, ikincisi ise basının kendi içindeki hürriyetidir (Özkorkut, 2002, s.67).

Devlet yönetimi çalışmalarında oluşan aşırı mahremiyet demokratik ortamı zarara uğratar. Bilme ve öğrenmeye karşı oluşan bazı gözdağları, başka özgürlükleri de kısıtlar ve artık basın özgürlüğünden ziyade bilgilendirme hakkı veya enformasyon hürriyeti gibi kavramlar öne çıkmaktadır (Dönmezer, 1964, s.71). Bireylerin haberi toplama ve ulaşma hakkı anayasal düzen içerisinde yer alan bir haktır. Anayasamızın 28. maddesinde yer alan “haber alma özgürlüğü” haberleşme özgürlüğünün temeli olarak görülmektedir. Aynı maddenin 4. ve 5. fıkralarında içinde belirtilen sınırlamalar dışında, bireyler haber ve düşünceleri öğrenme hakkına sahiptir.

Anayasal düzen içinde kanunla kural olarak belirtilen basın özgürlüğü, birey ve toplumların içinde yaşadığı düzen içinde haber alma özgürlüğünün bazı sınırlamaları dışında toplumların düşüncüyü toplama, öğrenme hakkına ve özgürlüğüne sahip olarak belirtilmektedir. Basın özgürlüğünün doğal haklarından birincisi olarak görülen “Haber Toplama Hakkı” demokratik rejimler içinde birey ve toplumu bilgilendiren ilk aşama olarak görülmektedir. Haberin toplanma süreci içerisinde hiçbir sınırlama yapılmaması ülke içindeki basın özgürlüğünün göstergesi olarak düşünülmektedir.

1.1.2.2.Haberleri Serbestçe Aktarma ve Eleştirme Hakkı

Eleştirebilme hakkı basın özgürlüğünün vazgeçilmez unsurudur. Demokratik ülkelerde, meslek veya sanat itibarıyla hususi sektörde ve kamu sektöründe olsun her alan içerisinde eleştirme hakkı olmalıdır (Dönmezer, 1964, s.72). Basın yoluyla fikri izah etme hürriyetinin içerdiği haklardan bir tanesi de eleştirme hakkıdır. Eleştiri hakkı, bir olayın kişilere aktarılmasının dışında, olayla ilgili fikir ve değerlendirmelerin izah edilme imkânlarını ve hakkını ifade etmektedir. Eleştiri ve incelemenin içeriği, belirli bir olayla ilgili olabileceği gibi bir sorun karşısında fikirlerini açıklaması anlamına da gelebilmektedir (Özek, 1978, s.36). Demokratik bir

ülkede, fikirlerin rahatça dolaşımı ve özgür münakaşa ortamının oluşması için kamuoyunda güvenilir bilgi alışverişinin olması gereklidir. Çoğulculuğu esas alan toplumlarda fikirlerden dolayı sorumluluk yadığanan bir olgudur (Küçük, 2003, s.17). Eleştiri demokrasinin temel taşı olarak görülmektedir. Eleştiri yalnız her çeşit anlatımın rahat vuku bulduğu alanlarda mümkün olarak nitelenmektedir (Erdoğan, 2001, s.9).

Basın özgürlüğünün doğal haklarından ikincisi olarak belirtilen “Eleştirme Hakkı” her türlü sektör içinde olması gerektiği vurgulanmaktadır. Bir olay ya da durum karşısında haberin içeriği üzerinde birey ya da toplumun görüşlerini serbestçe açıkladığı doğal hak olarak bilinmektedir. Haber toplumlara aktarıldıktan sonra, bireylerin durumuyla ilgili fikir ve düşüncelerini açıklama olanaklarını geliştirdiği bir hak olarak belirtilmektedir.

Eleştiriler sayesinde kamusal alandaki aksaklıklar ortaya konulmakta, bu aksaklıkların giderilmesi için çözüm yolları da önerilmektedir. Toplumdaki her fikrin serbestçe tartışılması hakkı eleştirinin özünde yer almaktadır (Kılıçoğlu, 2008: 40).

1.1.2.3. Haberleri Basıp, Çoğaltma Hakkı

Bu anlayış basın açısından kaleme alınanların önceden hiçbir kontrole gerek duyulmadan yayınlanabilmesi icap edildiği gibi, yayınlanmış dokümanların rahatça tevzi edilebilmesi zorunluluğundan sonuçlanmaktadır (Dönmezer, 1964, s.72). Anayasamızın 29. maddesi içerisinde yer alan “Sürelî ve Sürelî olmayan” yayınları evvelden izin alma ve mali teminat ibate şartına bağlanamayacağına dair 1. fıkrası; yasanın, bilgi, mütalaa ve kanıların rahatça yayınlanmasını obstrüksiyoncu veya güçleştirici, politik, iktisadi, mal ve yöntem koşulları koyamayacağını öngören 3. fıkrası; basımevi eklentilerinin veya işletilmekten alıkonulamayacağını açıklayan 30. maddesi basın özgürlüğünün bu gereğini gösteren hükümler yer almaktadır.

Basın dışında yer alan kitle iletişim araçlarına üzerine: Anayasamızın 31. maddesinde yer alan; ‘*Bireyler ve siyasî partiler, toplum tüzelkişilerinin sahip olduğu basın içinden olmayan kitle iletişim ve basın aletlerinden faydalanma hakkına sahiptir. Bu faydalanmanın koşulları ve esasları yasayla belirlenir*’. Bireylerin basın dışı kitle haberleşme araçları ile haber ve düşüncelerin yayılmasının Anayasamızın 26. maddesi içerisinde görülmektedir.

Basın, anayasal kanun içinde kendi yerini ve konumunu güvende tutmaktadır. Siyasal alan çevresinde fikir ve düşünceleri basın yoluyla aktarılmasını ya da serbestçe yayınlamasını baskı altına alıp özgürlükleri sınırlayamaz.

1.2.SİYASAL REJİMLER BAĞLAMINDA BASIN ÖZGÜRLÜĞÜ

1.2.1. Eski Mutlakiyetçi Rejimlerde Basın Özgürlüğü

Eski mutlakiyetçi siyasal düzenlerin ortak özelliği, bu rejimlerde dini ve cismani davranışların sözle veya yayın araçları ile eleştirilmesinin bir çeşit hakaret, Tanrının iradesine karşı gelme şeklinde kabul etmekteydi. Örneğin, 16. yüzyılın başlarında topluma aktarmak için Papa 6. Alexandre talimatname ile din evinin, bütün kitaplar üstünde engelleme hakkı verilmesini istemiş, 1515 senesinde Papa 10. Leos döneminde, dini liderlerin onayı olmadan basılacak kitaplar yakılacak ya da yazarları aforoz edilecektir. (İçel, 1985, s.18-19). Eski mutlakiyetçi rejimlerinin din anlayışının fazla olması, bu süreçte Avrupa'da ortaya çıkan basın ve yayın araçlarını engellemeye çalışmışlardır. 16. yüzyıl 'da çıkan ve basılan kitapların kilise ve Papanın izni dâhilinde olduğu ve bu süreç içinde kilisenin her türlü sansür yetkisine sahip olduğu belirtilmiştir.

Mutlakiyetçilikle yönetilen bu tip tahakküm uygulamaları sürdürmüştür. Fransa ve İngiltere'de krallık ayrıcalığıyla ortaya çıkan basın tüm olarak devlete bağlanmış ve önleyici sansürle kendini var edebilmiştir (Avcı, 1998, s.44). Kilise'nin sansür yetkisini devralan Krallık rejiminin otoritesini sağlamlaştıran ve hiçbir şekilde eleştirme hakkının olmadığı bir döneme girilmiştir. Avrupa krallıkları ve kilise kendi anlayışlarına ve düşüncelerine göre basını ellerinde tutmayı ve sansür yetkisini oldukça fazla kullanmışlardır. Kilise, sansür ve baskı boyutunun oldukça fazlasını yaparak izinsiz olarak basılan kitapların toplanarak yakılmasını, kitabı yazan kişilerin aforoz edileceğini belirtmiştir.

Bu dönem içerisinde İslam toplumlarında el yazılı kitapların fazla olduğunu görmekteyiz. Çeşitli konular üzerinde yazılmış olan kitapların olması bizlere basın ve haberleşme özgürlüğünün olduğu devletlerin bu özgürlüklere hiçbir müdahalesinin olmadığı göstermektedir (Aksoy, 1995, s.38).

1.2.2. Faşist ve Nasyonal Sosyalist Rejimlerde Basın Özgürlüğü

Faşist ve Nasyonal Sosyalist Rejimler en esas hususiyeti toplumların haberleşme aracı olarak değerlendirdiği kitle iletişim araçlarını devlet politikasını yaymak için değerlendirmektedir. İtalyan Faşizminin kurucu Mussolini gazetecilik mesleği için yaptığı bir müzakerede, basının totaliter rejimin bir unsuru olduğunu, rejimin işi için çalışıldığını, tüm İtalyan matbuatın faşist yönetime tahripkâr oluşturabilecek tüm oluşumlardan imtina etmeli, fayda sağlayan aşamaları ise uygulaması icap ettiğini belirterek iktidarın basın üzerinde salt egemenliği sağlamıştır

(Dönmezer, 1964, s.46). Almanya faşist rejiminin kurucusu Hitler ve İtalyan faşist rejiminin kurucusu Mussolini kitle iletişim araçlarını kendi ideolojik bakış anlayışına ve ideolojik düşüncelerine göre tasarlamıştır. Radyo, gazete, sinema vb. haberleşme araçlarının iktidarın ideolojisini yansıtmaları ve yayması için yoğun çaba içerisine girmişlerdir.

Almanya Faşist rejim dönemi içinde her türlü kitle iletişim aracını topluma rejimini benimsetmek için kullanmıştır. Sinema içinde Alman ırkını öven, diğer tüm ırkları aşağılayan, sadece Alman ırkını, üstün ırk olarak gören, savaş ve politik zekâsı olduğu mesajı veren birçok sinema filmi çekilmiş ve propaganda aracı olarak izletilmiştir.

Almanya devletinde Hitler ideolojisi de matbu düzeyinde aynı bakış açısına devam ederek 28 Şubat 1933 yılında hayata geçirdiği “*Halkın ve Devletin Korunmasına Dair Kararname*” ile Weimar Anayasası’nın 118. maddesinde belirtilen ifade ve basın hürriyetine alakalı kararı meriyetten lağvetmiştir. Hitler ideolojisinin 4 Ekim 1933 yılında ortaya attığı Yazı İşleri Müdüriyetleri yasasında (Schriftleitergesetz) matbuanın Nazizm yönetimine muvafık toplumsal vazifeleri ifade ettikten sonra, yazı işleri müdüriyetlerin mecbua da basılacak yazı, bilgi vb. rejime destek olmayı emretmiştir (Dönmezer, 1964, s.46).

Bu kanunla birlikte rejimi destekleyen haberler verilmiş, eleştirel anlayış kendini rejiminin emrine bırakmıştır. Rejimin amacı, politik anlayışı halka her türlü iletişim aracı ile benimsetmek, toplumların ideolojiye kenetlenmeleri için birçok propaganda yöntemi kullanmaktır. Almanya, Hitler ideolojisiyle artık basına kanun içinde sınırlama getirmiştir. Tüm gazetelerin Hitler rejim anlayışını destekleyen yazı, haber vb. türlerle yönetime destek olunmasını istemiştir.

1.2.3. Komünist Rejimlerde Basın Özgürlüğü

Marksist ve Leninist ideoloji tüm kamu hürriyetlerini ve bu arada basın hürriyetinin kapitalist sistemde öncelikli sınıflara verilmiş imtiyazlar olarak gördüğü ve asıl hürriyetin ancak emekçi sınıfın hâkimiyetinin sağlanması durumunda gerçekleşeceğini kabul eder. Dolayısıyla batı demokrasileri anlamında bir basın hürriyetine karşıdır (Abadan, 1970, s.93). Batının burjuva sistemi olan basın özgürlüğü anlayışına karşı olarak basının mutlak gördüğü düzen, işçi sınıfın ve emekçilerin özgürlüğünü sağlamasıyla mümkün olacağını belirtmiştir.

Komünist yönetimde, batı demokrasisi sistemi içinde bir basın özgürlüğü kavramına kendilerine göre bir mana çıkarmakta ve kuruma kapitalizmin hâkimiyetini

sürdürmek için kullanılan entrikalı yol olarak anlamlandırılmaktadır (Dönmezer, 1964, s. 49).

Marks ve Lenin'in bakışına göre kamuoyunun kişiden evvel ulaşması ve kişinin sadık olduğu toplum dışında ayrı bir sebebi bulunmaması nedeni ile bireylere kapitalist rejimdeki biçimdeki hürriyetin tanınması anlamsızdır. Kitle iletişim araçları Komünist Parti ile toplumlar arasındaki bağı oluşturan, toplumun politik eğitimini ilerleten propaganda araçları namına değerlendirmelidir (Abadan, 1970, s.93).

Marks ve Lenin bu fikirleri yürütmede değiştirmeden gerçekleşmiş ve 5 Aralık 1936 yılında Sovyet Rusya Anayasası'nın 125. maddesinin 1. fıkrasında söz ve basın hürriyetini belirtmesine karşın bu hürriyetin sosyalist sistemi müzaheret etmek gayesi dâhilinde söz konusu olabileceği olurlamakta ve toplumun kişilere yalnız Komünist Parti vasıtasıyla ile takdim edilebileceği fikri benimsenmektedir (İçel, 1985, s.20).

Sovyet Rusya içinde basın özgürlüğü alanından 1990 yılında meriyete girmesiyle mühim adım atılmıştır. İktidarın yayın uzuvu Izvestia bu bilgiyi bildirirken 'Elveda Sansür' manşeti atmıştır. Gazetenin haberin de "*Her şey yasaktı, hatta sansür kurulunun varlığı açıklamak bile... Gerçek, en büyük sırdı*" cümleleri yer almıştır (İçel ve Ünver, 2012, s.27).

1.2.4. Liberal Rejimlerde Basın Özgürlüğü

Bireyi insanlığın hedefi olarak gören liberalizm akımı, 17. ve 18. yüzyıllarda inanç, fikir ve söyleyiş hürriyetinin devlete ön gelen doğal bir özgürlük olduğunu belirterek basına sansür konulmasına karşı çıkmıştır (İçel, 1985, s.19). Liberal anlayışın ilk temsilcisi olan John Milton basına getirilen sansüre karşı mücadele etmiştir. John Milton ülkesinde basın özgürlük kavramını resmileşmesini sağlayamamıştır. Milton basın hürriyeti fikrini 1779 senesinde Amerika da Virjina Bill of Rifhts'da alenen açıklamıştır (Abadan, 1970, s.92).

Fransız Devrimi tamamen kişisel hürriyetleri ve basın hürriyeti kurulmuştur. Basın hürriyeti, İnsan ve Vatandaş Hakları Beyannamesinin 11. maddesinde; düşünce ve niyetlerini rahatça yayınlanması bireyin en önemli haklarından biri olarak görülmektedir (Dönmezer, 1964, s.22). Liberal anlayış çerçevesinde basın hürriyeti, fikirlerin ve inaçların bir rekabet kanununa göre müdafaa edilmesi olarak belirtilmiş ve bu nedenle özellikle 19. yüzyılın sonunda basın hürriyeti liberalist anlayışı çok güçleştirilene uğramıştır (Abadan, 1970, s.92).

1.2.5. Demokratik Rejimlerde Basın Özgürlüğü

Hükümetlerin basın hürriyetinin eyleme geçirebilmesi için icap eden önlemleri almaması halinde hususi sahipliğe konu edilen iletişim araçlarının muayyen varlık çevrelerinin tekeline girmesi zararı ortaya çıkacak ve halkın haber, fikir ve inançları istediği kaynaklardan öğrenebilme hürriyeti sınırlanmış olacaktır (İçel, 1985, s.23). Demokratik yönetimlerde kitle haberleşmesini teshil etmek ve pürüzlerden ya da yoksunluklardan kurtarmak için yapılacak hükümet desteği (vergi ya da gümrük muafiyeti, indirim ve ayrıcalıklar, ulaştırma ve dağıtım kolaylıkları vs.) haberleşme araçlarının muhafaza edilmesi için yapılan kolaylıklar olarak belirtmektedir (Gölcüklü, 1970, s.26).

Demokratik yönetimlerde modern iletişim hürriyeti düşüncesi, devlete yüklenen tüm vazifeler, gazetecilik uğraşındaki bireylerin faydalarına olduğu gibi, fikir, inanç ve haberleri farklı kalem ve ağızdan rahatça takip edebilme imkânı etkili biçimde sağlaması bakımından toplum avantajı olarak belirtilmektedir (İçel, 1985, s.22).

1.3. KİTLE İLETİŞİM KURAMLARI

1.3.1. Otoriter Kuramlar

Geçmiş süreci çok eskilere dayanan bir fikir olarak düşünülmektedir. Haberleşme araçlarının yeni yeni gelişmesiyle kral ve imparatorluk döneminde kitle iletişim belirtilen dönemler içinde genel düşünce sistemine bağlı olarak otoriter düzen biçiminde meydana gelmiştir. Otoriter düzende iletişim araçlarının genel düşüncesi süre gelen siyasal güç tarafından belirlenmiştir (Güngör, 2018, s.363).

Medya alanı içinde Otoriter Kuram, fikir olarak mutlak monarşi sistemi fikrini düşündürmektedir. 15. yüzyılda anlatım hürriyeti içinde önemli olarak görülen Gutenberg Matbaası'nın oluşmasıyla baskı yoluyla yayılan fikirlerin zararlı olabileceği fikriyle monarşi tarafından engellenmesi, Otoriter Kuramın esasını oluşturmaktadır (Baykal, 2008, s.15). Monarşi düşüncesi bir kişinin yasalara uygun olarak ülkeyi idare etmesi, devlet salâhiyetini tek bir bireye verilmesine mutlak monarşi denilmektedir. Bu kişiler savaşımlardan muvaffakiyet kazanmış olanlar ya da dini öncüler olabilmektedir (Karaköse, 2004, s.59).

Otoriter Kuramın fikir esasları, Machiavelli, Bodin ve Hobbes'un görüş kapsamında ulaşmak muhtemeldir. Machiavelli burjuvazinin siyasal fikrini çağdaşlaştırmak, Bodin mutlak monarşinin hâkimiyet fikrini hukuksal esaslara

dayandırarak formüleştirme, Hobbes ise, toplumsal sözleşme kuramını üzerine çalışmalar yapmışlardır (Şenel, 2002, s.302).

Machiavelli'nin halk yönetim anlayışı; Zorbalık, oligarşi ve demagojiye sebep olmaktadır. İdarilerin en iyisi toplumun öncü olanları, prens ve halkın iştirakıyla oluşan bir taban yönetimi olarak belirtilmektedir. Machiavelli'nin döneminde İtalya'da siyasi bütünlük yoktu. Onun sağladığı ideal devlet, gücü merkeze alan ulusal bir devlettir. Machiavelli'ye göre gücünü halktan alırken, üstünlük ise kilisede olmalıdır (Karaköse, 2004, s.131). Machiavelli, devletin varlığını zarara sokacak her türlü münakaşa ortamının yasaklanıp ya da sınırlandırılabilceğini belirtmektedir. Bu anlayışla, Machiavelli'nin yöneticinin her türlü aracı kullanarak devletin kalıcılığı sağlaması gerektiği şeklindeki düşünceleri 19. yüzyıldaki Alman ve İtalyan siyasetçiler üzerinde müessir olduğu kolaylıkla söylenebilmektedir (Işık, 2017, s.16).

Bodin'e göre halk idare düşüncesi; Hâkimiyetin aristokratlara ya da vatandaşa da verilebileceği ama bunun pratikte kaosa yol açabileceğini düşünülmektedir. En yararlı olanının tek idari biçimi ise, hâkimiyetin keyfi, giderek diktatörce davranması karşısında hiçbir dünya evi handicap mevcut olamayacağı anlamına gelmektedir (Şenel, 2002, s.315).

Otoriter kuramın önemli filozofu Thomas Hobbes 1651 senesinde Londra'da basılan '*Leviathan*' isimli kitabında salt tek erkliliği savunmaktadır. Doğal yaşam sürecinde bireylerin kötü bir hayat yaşadığı "Homo homini lupus" (İnsan insanın kurdudur) şeklinde belirten Hobbes, kişilerin kendi çevresiyle bir sözleşme imzalayarak, sınırsız hürriyetlerini sonlandırdığı söylenmektedir. Çünkü Hobbes'e göre bireylere boyun eğdiren ve gerektiğinde bu bireylere cezalandıran karşı konulamaz bir kuvvetin- otoritenin varlığına gereksinim bulunması gerektiğinin belirtmiştir (Işık, 2017, s.16).

Hobbes'a göre halk idare düşüncesi; Bireylerin iç dünyasında ölüm korkusu, huzurlu yaşama arzusu, çabalayarak elde ettiklerine sahip olma ümidi, onları bu genel mücadele durumuna son vermeye itmiştir. Bireyler arasındaki doğa vaziyeti, akla uygun biçimde karşılıklı güvenip sağlanması, kişilerin bir araya gelip oluşturdukları bir sözleşme "Toplum Sözleşmesi" ile olmuştur (Şenel, 2002, s.324). Hobbes, hâkimiyet gücün, hukukun yalnız kaynağı olarak tabanda yasayı yapan, uygulayan ve gerektiğinde değiştiren tek kuvvet olduğunu belirterek, devletin hâkimiyeti konumundaki bir meclis veya insanın yasa yapma ve iptal etme gücüne sahip olması

nedeniyle kendisini rahatsız eden kuralları iptal edebileceğini ve dolayısıyla kurallara tabii olamayacağını savunmaktadır (Keane, 1994, s.69).

Otoriteci düşünce genel olarak basın, özel teşebbüs varlığında olmasına karşın, politik iktidara bağımlı kılındığı monarşik sistemlerde geçerli olmuştur. Ancak iktidar ve devlet gücü karşısında basının tarafsız olmasının kural olarak beklendiği organizasyon biçimlerinden, kısıtlayıcı siyasal iktidarın doğrudan aracı olarak görüldüğü düzenlemelere kadar devam eden geniş bir kesit bu kuram içinde düşünülmektedir (Yılmaz, 2015, s. 57).

Avrupa'nın birçok ülkesi monarşi anlayışıyla yönetilmiştir. Fikrin ilerlemesinde aktif rol oynayan matbaa monarşi idaresi içinde farklı kısıtlamalar görmesine sebep olmuştur. Otoriter Kuramı bazı kaynaklar içerisinde (Yekteci) Kuram olarak ele alınmaktadır.

Otoriter Kuramı, bireyleri iktidarın esiri olarak değerlendirdiği gibi, devletin mevcudunu ve düzeni devam ettirebilmesi için bireylerin araç olarak kullanılması doğal hak olarak kabul etmektedir. Böyle bir toplumda basın, iktidarın fikirlerini kişilere bildiren ve sadece amaca götüren bir araç olarak görmektedir (Tekinalp, 1986, s.87).

Sacide Vural Otoriter Kuramın temel ilkelerini şöyle belirtmektedir;

1. *Araç, kurulu otoriteyi sarsıcı bir şey yapmamalıdır.*
2. *Araç, sürekli kurulu otoriteyi desteklemelidir.*
3. *Araç, çoğunluğun ya da baskın olan moral ve politika değerlerini rahatsız etmekten kaçınmalıdır.*
4. *Sansür, yalnızca bu ilkeleri geliştirmek için kullanılmalıdır.*
5. *Baskıcı rejimine karşı oluşan, onaylanmayan hücumlar, resmi siyasetten ayrılmalar ya da moral kıymetlere karşı yapılan saldırılar, suç unsuru sayılmalıdır. (1986, s.9).*

Otoriter Kuram'ın temelini belirleyen monarşilerde sansür uygulamasına ilk model, 1559 yılında kilise meclisinin yasaklı eser ve kaynakları göstermek amacıyla yayınladığı Index Librorum Prohibitorum'dur. Bir diğer model ise, Almanya'da Habsburg hanedanından II. Rudolf'un 1608 yılında Frankfurt'ta kurduğu Yüksek Sansür Mercî'dir. Bu Kurum ile birlikte eksiksiz basın, bütünüyle devlet hâkimiyetine girmiştir (İçel ve Ünver, 2012, s.25). Otoriter medya kuramı Orta çağ döneminde faaliyet bulan bir medya kuramı olarak karşımıza çıkmıştır. Avrupa'da gelişen aydınlanma hareketi ve birey hakları içinde gerçekleştirilen toplumsal sözleşmelere

göre Otoriter Medya Kuramı gücünü kaybetmiştir. 19. yüzyıl Avrupa'sında gelişen sanayileşme hareketi ile artık Avrupa'da kullanılan bir medya kuramı olmaktan çıkmıştır.

Otoriter medya kuramının tam anlamıyla uygulanmadığı söylenilemez. Ortadoğu ülkelerinde bugün bile gücü elinde bulunduran iktidar tarafından medya kontrol altında tutulmaktadır. Ülkelerde yaşanan medya içerisinde korku ve baskı mekanizması kurularak biz dizi kısıtlamalara getirilmektedir.

1.3.2. Liberal Kuram

Geçmiş iletişim araçlarının iktidar gücü denetimi dışına çıkış sürecine kadar indirgenebilen Liberal Kuramın temelinde Otoriter Kurama yönelik bir eleştiri olduğu ifade edilmektedir. Kuramın tarihsel geçmişine bakıldığında kapitalist toplumlarda klasik liberal fikrinin esasları 17. yüzyıla kadar gidilebilir. Çünkü haberleşme sahası ile birlikte her alanda tavandan tabana doğru bir organizasyonun söz konusu olduğu otoriter idarelerde bu tarihten itibaren yerlerini özgürlükçü fikirlere bırakmaya başlamıştır (Işık, 2017, s.19)

Liberal Kuram, Otoriter Kuramın tersine hükümet yerine kişiyi merkez almakta, hükümeti ise kişilerin sadakatin bir yöntemi olarak belirlemektedir. Bu sebeple kişi ve toplumu, sosyal davranış ve politik teşkilatlanma yönlerinden rahat bırakan Liberal Kuram, bu tarzıyla Otoriter Kuramdan ayrı düşmektedir. Liberal Kurama göre, hakikate giden yol bir çöplükten geçse bile, akılcı bir varlık olan birey yolun sonunda kanıtlanabilecek mutlak hakikatlere ulaşabilecektir (Siebert, 1963, s.41). Liberal yaklaşımda kitle iletişim araçları bir başka deyişle toplumun gözcüsü olarak bilinmektedir. Toplum adına yöneticileri, yöneticiler adına halkı denetleme etkinlikte bulunmaktadır. Toplumda yaşanan olayları yayın yoluyla devletin bilgilendirilmesi, devletin işleyişi hakkında da toplumun bilgilendirilmesi kitle iletişim alanında etkinlik gösterenlerin vazifesi olarak görülmektedir (Güngör, 2018, s.364).

Liberal kuramın temel ilkeleri şu şekildedir;

1. Yayın çalışmaları üçüncü bir yapı tarafından sansür edilemez.
2. Yayıncılık herkes için açık olan bir çalışma alanı olmalıdır.
3. Siyasal iktidara, yöneticileri yapılan her türlü eleştiri cezaya tabi tutulmamalıdır.
4. Haberin yayınlanması için medya alanlarına güç kullanılmamalıdır.
5. Yayın faaliyetinden kullanılan ürünlerin toplanması kurallarla sınırlandırılmamalıdır (McQuail, 1994, 125-126).

Liberalizm geçmiş süreci içinde Avrupa'daki Toprak soyluları (Aristokrazi) ile Kent soyluları (Burjuvazi) arasındaki arbedeye paralel olarak doğmuştur. 10. yüzyılda başlayarak kentlerde yükselen ticaret ve sanayi, varlıklı, farklı bir toplumsal sınıfın hayat bulmasına imkân vermiştir. Kent soylularının ticaret ve sanayi işleri, toprak soylularının derebeylik rejimi içinde birbirlerini engel olarak görmeleri ve bu sorunlara Liberalizm düşüncesiyle çeşitli çözümler getirmiştir (Kışlalı, 2003, s.84).

Liberalizm bu gelişmeler ve ortaklaştırma hareketi içerisinde birey hak ve özgürlükleri ve iletişim özgürlükleri kavramı içerisinde baskıcı otoriter ideoloji kadar sınırlayıcı ve kontrol merkezci bir ideolojik bir kavram olarak ele alınmıştır. Özellikle 16. ve 17. yüzyıl içinde gelişen burjuvazi egemenliği içinde ticari konular içinde gelişen “*Ticari Bülten*” niteliğindeki gazeteler gelişmiştir.

Liberalizm düşüncesi içinde ele alınan basın ve haberleşme hürriyeti gibi tanımların ilk öncü temsilcisi John Milton olmuştur. Milton bastığı *Areopagitica* Kitabı'ndan çeşitli sansürden uzak basın hürriyetini savunmuştur (İçel ve Ünver, 2012, s.25). Milton'un kitabında savunduğu ana düşünce şu şekildedir: “*iyi bir kitabı öldürmek, iyi bir insanı öldürmek kadar kötüdür*” (Dönmezer, 1964, s.32). John Milton ‘*Second Treatise on Civil Government*’ adlı kitabında; Kişinin doğal hakları ve hürriyetleri önemlidir. Hükümet bu hak ve hürriyetleri garanti altına almak için vardır. Kişi devletten önemlidir. İnsanlar kendi haklarını savunamayan devleti yürürlükten kaldırma hakkına sahiptir (Avcı, 1998, s.58).

Milton toplum için ifade özgürlüklerin 6 madde içerisine toplamıştır. Bunlar;

- 1- *Gerçeklerin serbest olarak yayılmasına imkân verilmesi, kötü ve yanlış fikirlerin izah edilmesine imkân vermektir.*
- 2- *Bizlere yeni ve garip gelen fikirleri kötü olarak mahkûm edilmemelidir.*
- 3- *Kötülüklerin kaynağı çoktur ve bunlar matbaaların sansür edilmesi çözüm değildir.*
- 4- *Sansürleri pek çok kişi görebilecek ustalıkta değildir. Sansürü az sayıda da olsa görenler bu işi kabul etmez.*
- 5- *Kitapları çok azı bütün kısımlarıyla kötüdür. Eserlerin içeriklerinde bulunan kötü kısımları sebebiyle kitabı sansürlemek, bizleri iyi kısımlarından mahrum etmiş olur.*
- 6- *Kişinin bir kitabı iyi ya da kötü olduğu kendisi karar vermelidir.* (Dönmezer, 1964, s.32).

Milton basın özgürlüğü ve ifade özgürlüğü için devletin sansür durumunu ortadan kaldırılması gerektiğini, iyi ve kötü tüm alanlarıyla eserlerin basılması gerektiği, kötü olan fikir ya da düşünceli eserlerin sansür durumuyla engellenemeyeceğini belirtmektedir. Birey eserin iyi ya da kötü olduğunu kendisi karar vermesi her zaman basın özgürlüğü için anlamlıdır.

Liberal Kurama destek veren diğer bir aydın ise John Stuart Mill olarak bilinmektedir. Mill '*On Liberty*' isimli kitabında hürriyeti İngiliz dilinde kaleme alınmış en geleneksel müdafaası olarak bilinmektedir. Mill'in belirttiği fikre göre, özgür bir pazar ortamı içinde daima doğru olanın kazanması nedeniyle, büsbütün özgür olan basın, herhangi bir biçimde kontrol edilen basından halka daha avantajlı olmaktadır (Özgen, 1998, s.99).

John Stuart Mill basın hürriyeti üzerine eserinde şu şekilde ifade etmektedir; Düşüncelerin özgür bir şekilde belirtilme yetkisi, insanlığın fikri ve ruhi iyiliği bakımından gereklidir. Düşünceyi ortadan kaldırmak isteyenler hiç şüphesiz anılan fikrin doğru olduğunu inkâr etmektedir. Bu bireylerin tüm toplum adına konu hakkında hüküm verme hakkı olamaz (Dönmezer, 1964, s.33). Düşüncelerin, fikirlerin özgür bir şekilde belirtilip aktarılması basın özgürlüğün en temel şartı olarak ifade edilebilmektedir.

Mill toplumun birey üstünde uyguladığı politikaya zıtlık içinde tarif edilmektedir. Bununla beraber, kişisel hürriyetin ön plana çıkarılması, kişiler aracılığıyla kurulan ve bütünün kendi içyapısını sonuç ne olursa olsun muhafaza etmeye yönelik karşılıklı destek cemiyetleşmelerine ahlaksal cemiyetleşmelere bilinen imtiyazı da dışlamaz; bu imtiyaz politik temelin potansiyel çözümlüğüne mukabil bir engel olarak düşünülmektedir (Ruby, 2012, s.103).

Liberal düşünce sisteminin en mühim mümessil arasında konumlanan ve fikirleriyle destek sağlamış kişilerin başında Thomas Jefferson gelmektedir. Jefferson'ın yazdığı 1776 yılında Virginia Haklar Bildirisi'nin 12. maddesi, 1.3.1. numaralı alt başlıkta da ortaya konulduğu gibi, basın hürriyetini, hürriyetlerin önemli kalelerinden biri olarak bilinmekte ve "onu" diktatör hükümetler dışında hiçbir idari biçiminin, sınırlandırmayacağı belirtmektedir (Özgen, 1998, s.99- 100). Basın özgürlüğünün gerekli ve önemli bir yapı olarak düşünülmesi gerektiğini belirterek, basın özgürlüğünün baskıcı, diktatör rejimler dışında hiçbir rejimin sınırlamayacağını ifade etmiştir.

Liberal dünya fikri, söz ve basın hürriyeti bağlamında müdafaa edenlerden biride, Thomas Erskine olarak bilinmektedir. Erskine söz ve basın hürriyeti konusundaki en mühim savunmalardan birini, 18 Aralık 1792’de dört saatlik bir hitapta “The Rights of Human” (İnsan Hakları) adlı yapıtın yazarı Thomas Paine Londra Mahkemesi sırasında yapmıştır. Erskine; söz, fikir ve bu oluşumlar içinde gelişen basın hürriyeti tanımı, bireyin doğasında var olan ve ona Allah aracılığıyla verilmiş haklar olarak görerek bunları pozitif hukuk bağlamında savunmuştur (Özgen, 1998, s.97-99).

Liberal Kuram içerisinde basın ve ifade özgürlüğü içinde büyük çabalar harcayan Milton, Erksine, Jefferson ve Mill gibi felsefeciler sayesinde basın ve ifade özgürlüğünün temeli atılmıştır. Kitle iletişim araçları içinde devlet denetimi tamamen reddetmesi Liberal Kuramının en temel özelliği olarak bilinmektedir. Liberal Kuram, Otoriter Kuram anlayışıyla zıt bir düşünce olarak bilinmektedir.

Fikirlerin felsefesinden hareketle, haberleşme araçlarını kişinin hürriyetlerini sürdürebilmenin bir aracı olarak gören Liberal Medya Kuramının ilerletip yaygınlaşması ile beraberinde, zaman içerisinde basının rol ve ehemmiyetin çoğalmasıyla onun kamuoyunu özümlemesine ve dolayısıyla “dördüncü kuvvet” olmasına kadar devam eden bir tarihsel sürecin içerisine girilmiştir (Yılmaz, 2015, s.60). Liberal teori basın hürriyeti doğal bir hak olarak kabul etmektedir. Bunun sonucu olarak yayın yapmayı, yasal bir hak olarak gören teori pazarın görünmeyen gizli el tarafından dengelendiği savunmaktadır. (Işık, 2017, s.24).

Bu kuram içinde basının üç temel işlevinden bahsetmektedir;

Birinci işlevi günlük vakalar üzerine kamu tartışmaları sonucu toplumun kendi düşüncesini söyleyebilmesi için fırsat sağlamak.

İkinci işlevi devlet toplumun hangi fikirde olduğunu, nasıl düşündükleri anlamada zorlanmaktadır. Bu sebeple basın hükümetin denetimini yapan araç konumundandır.

Üçüncü işlevi ise basın vatandaşları bilinçlendirerek, bireylerin bilinçli oy kullanmalarına yardım etmek (Curran ve Seathon, 1992, s.277-278).

1.3.3. Sovyet Totaliter Kuramı

Kitle haberleşmede sosyalist yaklaşım 1917 Bolşevik Devrimi’yle beraber düşünülmektedir. Sosyalist rejimde kitle haberleşme araçlarının vazifesi politik iktidarın, Sosyalist Partisinin yanında yer alarak sosyalist fikri yerleşiklik kazanmasını temin etme olarak görülmüştür. Hususi kesimin olmadığı bir ortamda kitle haberleşme

kuruluşları doğal olarak kamu kuruluşu statüsüne sahip olmuştur (Güngör, 2018, s.355-366).

Hegel'in düşüncelerinden etkilenen Karl Marx 'Bilimsel Sosyalizmin' temellerini atmıştır. Bilimsel Sosyalizm Proletarya (İşçi) sınıfının devrimiyle yönetimi burjuva yönetici sınıftan ele geçirilerek sınıfsız bir düzen oluşturmayı amaçlayan felsefi alt yapısı olan bir bilim olarak görülmektedir.

Sovyet- Totaliter düzenin kuramcısı olarak adlandırabileceğimiz, Marx yönetici/ hâkim sınıfın kuvvetini, sermayeyi ve üretim araçlarını denetlemesinden aldığı belirtmektedir. (Özgen, 1998, s.108). Sosyalist rejimden önce tüm ideolojik araçlar burjuvazinin elinde yer almaktaydı. Kullandıkları iletişim araçların içinde basın burjuvanın kapitalist bir düzen içerisinde vardığını sürdürmekteydi. Sovyet ve Marksist ideoloji vardığı göstermesi ve mutlak yönetimi işçi emekçiler olarak burjuvazinin elinden almasıyla basın sınıfın ve işçinin sesi ideolojik propaganda aracı olarak oldukça yoğun bir şekilde kullanılmıştır.

Komünist medya, Marksist fikri tabir ederek komünist parti politikasının gerçekleşmesine ve proleterya sınıfının çıkarlarına göre iş gören araç olarak düşünülmüştür. Salt demokrasiye erişmenin yolu olarak gördüğü halk devrimi neticesinde sınıfsız yönetimsiz bir toplumu amaçlayan ülke, medyayı, komünist partisinin bir yayın kuruluşu olarak, onun amaçlarına hizmet edecek şekilde çalıştırmıştır (Yılmaz, 2015, s.72).

Marksist- Leninist öğretinin basınla ilgili temelini Lenin Basın Hürriyeti Üzerine isimli çalışmasında şöyle demektedir; "Basın hürriyeti olarak adlandırılan, kent soylusu cemiyetlerinde, yoksul halkı, boynu bükük ve kullanılan kitleleri, mecmualarını milyonlarca basarak, her gün, istikrarlı ve devamlı bir şekilde kandıran uyutan ve onların terbiyesini bozan varlıklılara ait bir salahiyyetten ibarettir." (1998: 109). Sovyet ihtilal sonucu burjuva toplumlarının her alanda olduğu gibi basın üzerinden işçi sınıfın sömürülmesini kabul etmemektedir.

5 Aralık 1936 yılında Sovyet Rusya Anayasası'nın fikir, düşünce ve basın hürriyeti hakkında 125. maddesi de şu şekilde belirtilmiştir;

"İşçilerin çıkarlarına makul olarak ve sosyalist düzeni kuvvetlendirmek ve geliştirmek gayesiyle, S.S.C.B ülkede yaşayanlara söz, basın, toplantı, sokak yürüyüş ve gösterileri yapma özgürlüğü getirilmiştir."

"Bu siyasal hürriyetlerin kullanılması, kamu binalarının, sokakların ve meydanların işçilerin ve işçi kuruluşlarının hizmetine açılması, haberleşmenin

yaygınlaştırılması ve basın, televizyon ve radyodan yararlanma imkânlarının verilmesi suretiyle sağlanır” (Kapani, 1993: 159).

Sacide Vural Sovyet Kuramın temel ilkeleri şu şekilde belirtmiştir;

1. *Araç işçi sınıfının kontrol ve alakalarına hizmet etmelidir.*
2. *Şahsi kişiler araca malik olamazlar.*
3. *Araç istenilen kuralları geliştirmeli, eğitim, haber verme güdüleme gibi vazifeleri taşıyarak, halk için mühim işlevleri yerine getirmelidir.*
4. *İletişim aracı topluma olan tüm vazifeleriyle seyircinin ihtiyacına ve arzularına yanıt vermelidir*
5. *Toplum, halka karşı olan hareketleri kontrol etmek, engellemek, yasal önlemler alma hukukuna sahiptir.*
6. *İletişim aracı, seyircisine, Marksist- Leninist ilkelere bağlı kalarak, toplum ve dünya üzerine tam ve yansız bir görüş sağlamalıdır.*
7. *İletişim aracı, memleket dâhilinde ve dışında devrimci ideolojiyi desteklemelidir* (1986, s.13-14).

1.3.4. Toplumsal Sorumluluk Kuramı

Toplumsal Sorumluluk Kuramı aslında Liberal Kurama ve kuram içinde yer alan basın özgürlüğü anlayışına tepki olarak ortaya çıkmıştır. Liberal Kuram için yer alan özgürlük kavram boşluğu doldurmak için ortaya çıkmıştır.

Bu yaklaşımın temel aldığı ana fikir kitle iletişim kuramlarının kapitalizmin öteki ticari hedefli sektörlerinden ayrı olduklarıdır. Kitle iletişim ortamında yapılan üretim ile kapitalizmin diğer sektörel alanlarında gerçekleşen üretim arasında fark olduğu, birinin insanların gündelik yaşamlarındaki kullanım geçerleri ve hizmetlerine, öteki ise bireylerin beyinlerine bilinçlerine yönelik olduğudur (Güngör, 2018, s.365).

Bu fikrin gelişmesini hazırlayan nedenlerin temelinde; İlk olarak liberal kuram içerisinde eksikler olmak üzere 20. yüzyılda yaşanan teknolojik ve endüstriyel devrim, haberleşme araçlarının her konuda eleştirilerinin önem kazanması, yönetici kadrolarının organizasyonuna kısıtlama getirme çabaları, entelektüel ortamın gelişmesi ve yeni yorum tarzlarının bulunması ve profesyonel iletişimcilik anlayışının gelişmesi ve iletişim kurumlarının kurulmasıyla ilgilidir. İletişim sürecinin büyüklük, hız, etkinlik vs. bizi dizi araçlar açısından gösterdiği kökten değişimler ve televizyon film ve radyo gibi taze haberleşme araçlarının gelişmesi, bu sürece farklı açılardan bakılmasını zorunlu kılmıştır (Falay, 1992, s.5).

Liberal Kuram içinde ki bozulmalar gün geçtikçe kendini göstermesi, toplumsal bozulmalara ve ekonomik karışıklığa sebep olmuş ve müsavatsızlık giderek yaygınlaşmıştır. Toplumsal karışıklık hükümetin sisteme sahip çıkma gerekçesini kuvvetlendirmiştir (Avcı, 1998, s.61).

Temel anlamda gazetenin Avrupa ana karasında 17. yüzyıldan 1940'lı yılların başına kadar etkinliğini sürdüren Liberal basın düşüncesinin eleştirisi yapılmakta, daha da mühim olanı bu düşünceye karşı çıkmaktadır. 20. yüzyıl, basında teknolojik ilerlemenin yanı sıra yeni anlayış uygulamalarında ortaya çıktığı bir devir olarak bilmektedir. Bu basına karşı çıkış ABD kaynaklı olarak bilmektedir. (Özgen, 1998, s.114).

ABD'de kanallar için yapılan organizasyonlar, Liberal Kuram fikirlerinde yer alan salt hürriyeti kanuna bağlı bir kuruluş aracılığıyla sınırlaması açısından mühimdir. Kitle haberleşme araçlarının devlet aracılığıyla kısıtlanması sadece tek nedeni olarak kanalların yokluğu olarak düşünülemez. Özellikle 20. yüzyılın ortalarında doğru Liberal Kurama yöneltelen eleştirilerin diğer nedenleri, kitle haberleşme araçlarının vazifesini doğru kullanmaları olarak belirtilmektedir (Baykal, 2008, s.22-23).

27 Mart 1947 Hutchins'in öncülük ettiği "*Özgür ve Sorumlu Bir Basın*" başlığı taşıyan bir rapor yayınlanmıştır. Toplumsal Sorumluluk Kuramı ilk olarak bu raporda ortaya çıkmıştır. Raporda basının tehlikede olup olmadığı sorusuna cevap aranmış ve neticede 3 sebepten dolayı basının tehlikede olduğu vurgulanmaktaydı. Bunlar;

1. Modern dünyada basının ehemmiyeti faaliyeti güçlendirmektir.
2. Basın çevresini güçlü olan rakamları düşük miktarda olan işletmeciler toplumun ihtiyaçlarına cevap verecek hizmeti üretmemektedir.
3. Hükümet aracılığıyla yapılacak olan organizasyon ve denetim sistemini gerektirecek ölçüde, toplum tarafından ayıplanan uygulamalar sergilemektedirler (Özgen: 1998, s.115). Toplumsal Sorumluluk Kuramı içinde basına daha fazla sorumluluk düştüğünü ve halkında basının üzerine düşen bu sorumluluğu yerine getirmesi gerektiği bilinmektedir.

Basın Hürriyeti Komisyonu aracılığıyla yayınlanan Rapor, 1954 senesinde Peterson, Schramm ve Siebert aracılığıyla "Basının Dört Kuramı" (Four Theories of Press) isimli eserde, Toplumsal Sorumluluk Kuramı haline getirilmiş ve başlangıcından o güne kadarki gelişmeler ışığında yapılan değerlendirmelerdir. Basının elinde bulundurduğu kuvveti kötüye kullandığı, asılsız haberleri öne çıkarıp önemsiz içeriklere yer verdiği, toplum ahlâkına gözdağı verdiğini geçerli bir neden

olmaksızın bireylerin hususi yaşamlarının sınırlarını ihlâl ettiği sonucuna varılmıştı (Erciyas, 2001, s.49).

Modern bir çevrede basın yapması istenilen kendisinden beklenen vazifeler Hutchins Komisyonu tarafından sıralanmıştır. Basının yerine getirmesi gereken temel görevler şu biçimde belirlenmiştir;

1. *Tabana dâhil olan ekiplerin fikir ve bakışlarını diğer kişilere aktaran bir iletişim aracı olmalıdır.*

2. *Toplumun her azasına ulaşan bir yol olmalıdır. Fikir ve değerlendirmelerin ilişkisini sağlayan bir alan vazifesi üstlenmelidir.*

3. *Günlük bilgileri gerçek ve detaylı kapsamlı bir şekilde belirtilmelidir.*

4. *Topluluğun gaye ve değerlerini sembol olan ve onları izah eden bir düzen olmalıdır.*

5. *Fikir ve değerlendirmelerin ilişkisini sağlayan bir alan vazifesini üstlenmelidir (Özgen, 1998, s.123).*

1.4.BASIN ÖZGÜRLÜĞÜNÜN TARİHSEL GELİŞİMİ

1.4.1 Fransa'da Basın Özgürlüğü

1789 İnsan ve Vatandaş Hakları Bildirisinin tipik niteliği bireyciliktir. Birey toplumun ana ögesi ve temel unsuru olarak ele alınmıştır. Bildirinin giriş kısmında birey haklarının önemine vurgu yapılmıştır ve çok önem verilmiştir. Bundan evvelki zamanlarda bütün kötülüklerin nedeni, bu hakların hatırlanmamış ve onlara gereken önemin verilmemiş olmasına bağlamıştır (Kapani, 1993, s.49). Fransız Devrimi'nin gelişimiyle oluşan kişi hak ve düşünce beyannamesinde fikirlerin serbestçe ifade edilebileceği ve bu hakkın en temel hak olduğu belirtilmiştir.

Beyannamenin 7. maddesinde basın hürriyeti şu şekilde belirtilmiştir; "*Fikir ve düşüncelerin gerek basın yoluyla gerek diğer herhangi bir şekilde açıklama hakkı, rahatça toplanabilmek, dinin serbestçe icra edebilme hakları men edilemez*" (Dönmezer, 1964, s.22). Anlatım ve fikri izah etme özgürlüğü 1791 ve 1793 anayasalarında alenen belirtilmiştir. Ne yazık ki bu özgürlük çok uzun sürmemiş ve yerini özgürlük istibdadı dedikleri baskı rejimine terk etmiştir (İnuğur, 1999, s.91).

Bildirinin 11. maddesi "*Fikirlerin ve bakış açılarının rahatça ulaşımı, kişinin en kıymetli kanunlardan birisidir. Bu sebeple her vatandaş rahatça konuşabilir, yazabilir ve yayınlatabilir; fakat bu hürriyetin kanunda tarif edilen biçimde tehlikeli kullanılmasından dolayı mesul tutulur.*" şeklindedir. 1791 ve 1793 anayasalarında da

basın hürriyetine yer verilmiştir (Gedik, 2008: 60). Fransız Devrimi basın üstünde mühim ilkeler ve fikirler ortaya koymuştur. İlk olarak salt monarşi rejiminde haksızlıkları koruyan mahremiyetin ortadan kalkması görüşü ve kamusal işlerde saydamlık ilkesidir. Bu ilkeyle birlikte artık mecliste konuşulan tüm konuların basın tarafından topluma ulaştırılabilmesi olabildiğince mühimdir. İkinci mühim ilke: Demokrasinin ve halk hâkimiyeti fikrinin yerleşmesi için basının, halk ve temsilciler arasında iletişimi sağlaması ilkesidir. Bir diğer görüş ise basının siyasi olayların hem merkezinde olması hem de bu olayları topluma ulaştırmasıdır (Jeanneney, 1998, s.60).

Konsüllük devrinde (1799- 1804) Napolyon Bonaparte, 73 gazeteden 60'ını yok etmiştir. Napolyon, hür basın yerine kendi maksatlarına hizmet eden bir basın hayal etmiş ve böyle bir basın oluşturmak için önemli çaba tüketmiş ve aykırı düşünenleri susturmuştur. 1810 yılında yayınlanan kararname ile Matbaalar ve Kütüphaneler Genel Müdürlüğü kurulmuş ve aynı yıl içinde bir genelge ile her il merkezinde bir gazeteye, ilçe merkezinde ise sadece ilan gazeteleri yayımına izin verilmiştir (Korkmaz, 2005, s.18). 1848 Anayasası'nın ilanına kadar geçen bu süre içinde basın hürriyetinin sağlanması bakımından medcezirler yaşanmıştır. Bu nedenden dolayı kimi zaman hür basın, kimi zaman kısıtlanmış basın ilkesi benimsenmiştir. 21 Ekim 1814 yılında, yayınlanan bir yasayla basın üzerindeki sınırlamalar devam etmiş ve 20 sayfadan daha az olan bütün yayınlar sansüre tabi tutulmuştur (İnuğur, 1999, s.94).

17 Mayıs ve 9 Haziran 1819 tarihlerinde yapılan yasalar ile daha liberal bir yol düşünülerek sansür kaldırılmış ve basın suçlarının yargılama jüri, yargılama mercii haline getirilmiştir. Ancak bu yasalarla, liberal organizasyonların yanında basın hürriyetini kısıtlayan yeni birtakım fikir suçları düzenlenmiş ve siyasal yayında bulunacak gazeteler için de para depo edilmesi şartı getirilmişti (Dönmezer, 1964, s.23). Ancak tüm çabalara rağmen 1820-1821 tarihleri içerisinde sansür tekrardan ortaya çıkmıştır. Basın, devlet politikaları sebebiyle sansür edilmektedir.

Dolayısıyla sansür uygulamaları, 1848 Anayasası'nın ilanına kadar sürdürülmüştür. 1848 Anayasası'nın 8. maddesinin "*Vatandaşların düşüncelerini basın yoluyla veya diğer suretlerle açıklamaya hakları vardır. Bu hakların sınırı ancak başkalarının hürriyeti ve kamu güvenliğidir. Basın hiçbir surette sansüre tabi tutulamaz.*" şeklinde belirtilen hüküm ile basın hürriyeti anayasal güvence altına alınarak sansür açıkça yasaklanmıştır (1964, s.23).

1.4.2. İngiltere’de Basın Özgürlüğü

Basının 18. asırda yaşadığı bariz ilerleme, Aydınlanma Devri ve felsefi fikrin biçiminin ilerlemesiyle aracısız ve aracılı karmaşık bir bağlantı içindedir. Bu gazetelerin, her türlü süreli yayının ilk atılım dönemi gazetenin Avrupalı seçkinlerin alışkanlıkları arasına girdiği ve onlar için vazgeçilmez olduğu dönemdir (Jeanneney, 1998: 38). İlk İngiliz gazetesi, 1625 yılında “Mercurius Britanicus” adında yayınlandı. Genel tutumu az biraz toplumdandan yana, az biraz rejime muhalif bir çizgisi vardı. 2 yıl yayın hayatı olan gazeteye toplumun ilgisi fazlaca büyüktü. Kralın dış haberler ve iç haberlere koyduğu yasaktan dolayı gazete daha fazla sansüre dayanamayıp kapanmıştır (Bozdağ, 1992, s.34).

Avrupa’nın diğer ülkelerinde olduğu gibi İngiltere’de de sansür uygulanmaya başlanmıştır. İngiltere’de de kilise, kitaplar üzerindeki denetleme gücünü kaybettiği halde kral, kilisenin kendi adamları aracılığıyla sansür uygulama teşebbüslerini bir problem olarak görmemiştir (Dönmezer, 1964, s.31). İngiltere, basılan tüm kitapları diğer Avrupa ülkeleri gibi denetim altına alma çabası içerisine girmiştir. Kilisenin baskı aracı olarak hiçbir yetkisinin olmaması, sansür anlayışının doğrudan devlet eliyle yapıldığını açıkça göstermektedir.

1586 yılına gelindiğinde, Kralın danışma meclisi “Privy Council”ün üyelerinden kurulmuş yeni bir meclis olan “Star Chamber” sansür işini üstlenmiştir. Bu meclis yayınladığı bir düzenleme ile bütün kitapların ve yayınların Canterbury ve Londra Başpiskoposlarınca sansür edilmesine karar vererek matbaaların sayısının sınırlandırılmasını, azaltılmasını istemiştir (Dönmezer, 1964, s.31). Milton, “*For the Liberty of Unlicensed Printing*” isimli kitabı kaleme almış ve yetkili mevkilerin haberi olmadan yayınlamıştır. Milton faziletli bir basının olmasından yanaydı. Kötü yazı ve kitapların yasaklanması için alınan her türlü önlemin, aydınların iyi ve yararlı kitaplardan da yararlanmasına engel olduğunu söylüyor (Kızıllı, 1998, s.35). Bu kitap, fikir ve basın hürriyeti mücadelesinin bundan sonra açıkça başladığını tüm dünyaya ilan ediyordu. Milton, basın ve ifade hürriyetini hiçbir otorite, hiçbir iktidar bu hakkı sınırlamayacağını, kötü yazıları ve kitapları yasaklamak için alınan önlemler, iyi ve yararlı eserlerden de aydınların mahrum kalmasına sebep olacağını belirtmiştir (Perin, 1974, s.74). İngiltere’nin düşünce ve basın özgürlüğüne getirmiş olduğu sansür ve basın alanıyla ilk olarak Milton, Mill, Jefferson, Smith gibi aydın çağdaş felsefeciler mücadele etmiştir.

John Milton'un ortaya attığı, liberal düşünce bağlamında söz ve basın hürriyetinde, bireyin doğrulara ulaşmasının tek yolunun, bütün fikirlerin ve düşüncelerin rahatça dolaşımına olanak sağlanması ve bunlar arasındaki mücadeleden, mutlaka doğru olanın üstün geleceği ana fikri vardır (Özgen, 1998, s.96).

1.4.3. ABD'de Basın Özgürlüğü

Amerika'nın bağımsızlık bildirisinden önce 12 Haziran 1776 seneli Virginia Anayasası ve bu Anayasa'nın girişinde belirtilmiş olan Haklar Bildirisidir. Bildiri birey hak ve hürriyetleri ilan etmesine karşın tam anlamıyla Haklar Beyannamesi olarak oluşmamaktadır (Kapani, 1993, s.43-44). Atlantik ötesinde Birleşik Amerika'nın Virginia şehrinde Virginia's Bill of Rights diye hatırlanan yasanın 12. maddesinde şöyle deniliyordu; *"Basın hürriyeti, hürriyetlerin büyük savunmalarından bir tanesidir ve hiçbir vakit, zorba iktidarlar dışında bir idare sınırlayamaz"* (Perin, 1974, s.122).

Virginia Haklar Bildirisinin 1. maddesi; Bütün bireyler doğal olarak aynı düzeyde özgür ve müstakil olup topluluk haline geçtikleri vakit hiçbir sözleşme ile ileriki kuşaklar adına cayamayacakları ve mahrum bırakamayacakları, temelden birtakım haklara sahiptirler. Bunlar, başlıca yaşam ve özgürlükten faydalanma, mülkiyet elde etme ona sahip olma, güvenlik arama ve bunlara ulaşabilme hakları olarak tanımlanmıştır (Kapani, 1993, s.45). ABD Anayasası'nda yer alan bu hükümde rastgele bir kısıtlama gözükmemektedir. Amerikan Temsilciler Meclisi'nde "genel geçer" ilke olarak kabul edilmiştir. Ancak değişen rejimler döneminde bu hüküm iktidarın bakışına göre uygulanmaya çalışılsa da, Amerikan Yüksek Mahkemesinin ifade hürriyetini ön plana çıkaran kararları, bu özgürlükle ilgili yeni yorumların ilerlemesini sağlamıştır (Aydın, 2004, s.50). Bu düzenlemeye göre basın hürriyetinin başka hürriyetlerin müdafisi olduğu ve bu hürriyetin ancak zorba yönetimlerince kısıtlanabileceği belirtilmiştir (Danışman, 1982, s.3). 1791'de onaylanan Birleşik Amerika Devletleri Anayasasında bulunan tanım içinde temel hakkı benimsemiş ve bilgi hürriyetini sınırlayacak, hatta kontrol altında tutacak her çeşit önlemlerin alınmasını yasaklamıştır. (Perin, 1974, s.122).

Basın hürriyetinin yasal manada garanti altına alındığı ilk ülke ABD olarak bilinmektedir. ABD Yerel Anayasası'nın ilk olarak değişikliğe uğradığı 1791'de 1. Ek maddesinde yer alan *"Kongre, söz ve basın hürriyetini kısıtlayan yasa yapamaz"* kararı basın hürriyetine atılan dayanıklı adımın belirtisi olarak belirtilmektedir (Kızıl, 1998, s.96). Anayasa'nın kararı göz önünde tutulduğunda, madde yalnız Kongre'nin

gerçekleştirdiği federal yasaları dâhil eder gibi görünse de 1925 Gitlow v. New York kararında, Yüksek Mahkeme eyaletleri, idare ve yürütmeyi de Federal Anayasası'nın hak ve hürriyetleri garanti altına alan maddeleri ile bağlı kabul etmiştir. Amerikan Yüksek Mahkemesi kararlarında, basın hürriyeti tam manasıyla mutlak bir hürriyet olmadığını, kısıtlanması gerektiğini vurgulamıştır. Basın hürriyetinin süregelen ve açık tehlike durumlarında kanunla sınırlanabileceğini, bu sınırlanmanın ise Anayasa'ya aykırılık teşkil etmeyeceğini savunmuştur (Gedik, 2008, s.50). Bu şekilde, ek 1. madde, Amerikan'da yaşayan kişilerin anlatım hakkının farklı yerlerden gelebilecek herhangi bir (devletten veya kişilerden) müdahaleye karşı korunacağını belirtir, bakışıyla anlaşılmıştır (Özsoy, 2005, s.30). Amerikan yüksek mahkemesinin birçok kararlarının yanı sıra, şu dört halde basın hürriyetinin kanunlarla sınırlamak anayasaya aykırı olarak sayılmaz:

1. Kişilere iftira ve aşağılama suçlarına karşı korunması.
2. Topluluğun açık saçık yayınlara karşı korunması.
3. Devletin iç kargaşaya karşı korunması.
4. Devletin dış taarruzlarına karşı korunması olarak belirtilmiştir (Dönmezer, 1964, s.45).

1.5. TÜRKİYE CUMHURİYET DÖNEMİNDE BASIN ÇALIŞMALARI

1.5.1. 1931 Matbuat Kanunu

Cumhuriyet'in duyurusundan sonra uzun bir süre basın üstünde bir emek ve yasa çıkarılmamıştır. 1909 Kanunu, Meşrutiyet devrinde yapılan türlü değişikliklerle yürürlükte kalmıştır. Bu devir içinde iktidarın basında giderek çoğalan eleştirilere karşı sıkılaştırma meyilinde bulunmuştur. Basının eleştirilerinden giderek huzursuz olan hükümet, rejim bir basın kanunu hazırlamak yolunda isteklendirmiştir. Cumhuriyet Halk Fırkası Hükümeti, basının kanununu böyle bir münakaşa ve eleştiri platformunda hazırlamış, 1931 yılı temmuz ayında Türkiye Büyük Millet Meclisine götürmüştür (Yılmaz, 2015, s.152).

Ülkede 19 yıl yürürlükte kalan ve uygulamalarında pek çok yakınmalara neden olmuş Matbuat Kanunu 25 Temmuz 1931 yılında kabul edilmiştir. 1931 Matbuat Kanunun o vakitte kadar duyurulmuş kanunlardan farklı olarak hem basın hem de matbaalarla ilgili geçerliliği aynı vakit içinde bulundurmıştır (Dönmezer, 1964, s.134). Matbuat Kanunu meclis müzakerelerin ayrıntılı münakaşalara neden olmasına

rağmen Resmî Gazetede 25 Temmuz 1931 tarihinde 1847 sayılı kanunla Cumhuriyet devrinin ilk basın kanunu, 23 bölüm, 68 asil, 2 geçici maddeden oluşmaktadır.

Matbuat Kanunu içinde yer alan genel kararlar şunlardır: “*Matbaa açma, gazete ve dergi basılması, gazete ve dergi mensuplarının mesuliyetleri ve hakları, basın hataları ve mesuliyetleridir. Ayrıca suçlara kışkırtmalar, şantaj yayınlanması yasal olan şeyler, suç teşkil etmeyen yayın, gazete ve dergilerin toplatılması ve kapatılması, ödünceler ve basın yasasının uygulanması*” gibi hükümler yer almaktadır (Yılmaz, 2015, s.152).

(İnuğur, 1992, s.105) Matbuat Kanununda basın hareketlerini yakından ilişkilendiren maddeleri şu şekilde sıralamıştır;

a) Dergi ve gazete basabilmek için resmi belge olması şart değildir. Sadece iktidara tebliğ verilir. (27 Haziran 1938 yılındaki değişiklikle tekrardan ruhsat sistemine dönülecektir).

b) Vatan, ulusal mücadele, Cumhuriyet ve devrim husumetliği yaptıkları fikirleriyle ceza almış olanlar veya işgal altında düşmana iş gören yayın yapmış olanlar gazete çıkartamazlar.

c) Gazete ve dergilerde çalışan tüm vazifelilerin isimleri hükümete verilmesi anlayışı getirilmiştir. Tüm personeller bu şekilde denetime tabi tutulmaktadır.

d) Gazete ve dergilerin başmuharrirleri, genel yayın müdürleri, yazı işleri müdürlerinin yükseköğrenim eğitimi almış olmaları gerekmektedir. Ancak yasanın yayımlandıktan sonra bu vazifelerde bulunanlar bu hükmün dışındadır.

e) Bir gazete veya derginin hususi araçları ile tedarik etmek ortaya koyduğu bir bilgi aradan 24 saat geçmeden başka bir yayın organı aracılığıyla ortaya koyamaz.

f) Suça teşvik eden yazılar, açık seçik yazı ve resimler basılamaz. Basın aracıyla şantaj ve uydurma yayın yapılamaz.

g) Piyango ve tombala gibi oyunlar, yani lotaryacılık yasaklanmıştır.

h) İntihar vakalarının yayını yasaklanmıştır.

ı) Padişahlık ve hilafetçiliği veya komünistlik veya anarşistliği tahrik eden yayınlara izin verilmediği gibi, hanedana mensup olup yurt dışına ihraç edilmiş bireylerin yazılarının basılması da yasaklanmıştır.

i) Kanunun en mühim maddesi ise iktidara istediği vakit istediği gazeteyi kapatma salahiyetin verilmesidir. Bu idari tasarrufa karşı itiraz yolu da kapalıdır.

1930’lu senelerin basın tarihi yönünde en mühim vakası, 1931 senesinde Matbuat Kanunu’nun (Basın Yasası) onaylanmasıdır. Meclis’te ayrıntılı

münakaşalardan sonra onaylanan yasanın en mühim maddesi 50. maddedir: “Ülkenin genel politikasına temas edecek eserlerden ötürü Bakanlar Kurulu onayıyla gazete ve dergiler kısa süreliğine kapatılabilir. Bu şekilde kapatılan bir gazetenin sorumluları, kapatılma süresince başka bir isimle gazete çıkaramazlar.” (Megep, 2011, s.38). Basın ve matbaa ile ilgili maddeleri kapsayan yasa 25 Temmuz 1931 tarihli Matbuat Kanunu olmuştur. Bu kanun gerçek bir şekilde gazete çıkarmak için yerel en önemli mülkiyet çalışanına kanunun gösterdiği malumatları içeren beyanname verilmesi yeterliydi. 1938’de yapılan değişimle politik kalitede gazete ve dergi çıkaracak olanlar yönünden “para depo etme” şartı getirildiği gibi, tüm dönemsel yayınlar için “beyanname sistemi” yerine “ruhsatname alma sistemi” getirilmiştir (İçel, 1985, s.30).

1931 Kanunu birçok defa değişikliklere maruz kalmıştır. En mühim değişiklikler: 27 Haziran 1938 ve 1 Haziran 1946’da yapılmış olanıdır. 1931- 1938 ülke içinde olabildiğince kısıtlı basın hürriyeti mevcut hürriyetinde iktidar yararına bir hürriyet olduğu belirtilebilir. Her ne kadar Mustafa Kemal Atatürk, “*Basın hürriyetinden oluşan kötü sonuçları yok edecek tek araç, yine de basın hürriyetidir. Yönetim ve hükümet görüşüne saldırmamak şartıyla basın hürdür*” demişse de devrin CHF hükümet idarecileri basını sıkı denetleme altında tutmaya çalışmıştır. Bu devir tek parti fikirli bir devir olduğu için muhalefet basınında söz etmek mümkün değildir. (Topuz, 2003, s.159-160).

1.5.2. Birinci Basın Kongresi ve Basın Birliği

Tek parti düşüncesiyle incelenen basın, yönetilebilir basın olarak belirtilmektedir. Cumhuriyet devrinin 1923- 1945 dönemi Matbuat Umum Müdürlüğü adı verilen Basın Yayın Genel Müdürlüğü aracılığıyla yol gösterilmiştir. 1931 yılında dolaysız İçişleri Bakanlığına bağlı olarak tekrar kurulan Matbuat Umum Müdürlüğü’ne Vedat Nedim Tör getirilmiştir. 1934 yılının Mayıs ayında Birinci Basın Kongresi toplanılmıştır (Bozdağ, 1992, s.174).

Cumhuriyet Devri içinde Türkiye çapında 25 Mayıs 1935’te ilk basın kongresi başkent Ankara’da toplanmış ve kongreye iştirak eden 117 gazeteciye yönelik olarak devrin Başbakanı İsmet İnönü, devrin İçişleri Bakanı Şükrü Kaya ve devrin Basın Yayın Genel Müdürlüğü Vedat Nedim Tör konuşma yapmıştır. Bu konuşmaların basın tarihi yönünden ehemmiyeti oldukça büyüktür. (Topuz, 1996, s.196).

Yapılan Basın Kongresinde üzerinde durulmak istenen konular şunlardır;

1- Basın ile basın genel yönetmenliği arasında iş bütünlüğü kuruluşu için çaba harcamak,

2- Türk Basınının kültür genişletme işlerini yerine getirebilmesi için yönetimi belirlemek,

3- Gazetecilik uğraşının ve birey olarak gazetecilerin terfi ve yükselme tarzlarını araştırmak,

4- Basın Birliği'ni hayat geçirmek.

Türkiye'de bu dönem içerisinde yayımlanan süreli yayınlar için ortaya sunulan veri tablosu şu şekildedir;

- Resmi ve hususi 38 günlük gazete

- Resmi ve hususi 127 dergi

- Günlük olmayan 78 gazete

Toplamında 243'ü bulan yayın organlarının nasıl temsil edileceğine dair kararlar alınmıştır (Kızıllı, 1998, s.43).

Kongrede bu mevzularda çalışmalar yapmak üzere, 1. Matbuatla Basın Genel Direktörlüğü arasında birliktelik komisyonu, 2. Kültür Komisyonu, 3. Meslek Komisyonu isminde 3 komisyon geliştirilmiştir. Bu komisyon yaptığı işler sonucunda Basın alanında iş yapanları kapsayacak bir Türk Basın Kurumu kurulmasını kararlaştırdı. Kurulacak kurumun vazifeleri, gazetecilik mesleğinin haklarını, şeref ve disiplinini korumak ve iktidarla basın kuruluşları arasındaki ilişkiyi sağlamaktır (Demir, 1994, s.234).

Basın Kongresini iktidar ile basını birleştiriyordu. İktidar basına her türlü desteği sağlayacak, basın da iktidarın istediği kamuoyunu yaratıp onu dinç tutacaktı. Yarı resmî gazete olan Ulus gazetesinin başyazarı Falih Rıfkı Atay şöyle yazıyordu: *“Türk gazeteciliği, Devrimleri destekleyen belirli kanun kararlarından başka hiçbir özel kayıt altında değildir! Bizdeki Basın özgürlüğüne, birçok batılı meslektaşımızın gıpta ederek baktıklarını biliyoruz. Ulusal egemenlik idaresi, kendi eksikleri onarmak görevini gazeteciye vermiştir. Herkes yasalara bakarak, kalemini rahatça şekil verebilir”* (Bozdağ, 1992, s.175).

1.5.2.1. Basın Birliği

Ulusal egemenlik devrinde gazetecilerin ilk teşkilatlanma düzenlenmesi, kendi üstünlükler dışında oluşan Birinci Türk Basın Kongresi'ni bir araya getirmektir. Söz konusu Kongre, sonuçları bakımından basın ile iktidar arasındaki bağa taze bir yön vermesi yönünden önemlidir. Kongre'de, “hükümetin basına her şekil dayanak olması, basının da hükümetin düşüncesini topluma aktarmada çaba harcaması” düşünülmüştür (Özsever, 2004, s.69).

Basın Kongresinde kabul edilene göre; 27 Haziran 1938 senesinde Basın Birliği'ni hayata geçiren yasa onaylanarak, 14 Temmuz 1938 senesinde Resmî Gazete'de yayınlanmıştır. Basın birliği tam manasıyla iktidarın, basın ve yayın uzuvları ve bu sebeple basın çalışanları üstünde “tek yönlü propaganda ve tahakküm tarzı” kurabilmek ve devam ettirebilme talebinden gelişen bir teşebbüs olarak değerlendirilmektedir (Yılmaz, 2015, s.155). Basın birliği teşkilatında yer alan kanunlara baktığımız zaman devletin müdahaleci tutumunu açıkça görmek mümkündür.

Resmi gazete 3511 numaraları Basın Birliğinin kuruluğu ve kuruluğu amacı şu şekildedir;

Kanunu 1. Maddesi; “Türkiye’de çıkan gazete ve mecmuaların sahipleri bunların yazı, fotoğraf, haber, resim ve düzeltme çalışmalarında ücretle, sürekli ve düzenli biçimde iş yaparak bu işi kendine iş edinen kişilerden yazar olması ve tüzel kişilik taşımak üzere (Türk basın birliği) ismiyle bir bütünlük teşkil olunmuştur. Ankara merkezli bir birlik” olduğu belirtilmektedir.

Kanunu 2. Maddesi; “*1 maddesi sayılan ve birliğin yasal üyelerini ortaya çıkan kimseler, birlik dışında gazetecilik meslekini devam ettiremezler. Bir gazete veya gazetenin dağıtılmaya başlamasından beri en fazla 30 gün içinde bu gazete ya da gazete patronlarıyla burada iş yapan ve ilk kanununda yazdı nitelik ve koşulları taşıyan diğer gazeteciler birliğe girebilmek için başvuru yapmaya zorunludurlar. Bu zorunluluğa uymayanlar, birliğine kaydoluncaya kadar o gazetenin en büyük mülkiyet amirinin emri ile meslek faaliyetinden men edilebilirler. Kural dışında hareket edenler 5 liradan 25 liraya kadar para cezasına aptırılır.*”

Basın Birliğinin 2. maddesinde açık olarak belirtildiği gibi Birliğe üye olmayan kişiler gazetecilik faaliyeti yapamamaktadır. Gizli veya hükümetten izinsiz gazetecilik faaliyeti yapılamayacağı anlamına gelmektedir.

Kanunun 4. maddesi, Basın Birliğin ana yerleri Ankara, Adana, İzmir, Trabzon ve İstanbul olmak üzere 5 bölgeye ayrılması öngörölmüştür.

Kanunun 6 maddesinde Birliğin organları, 1. Umumi Kongre, 2. Mıntika Kongreleri, 3. Merkez İdare Heyeti, 4. Mıntika İdare Heyeti, 5. Yüksek Haysiyet Divanı ve Mıntika Haysiyet Divanları olarak belirtilmiştir (www.resmigazete.gov.tr).

1. Umumi Kongre; Kanunun 8. maddesinde açıkça belirtildiği gibi 2 yılda 1 toplantı için onaylanan günden 15 gün önce Merkez İdari Heyeti başkanının daveti üzerine Ankara’da veya İçişleri vekilliğini temsil edeceği bir ilde toplanılmaktadır.

2. Mıntıka Kongreleri; Mıntıka Kongreleri Mıntıka İdari Heyetinin daveti üzerine her mıntıkada birlik üyelerin katılımı ile 2 yılda 1 defa toplanılmıştır. Mıntıkanın meslekle ilgili görevleri üzerine fikirlerde bulunur ve konuyla alakalı kararlar verilmiştir.

3. Merkez İdare Heyeti; Umumi Kongrenin denetleme altında ve onun karar ve talimatları dairesinde çalışan, yapının en etkili ve salahiyyettar yönetim organıdır.

-Merkez idare heyetine üye oluşturabilmek için gazetecilik uğraşında minimum 2 yıl çalışmış olmak gereklidir.

Merkez idare heyetinin önemli salahiyyeti şu şekildedir:

a) İktidarla basın arasında iş bütünlüğünü izah oluşturmak ve bu amaçla basın birlik üyelerine yönergeler geliştirmek;

b) Sakatlık, çalışmama, hastalık, yaşlılık ve vefat gibi olayların ekonomik sonuçlarına karşı birlik mensuplarının ve ailelerinin kollanmasını sağlayacak destek ve emekli sandıkları veya ortak sigorta imkânı sağlamak;

c) Gazetecilik okulları ve öğreti kursları geliştirmek;

d) Üye arasındaki uyuşmazlıkların durum ve giderilmesine çalışmak ve bu amaçla gerekirse onur divanı faaliyete geçirmek;

e) Birliğin gelir-giderlerini tutmak, kadro ve bütçesini vücade getirmek, umumî kongreye verilecek evrak ve dengelemi sıralamak;

f) Mıntıkların idare ve durum işlerini araştırma, denetim ve denetleme, mıntıklara hareket stilleri üzerine gerekli göreceği yönergeleri vermek;

g) Ülke dışında Türkiye basınıni özümlemek kurulları veya delegeleri seçmek;

h) Umumiyyetle, birlik uğraşlarını çevirmek ve birliğin amaçlarını yarayan her tarz hareketlerde bulunmaktır.

4. Mıntıka İdare Heyeti; Gazetecilik işinde minimum 2 yıl devam etmiş olan mıntıkadaki birlik mensupları arasından mıntıka kongrelerince seçilecek beşer kişiden oluşmaktadır. Vazifelerine iki yıl devam eder görevi bitenlerin yeniden seçilme hakkı vardır.

5. Yüksek Haysiyet Divanı; *"Birlik çalışanları arasında çıkacak kişisel sorunlarla, ekol haysiyeti ve şerefiyle ilgili sorunları ve birliğin kanunla çıkarılmış amaçlara ters hareketleri olduğu düşünülen birlik çalışanlarının durumların araştırıp, alakalı hükümler oluşturmak için kurulmuştu"*(madde 15). Mıntıka haysiyet divanları uyarı, açık uyarı ve bir aya kadar meslek icrasından men cezası verebiliyordu (madde 17). Yüksek haysiyet divanları da 3 aya kadar meslekten çıkartma ve birlikten çıkarma

karar verebilirdi (madde 18). Aynı maddeye göre birlikten çıkarılma kararına karşı durma ancak İçişleri Bakanlığına yapılabilirdi ve Bakanlığın hükmü kesin kabul ediliyordu.

Birliğin 31. Maddesinde, “Birlik çalışanlarına, merkez idare heyetinin istemi ile Dâhiliye vekâleti aracılığıyla bir adet (Basın kartı) verilir. Bu kartların verilme şartları, yürürlük süresi, kartların desteğini sağlayacağı avantajların nelerden oluşacağını bir kararname ile saptanmış olunur” açıklaması yer almaktadır (www.resmigazete.gov.tr).

Basın Birliğin maddelerinden anlaşılacağı üzere gazetecilik faaliyetleri yapabilmek için Birliğe üyelik şartı getirilmiştir. İdari para cezaları meslekte men etme kararları ile gazetecilik mesleğinin devlet tekelinde gerçekleştirilmesi öngörülmüştür. Hükümet, basın ve yazarları bu kurullarla denetim ve kontrol altında tutmayı amaçlamıştır.

Kanunla kurulan mesleki birliklerin basın organlarının problemleri çözmede, mesleğe itibar ve saygınlık kazandırmada oldukça etkili olmadıkları gayet ortaya konulmuştur. Gazetecilik yapabilmek için Basın Birliği’ne üye olma şartının aranması, üyeliği kabul edilmeyen ya da üyelikten ihraç edilen basın mensubunun İçişleri Bakanlığı aracılığıyla sonuç almaya çalışması otoriter bir anlayışın göstermektedir (Yılmaz, 2015, s.156).

Basın birliği ve Basın Genel Müdürlüğü aracılığıyla her manada tahakküm altında tutulan basın, sun’i teneffüsle yaşatılmış; Birlik, Basın Genel Müdürlüğü’nün otoriter ve kısıtlayıcı tutumunu kuvvetlendiren bir davranış sergilemiştir. Birliği, basın hürriyetine sekte vuran başarısız bir tecrübe olarak ele alabiliriz (Kızıllı, 1998, s.47).

1.6. 1982 ANAYASINDA BASIN ÖZGÜRLÜĞÜ KAPSAMINDA YER ALAN MADDELER

1982 Anayasasının 25- 32. maddeler arasında birey düşünce ve ifade özgürlüğü ve basın özgürlüğü kapsamında anayasal güvence ve kişi hak ve özgürlükleri ve basın özgürlüğünü korumaya yönelik ilkeler benimsenmiştir.

1.6.1. Düşünceyi Açıklama ve Yayma Özgürlüğü

82 Anayasasının kişilerin düşüncelerini özgürce açıklama yayma 25 ve 26. maddesinde yer verilmiştir.

25. madde; Herkesin, fikir ve inanç özgürlüğünü vardır. Hangi nedenle ve gayeyle olursa olsun kimse, fikir ve inançlarını izah etmede zorlanamaz; fikir inançlar

nedeniyle ayıplanamaz ve itham edilemez ifadesi yer almaktadır.
(www.mevzuat.gov.tr)

26. madde; *“Herkes, fikir ve inançlarını resim, yazı, söz veya farklı tarzlarla tek başına veya bütün olarak izah etme ve yayma hakkına ehildir. Bu özgürlük idari mevkilerin karışması olmaksızın bilgi veya düşünceyi kullanmak ya da iletmek rahatlığına dâhil olur. Bu fıkra kararı, radyo, televizyon, sinema veya bu tarzlarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına mani değildir.”*
(www.mevzuat.gov.tr)

Maddelerde yer aldığı gibi kişi, düşüncelerini özgürce açıklar; bu açıklamalardan dolayı kınanamaz ve suçlanamaz hükmü verilmiştir. Düşünceyi her türlü materyal ile bireysel ya da bütün olarak izah etme hakkını elinde bulundurduğu açıkça belirtilmiştir. Bu özgürlüklerin Ulusal emniyet, halk emniyeti, devletin parçalanamaz birliğinin korunması, millet gizliliği olarak nitelendirilen malumatların izah edilmemesi, kişi özel hayatını ihlal edilmemesi için bazı sınırlamalar getirilmiştir.

27. madde; Tüm bireyler sanatı ve bilimi rahatça öğrenme ve öğretme, izah etme, genişletme ve bu yönde her türlü araştırma hakkına sahiptir
(www.mevzuat.gov.tr).

3. maddede yer verilen yayma hakkı anayasanın 1. 2. 3. maddelerini değiştirmek amacıyla kullanılamaz.

1.6.2. Basının Sansür Edilmemesi

1982 Anayasa'nın basınla ilgili hükümleri 28. maddesinde *“Basın özgürdür, sınırlanamaz.”* hükmüyle başlamaktadır.

Basın özgürlüğünün kısıtlanmasında, Anayasanın 26. ve 27. maddelerin kararları uygulanmaktadır.

“Ülkenin yurtiçi ve yurtdışı emniyeti, memleketi ve vatandaşıyla parçalanamaz birliğine gözdağı veren veya yasadığı işlere toplumsal protestolara ya da başkaldırıya özendirir. Ülkeyi ilgilendiren saklı malumatlarla alakalı bulunan her türlü bilgi veya yazıyı, yazarlar veya bastıranlar veya aynı gayeyle, basanlar, diğer kişilere verenler, bu suçlara ait yasal kararlar uyarınca mesul olurlar. Önlem tarzıyla dağıtım hâkim hükmüyle; gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunun alenen salâhiyetli kıldığı makamın talimatıyla önlenabilir. Dağıtımı engelleyen salâhiyetli makam, bu hükmü en fazla yirmi dört saat içinde salâhiyetli hâkime aktarır. Salâhiyetli hâkim bu durumu en fazla kırk sekiz saat içinde onaylamazsa, dağıtımı engelleme kararı geçersiz sayılır”

Basın hürriyetinin sağlanması ve kollanması için ülkenin bulacağı önlemlerin temeli birinci olarak tüzel organizasyonlar gelmektedir. Anayasa’da ve Basın Kanunu’nda kollayan basın hürriyeti, öteki çeşitli kanunlara konan sınırlayıcı kararlarla zorlaştırılmamalıdır. Hakikaten de yönetmelikte, 5237 numaralı Türk Ceza Kanunu, 3713 numaralı Terörle Mücadele Kanunu ve 2935 numaralı Olağanüstü Hal Kanunu şu an basın hürriyetini sınırlayıcı geçerlilik içermekte ve farklı davada bahsi geçmektedir (Vardal, 2014, s.176).

1.6.3. Basımevi ve Eklentilerine El Konulamaması

82 Anayasa’nın 30. maddesinde; *“Tüm yasalara elverişli tarzda basın işletmesi olarak hayata geçirilen matbaa ve aksesuarları ile basın aletleriyle, suç aracı olduğu sebebiyle engellenemez ve kapatılamaz veya faaliyetinden yok sayılamaz.”* şeklindedir (www.mevzuat.gov.tr).

Bu maddede devletin milleti ve toprağıyla parçalanmaz birliği, egemenliğin ana unsuru ve ulusal emniyet karşıtı yapılmış bir suçtan cezalı olma dışında *zapt ve müsadere* yasağı bulunmaktaydı. Ancak bu hüküm 2004 yılındaki değişiklikle Anayasa’dan çıkarılmıştır.

1.6.4. Süreli ve Süresiz Yayın Hakları

1982 Anayasası’nın 29. Maddesinde yer alan Süreli ve Süresiz Yayın Hakkı yer almaktadır. Bu kapsam içerisinde süreli ve süresiz yayın hakkı, 1982 Anayasası’nın 29. maddesinde belirtilmekte ve bu yöndeki temellerin yasayla tertip edileceği düşünülmektedir. Belirtilen karara bağlı *“süreli veya süresiz yayın evvela izin alma ve parasal güvence oluşturma kuralına bağlanamaz”* (www.mevzuat.gov.tr).

29. maddenin 3. fıkrasında; *“Süreli yayınların basılmasında, yayın kuralları, parasal imkânları ve gazetecilik işiyle alakalı temelleri yasayla tertip edilir. Yasa, bilgi, fikir ve inançların rahatça yayılmasını engelleyici veya zorlaştırıcı politik, ekonomik, parasal ve teknik koşullar koyamaz”* demektedir (www.mevzuat.gov.tr).

1.6.5. Düzeltme ve Cevap Hakkı

1982 Anayasası’nın 32. maddesinde; *“Düzeltme ve cevap hakkı, yalnız bireylerin onur ve gururuna müdahale edilmemesi veya kendileriyle alakalı doğruya ters yayınlar yapılması durumunda tanınır ve yasayla tertiplenir. Düzeltme ve cevap yayımlanmazsa, yayımlanmasının gerekip gerekmediğine hâkim aracılığıyla kişinin başvuru tarihinden başlayarak en fazla bir hafta içinde onay verilir”* hükmü bulunmaktadır (www.mevzuat.gov.tr).

1982 Anayasası'nın çizdiği çerçeve içinde iletişim özgürlüğünün ülkemizde düzenlenişine ilişkin bazı önemli esasları şu şekilde sıralayabiliriz:

1- Haber alma ve basın hürriyeti ancak yasayla kısıtlanabilir ve bu kısıtlamanın yapılabilmesi için öngörülen sebepler 82 Anayasasının 26. maddesinin 2. fıkrasında ele alınanlardan ibarettir. Bu sebepler şu şekildedir: Hataların engellenmesi, kabahatlılerin cezalandırılması, ülke gizliliği olarak yöntemce belirtilmiş bilgilerin izah edilmemesi, başkalarının şöhret veya haklarının, hususi ve aile yaşamlarını veya kanunun hedeflediği iş gizliliğın korunması veya yargılama vazifesinin yerine uygun olarak yerine getirilmesi,

2- Vakalar hakkında yayım yasağı konamaz. Bunun tek ayrıklığı yargılama vazifesinin maksadına uygun olarak yerine getirilmesi durumudur. Bu durumda da bu yasağın kısıtlamasını kanunlar dâhilinde yargıç belirler.

3- Süreli ve süresiz yayınların toplatılması, dağıtımın önlenmesi, zapt ve zoralm ilkesi itibariyle yasaktır. Yalnız belli şartların tahakkuk etmesi halinde hâkim ve gecikmesinde mahzur bulunan vaziyetlerde hâkim kararı elde edilene kadar savcı kararıyla yayınlar konusunda önleyici kararlar alınabilir.

4- Dönemsel yayın çıkarma için izin almaya ve parasal güvence yatırmaya gerek yoktur. Belli bilgileri içeren bildirgeler verilir ve yayına başlanır.

5- Dönemsel yayın çıkarmak ve gazetecilik ile alakalı ana yasayla düzenlenir. Yasa; bilgi, fikir ve düşünceleri rahatça yayınlamasını engelleyici ya da zorlayıcı, siyasal, ekonomik, parasal ve teknik kuralları koyamaz.

6- Matbaalar ve basın araçları suç araçları oldukları gerekçesiyle çok ayrıklı haller dışında zapt ve zoralm edilemez.

7- Cevap ve düzeltme hakkı bireylere birey haklarının koruyucusu olarak yasal çerçeve içinde tanınır. Amaç, kuvveti basın karşısında bireylerin kendilerini savunabilmeleri konusunda ellerine eşit silah vermektir (Kızıllı, 1998, s.15-16).

2. BÖLÜM: BASIN YAYIN VE ENFORMASYON GENEL MÜDÜRLÜĞÜ'NÜN (BYEGM) TARİHSEL EVRELERİ

2.1.1. Matbuat ve İstihbarat Müdüriyeti Umumiyesi'nin Kurulması

TBMM 23 Nisan'da açılmasıyla Ankara yönetiminin meşrutiyeti kesinleşmiştir. Meclis yönetimi TBMM etkili olarak harekete geçmesiyle birlikte Milli yönetim temsilciliği Sarayın himayesinden Meclis yönetimine geçmiştir. Meclis yönetimi Ankara'nın milletlerarası alanda meşrutiyet sorunu ortadan kalkmıştır (Güz, 2018, s.101).

19. asrın ilk dönemlerinde Osmanlı Hükümdarlığı süresince farklı hakların mecmua basılması, Türkçe mecmuaların basılması ve sonuç olarak Türklerin de mecmua elde etmeye başlaması ile Bâb-ı Âli, mecmualarının ehemmiyetini anlamış, ciddi bir ceridenin basılmasını istemişti. Buna nispetle adetleri zamanla çoğalan mecmuaları bir sisteme koymak gayesiyle bir müdüriyet hayata geçilmesi gerektiği düşünüldü (Byegm, 2012, s.14).

Bundan dolayı 1862 senesinde Maârif-i Umumiye Nezaretine hâkimiyetinde olan Matbuat Müdürlüğü kuruldu. 1864 senesinde geliştirilen ilk Matbuat Nizamnamesi ile de Matbuat Müdürlüğünün vazifeleri belirlendi. Bağımsızlık Mücadelesi Döneminde Matbuat Müdürlüğü İstanbul Hükümetine bağlı olarak görevini devam ettiriyordu. 23 Nisan 1920’de Türkiye Büyük Millet Meclisi birliği himayesinde Ankara’da oluşan taze bir teşkilatlanmaya gidilmesi bu nedenle zaruri duruma gelmişti (Byegm, 2012, s.14).

Bağımsızlık savaşının muvaffakiyet olması, halkın inancının elde edilmesi, toplumun tek ve bir arada olması için gösterilen çabanın ülke içi ve ülke dışında izah edilmesi gayesiyle çaba gösterilmiştir. Mustafa Kemal Atatürk’ün bizzat yazdığı 7 Haziran 1920 senesi ve 6 numaralı “Matbuat ve İstihbarat Müdüriyet-i Umumiyesi Teşkiline Dair Kanun” ile TBMM ve aynı vakitte İcra Vekilleri Heyeti Reisi’ne aracısız bağlı olarak “Matbuat ve İstihbarat Müdüriyet-i Umumiyesi” kuruldu. Bağımsızlık savaşı davası ile gelişen “Matbuat ve İstihbarat Müdüriyet-i Umumiyesi” sadece bütün baskı talimatlarının sebebi olmakla kalmamış, iç ve dış yayın vasıtasıyla tavzih ve duyum işleri ile ilgilenme vazifesini de üstlenmişti (Byegm, 2016, s.23).

Bağımsızlık mücadelesinin korunması ve dış devletlerin politika ve düşünce yapılanmalarını da doğrudan sürdürerek toplumu bilinçlendirme ve aydınlatmak gayesiyle Cenevre, Viyana, Berlin, Paris ve Londra gibi başlıca Avrupa Merkezlerinin yanı sıra Amerika’da da kurumun temsilciliği kurulmuştur. Bağımsızlık savaşının genişlemesi için ve bağımsızlık davasının ehemmiyetini belirten ve farklı dillerde bastırılmış yayınları bu yollardan politik insanların fikrine takdim etmiştir (İskit, 1943, s.228).

Bağımsızlık mücadelesinin topluma anlatılması ve dış siyaseti yakından anlamak ve her alan da bağımsızlık mücadelesinin dosdoğru bildirilmesi ihtiyacından doğan “Matbuat ve İstihbarat Müdüriyet-i Umumiyesi” kurumunun açılması için 7 Haziran 1920 yılında meclise kanun teklifi verilmiştir.

Matbuat ve İstihbarat Müdüriyet-i Umumiyesi Teşkiline Dair Kanun

7 Haziran 1336 (1920) ve 20 Ramazan 1338 (1920) Kanun no: 6

Madde 1- Genel olarak iç ve dış yayınlar, takdim-tavzih ve istihbarat (haber toplama) hizmetleriyle vazifeli, tüm basın işleri için de resmi başvuru mevkisi olmak üzere, 'Matbuat ve İstihbarat Müdüriyet-i Umumiyesi' unvanı ile Bakanlar Kurulu Başkanlığına bağlı bir Genel Müdürlük kurulmuştur.

Madde 2- Genel Müdürlük Bakanlar Kurulunun bütün araç ve teşkilatından Yararlanır.

Madde 3- Takdim-tavzih ve istihbarat harcamaları Bakanlar Kurulu Başkanının kabulüne sunulmak koşuluyla Genel Müdürlük aracılığıyla sarf edilir.

Madde 4- İşbu Kanun yayını tarihinde yürürlüğe girer.

Kadro ve Ödenek Cetveli

Kadro	Aylık	Senelik
Müdür-i Umumi	5.000	60.000
Ajans Müdürü	2.500	30.000
Dâhiliye masası	2.000	24.000
Hariciye masası	2.000	24.000
Bir muharrir	2.000	24.000
Başkâtip	2.000	24.000
Koleksiyon ve dosya memuru	1.000	12.000
İki kâtip	2.000	24.000
Bir hademe	500	6.000
İrşat ve istihbarat masarifi		1.250.000
Kırtasiye		6.000
Tahsisat-ı iptidaiye		16.000

Yekûn Kuruş		1.500.000

Genel Müdürlüğe Hamdullah Suphi (Tanrıöver) getirilmiştir. Personel sıralamasına Anadolu Ajansı amirinin de eklenmesi ajans, taze genel müdüriyetiyle birleştirilmiş, böylelikle parasal fırsatlar tarafından daha sağlıklı bir vaziyete getirilmiştir (Kardeş, 1980, s.11-12). Kurum artık yönetim son şeklini alarak

teşkilatlanma yapısı tamamlayarak dış ve iç siyaset arenasında Milli mücadeleyi topluma aktarmak ve yurtdışı basını gözlemleyerek her alandan bilgilenmek ana görev olarak sayılmıştır.

2.1.2. Kurumun Başbakanlığa Bağlı ‘Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü’ Adı Altında Teşkilatlanması

Geçmiş ismiyle “Matbuat ve İstihbarat Müdüriyeti Umumiyesi” olan daha evvelki devirlerde değişik kurum adıyla çalışmasına devam etmiştir. 18 Haziran 1984 yılında oluşturulan 231 numaralı Kanun Hükmünde Kararname ile “Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü” ismi altında çalışmalarını sürdürmeye devam edip örgütlenmiştir ve Başbakanlığa bağlı faaliyet yürütmüştü (www.iletisimve-diplomasi.com).

Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü Örgütünün faaliyete geçmesi; 17 Haziran 1982 yılında ve 2680 numaralı yasa ve bu yasanın 2 Aralık 1983 yılında ve 2967 numaralı yasayla farklı 4. maddesinin verdiği salâhiyetine desteklenerek Bakanlar Kurulunca 8 Haziran 1984 yılında kararlaştırılmıştır (Resmi Gazete, 1984, s.165).

2.1.2.1. Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü Teşkilatının Yetki ve Sorumlulukları

18 Haziran 1984 tarihinde 231 numaralı Kanun Hükmünde Kararnamenin ilk maddesine göre Basın- Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğünün gayesi; Alakalı mevkiler ve topluma vaktinde ve dürüst, taktim edici, tavzih edici enformasyon durumunu temin eder ve taktim edici, tavzih edici çalışmalarına katılmaktır.

231 sayılı KHK'nın 2. maddesinde yapının vazifeleri aşağıdaki gibi sıralanmaktadır;

a) Ülkenin takdim politikasını ve taktim etmeyle alakalı çalışmalarda iktidarca getirilecek planların belirlenmesine destek olmak,

b) Toplumun ve alakalı mevkilerin vaktinde ve esas haberlerle tavzih edilmesi ve bu çalışmalar için lüzumlu taktim edici, tavzih edici haber akışını oluşturmak,

c) Siyasal çalışmaların ve yapılan yardımların yurtiçi ve yurtdışı topluma verimli bir şekilde aktarılmasına ve bunların toplum üstündeki etkisinin açıklanmasına ilişkin destekler oluşturmak,

d) Basınla alakalı tartışmaların değiştirilmesi ve basının kuvvetlendirilmesi için lüzumlu çalışmalarda oluşturmak,

e) Ulusal ve Uluslararası basın-yayın uzuvlarının ve çalışanlarının faaliyetlerini rahatlatmaya yönelik önlemleri almak, bu konuda lüzumlu çalışmaları oluşturmak,

f) Devlete karşıt propaganda çalışmalarını izlemek, kararlaştırmak ve mesul devlet kuruluşları ile iş birliği oluşturmak, lüzumlu farklı önlemleri almak,

g) Ülkemizin yurtdışı takdim çalışmalarına yön vermek ve bu gayeyle devlet kurum ve kuruluşları, özel kesim kuruluşları, iş kuruluşları, gayeye yönelik vakıflar, dernekler gibi teşekküllerle iş birliği yapmak,

h) Yabancı devletlerde Türkiye'nin çıkarları doğrultusunda yapılan aydınlatma çalışmalarına katılmak,

ı) Bilgi ve aydınlatma, çalışmaları ülkemizin yurtdışı faaliyetine yardımcı olmak amacıyla tertip etmek ve Dışişleri Bakanlığı ile iş birliği tarzıyla yürütmek,

i) Basın-yayın kurumu çalışanları basın kartı hazırlamak, Basın Kartı Komisyonunun sekretarya çalışmalarını desteklemek,

j) Türkiye Medya Veri Tabanını geliştirmek ve aktif kalmasını sağlamak için gerekli önlemleri almak,

k) Basın yayın çevresine yönelik ulusal ve uluslararası basın çalışanları için iş faaliyetlerini düzenlemek amacıyla eğitim merkezi kurmak (Byegm, 2018, s.13-14).

2.1.2.2. Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğünün Yapısı

Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü 231 sayılı KHK ile Başbakanlığa bağlanarak 4 Ana hizmet birimi, 2 danışman birimi ve 2 yardımcı hizmet birimi, yurt içinde 17 il müdürlüğü, yurt dışında 39 basın danışmanı ile basın çevresinde Türkiye en iyi şekilde göstermektedir. Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü Merkez, Taşra (Yerel) ve Yurt Dışı teşkilatından oluşmaktadır.

Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğünün, 2017-2021 faaliyet strateji raporunda Teşkilat yapısını şu şekilde sıralamaktadır; (2016: 29-32)

2.1.2.1. Merkez Teşkilat Yapısı

Genel Müdürlük merkez teşkilatı; Genel Müdür, 3 Genel Müdür Yardımcısı, 4 ana hizmet birimi, 2 danışma ve 2 yardımcı hizmet biriminden oluşmaktadır. Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğünün merkez teşkilat yapısı, ana hizmet birimleri, danışma birimleri ve yardımcı birimlerden oluşmaktadır.

2.1.2.1.1. Ana Hizmet Birimleri

Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğünün ana hizmet birimleri altındaki daire başkanlığından oluşur. Ana Hizmet Birimleri şu şekilde sıralanmaktadır;

- a) Haber Dairesi Başkanlığı
- b) Basın Yayın Dairesi Başkanlığı
- c) Enformasyon Dairesi Başkanlığı

a) Haber Dairesi Başkanlığı

Haber Dairesi Başkanlığının vazifeleri şu şekildedir;

- a) Ülke takdim, tavzih çalışmaları dâhilindeki içeride ve dışarıda her çeşit belli bilgiyi oluşturmak.
- b) Ulaşılan enformasyonu tedvin etmek, değerlendirmek ve alakalı bölümlere iletmek.
- c) Bu çalışmalar için lüzumlu teknik faaliyet ve imkânı sağlamak.
- d) Tedvin edilmiş bilgi ve evrakları korumak.
- e) Genel Müdürlükçe iletilecek benzeri vazifeleri yerine getirmek (Resmi gazete, 1984, s.166).

b) Basın Yayın Dairesi Başkanlığı

Basın Yayın Dairesi Başkanlığının vazifeleri şu şekilde belirtilmiştir;

- a) Devlet haberleşmesine ait malumatları, bülten ve yayın haline getirmek, bunları habercilik kaideleri içinde alakalı kurum ve kuruluşlara iletmek, topluma yaymak.
- b) Ulusal ve uluslararası basın uzuvlarının ve bunların çalışanlarının faaliyetlerini rahatlatmak önlemler geliştirmek ve tatbik etmek, yurtdışı basın çalışanları için daimi basın merkezleri oluşturmak ve tedvir etmek.
- c) Ulusal basının kuvvetlendirilmesi gayesiyle eğitim faaliyetlerini tertip etme, icap ettiğinde toplum incelemesini uygulamak ve uygulatmak.
- d) Lüzumlu durumlarda ülke ve iktidar görevlilerinin basın toplantılarını tertip etmesi, beyan ve izahlarını yaymak ve aynı çalışmaları devam ettirmek.
- e) Ülke ve iktidar çalışmalarıyla alakalı olarak bireylerin bilinçlendirilmesi ve yardımlarının elde edilmesi hususunda verilecek farklı vazifeleri uygulamak (Byegm, 2016, s.30).

c) Enformasyon Dairesi Başkanlığı

Enformasyon Dairesi Başkanlığının vazifeleri şu şekilde belirtilmiştir:

- a) Yurtdışı takdimlerde amaç ve planları belirlemek, stratejisini oluşturmak.
- b) Yurtdışı takdim çalışmasında yol göstermek ve bu gayeyle tüm devlet kurum ve kuruluşları ve hususi kuruluşlarla iş birliği gerçekleştirmek.

c) Ülkemizin anlatılmasını için elde edilecek umumi ve hususi çalışmalarla tasarıları gerçekleştirmek veya lazım olduğunda hususi kurumlara yaptırmak

d) Umumi müdüriyetlerin yöneltilecek farklı vazifeleri uygulamak. (Byegm, 2017, s.14).

2.1.2.1.2. Danışma Birimleri

Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğünün danışma birimleri şunlardır:

a) Hukuk Müşavirliği

b) Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Dairesi Başkanlığı

a) Hukuk Müşavirliği

Genel Müdürlük Hukuk Müşavirliği Genel Müdürlük Hukuk Müşavirliğinin vazifeleri şu şekildedir:

a) Umumi Müdüriyetin farklı birimlerinden sorulan hukuki konular ile hukuki, mali, cezai sonuçlara sebep olacak faaliyetler üzerine fikir bildirmek.

b) Umumi Müdüriyetin çıkarlarını kollayıcı, tartışmaları engelleyici hukuki önlemleri vaktinde almak, anlaşma ve sözleşmelerin bu temellere yakışır olarak yapılmasına destek olmak.

c) 8 Ocak 1943 senesi ve 4353 numaralı Kanun yasalarına göre adli ve İdari davalarda lüzumlu bilgileri sağlamak ve Hazineye ilişkin olmayan idari davalarda Genel Müdürlüğü özümsemek.

d) Umumi Müdüriyetin gayelerini yararlı ortaya koymak, yasaya düşünce ve programa yaraşır çalışmalarını tedarik etme gayesiyle alakalı hukuki- önerileri sağlamak ve Bakana takdim etmek (Resmi Gazete, 1984, s.166-167).

b) Araştırma, Plânlama ve Koordinasyon Dairesi Başkanlığı

Araştırma, Plânlama ve Koordinasyon Dairesi Başkanlığının vazifeleri şunlardır:

a) Umumi Müdüriyeti iktidar stratejisi, yürütülen stratejiler, senelik planlar, Bakanlar Kurulu hükmü ve ulusal emniyet politikası alanında belirtilen komut ve vazifelerin yerine getirilmesi için faaliyetlerin temelleri belirlemek ve temellere muvafık olarak Umumi Müdüriyetin asıl görev anlayışının ve maksatların oluşmasında destekçi olmak.

b) İleri dönemli strateji, yürütülen hedeflerde ve senelik planlarda evveliyetle oluşması lüzumlu öncelik hizmet ve önlemlerin ve bunlarla alakalı ana hedeflerin bilimsel çalışmaların temellerine göre belirlenmesini ilerletmek, Genel Müdürün iznini aldıktan sonra Devlet Plânlama Teşkilâtına iletme.

c) Görev ve çalışmaların hesaplı ve etkili bir tarzla yerine koyabilmesi için kişi, maddi ve gereç gibi buluna kaynakların en rahat ve müsmir bir tarzda değerlendirmesini temin etmek üzere Umumi Müdüriyetin bütçesini strateji ve plan esaslarına göre davranmak ve yürütümü takip etmek.

d) Umumi Müdüriyetin senelik faaliyet planlamasını oluşturmak, Umumi Müdüriyetin ihtimamlarıyla alakalı lüzumlu sayımları toplamak ve değerlendirmek.

e) İlerleme stratejisi ve planlarıyla Umumi Müdüriyetin senelik faaliyet çalışmalarını hayata geçirmek dâhilinde, Umumi Müdüriyetin öne çıktığı tahlil etmesi lazım olan zorlukları, sorunları ve sıkıntıları Umumi Müdüriyet düzeyinde önleyici önlemleri belirleyerek mevki sunmak, organizasyon ve usul faaliyetlerini belirlemek.

f) Hedefleme ve bağlantı mevzularında oluşan öbür vazifeleri belirlemek, senelik faaliyet programlarının yürütülmesini izlemek. (Resmi Gazete, 1984, s.167).

2.1.2.1.3. Yardımcı Hizmet Birimleri

Basın- Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğünün yardımcı birimleri şunlardır:

- a) Personel Şubesi Müdürlüğü
- b) İdari ve Mali İşler Şubesi Müdürlüğü
- c) Savunma Uzmanlığı (Byegm, 2008, s.17).

a) Personel Şubesi Müdürlüğü

Personel Şubesi Müdürlüğünün vazifeleri şu şekildedir:

a) Umumi müdüriyetin birey kuvveti tasarlamak ve eleman hedefiyle alakalı faaliyetleri yerine getirmek.

b) Umumi müdüriyetin eleman atama, özlük ve emeklilikle alakalı faaliyetleri yerine getirmek.

c) Eğitim planı oluşturmak, hizmet evveli ve hizmet içi eğitimi planı hazırlamak ve hayata geçirmek.

d) Umumi müdüriyet tarafından verilen bu tip vazifeleri hayata geçirmek (Resmi gazete, 1984, s.167).

b) İdari ve Mali İşler Şubesi Müdürlüğü

İdari ve Mali İşler Şubesi Müdürlüğünün vazifeleri şu şekildedir:

a) Umumi yönetene ait alakalı alet, edevat ve gereçleri elde etmekle alakalı faaliyetlerini oluşturmak.

b) Gereksinim oluşturacak apartman ve arsa kiralama, satın alma faaliyetleri ilerletmek.

- c) Umumi yönetimin parasal işleriyle alakalı faaliyetlerini ilerletmek.
- d) Temizlik, bakım, taşıma, aydınlatma, ısıtma ve onarım faaliyetlerini ilerletmek.
- e) Toplumsal kurumların kurulması ve idaresiyle alakalı çalışmaları belirlemek ve yürütmek.
- f) Umumi yönetim çalışanlarının ve ailelerinin sıhhat hizmetlerinden faydalanmalarını sağlamak.
- g) Umumi yönetime gönderilen yazı ve mesajlardan lazım olan Genel Müdür Yardımcılarına aktarılmasını sağlamak.
- h) Umumi müdüriyet ve yardımcısının direktif ve emirlerin alakalı olanlara belirtmek ve işleri izlemek, Genel Müdürlüğün yurtiçi ve yurtdışı protokol faaliyetlerini sağlamak.
- i) Periyodik belge vaktinde yürürlüğe geçmesini sağlamak.
- j) Umumi müdüriyete ait toplantı, brifing ve mülakatları hazırlamak, bunlara alt mühim kayıt ve belgelerini tutmak ve yaymak.
- k) Genel belge, belgelik ve bilgi merkezinin hizmet ve çalışmalarını hazırlamak ve devam ettirmek.
- 1) Yetkililerce oluşturulacak öbür vazifeleri yerine getirmek (Resmi Gazete, 1984, s.167-168).

c) Savunma Uzmanlığı

Savunma Uzmanlığı hususi yasalarla ve farklı yasalarla gösterilen vazifeleri gerçekleştirir.

2.1.2.2. Taşra Teşkilat Yapısı

Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü taşra teşkilatı; Adana, Diyarbakır, Afyonkarahisar, Antalya, Çanakkale, Edirne, Muğla, , Bursa, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kayseri, Konya, Erzurum, Samsun, Şanlıurfa ve Trabzon İl Müdürlüklerinden meydana gelmektedir (Byegm, 2008, s.17).

Başbakanlık Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü Merkez, Taşra ve Yurt Dışı Örgütünün vazife, salahiyet, mesuliyet ve faaliyet temelleriyle alakalı Yönetmelik'in 11. maddesinde vazifeleri şunlardır:

- Toplumun ve alakalı mevkilerin vaktinde ve hakikatli malumatları tavzih edilmesi ve bu çalışmalar hakkında lüzumlu aydınlatıcı ve takdim edici malumat yönünün temin edilmesinde destek sağlamak.

- Vazife/mesuliyet çevresine dâhil olan illerde, basın-yayın çevresinde ola mevrut ilerlemeleri gözlemek ve bu ilerlemeler hakkında Umumi müdüriyete malumat sağlamak.

- Vazife/mesuliyet çevresine dâhil olan illerdeki basın çalışanlarıyla ilişkilerini geliştirilmesi ve basının kuvvetlendirilmesi için alakalı çalışmalar geliştirmek.

- Vazife/mesuliyet çevresine dâhil olan illerdeki ulusal ve uluslararası basın-yayın uzuvlarının ve çalışanlarının uğraşı çalışmalarını rahatlatmak gayesiyle lüzumlu faaliyetler geliştirmek, önlemler oluşturmak, önem arz ettiği önlemler hakkında Genel Müdürlüğe görüşlerde bulunmak.

- Vazife/mesuliyet çevresine dâhil olan illerde ikamet eden basın-yayın uzuvları çalışanlarının 23 Mart 2001 tarihli ve 24351 numaralı Resmî Gazetede yer alan Basın Kartı Talimat kuralları uyarınca yapacakları başvuruları onaylamak, gazetecilerin birey işlem evrakını tutmak ve müracaatları lüzumlu belgelerle birlikte Umumi Müdüriyetine geçişini sağlamak.

- Yerel basının kuvvetlendirilmesi ve bilgi kaynaklarının güçlendirilmesi hakkında çalışmalar yapmak ve görüşler sunmak.

- Vazife/mesuliyet çevresine dâhil olan illerin takdim edilmesi ve başlayan ekonomik ve toplumsal gelişmelerin iletmesi bakımından basın ve yayın uzuvları ve alakalı kurum ve kuruluşlar ile bağıli oluşturmak, toplumu aydınlatıcı çalışmalarda bulunmak ve gerektiğinde bu gayeyle alakalı mevkilerin malumatı çerçevesinde basın çalışanlarının vazife aldıkları illere davet edilmesini sağlamak.

- Vazife/mesuliyet çevresine dâhil olan illerde faaliyet yürüten basın-yayın uzuvlarını seyretmek ve alakalı olarak belirlenen bilgi ve yazıların Genel Müdürlükçe yayımlanan gazete, bülten, dergi ve bu tür alanlarda yer alması için teklifte bulunmak, yerel basın organlarının Devlet Enformasyon Sistemi faaliyetlerine içinde olmasını sağlamak.

- Vazife/mesuliyet çevresine dâhil olan illerin basın geçmişiyle alakalı basında yer bulan yazılı kaynakları toplamak ve gerektiğinde bu kaynaklar ve yaşayan bireylerin malumatlarına müracaat ederek kitap, bülten ve bu tip faaliyetler devam ettirmek ya da ilerletmek.

- Vazife/mesuliyet çevresine dâhil olan illerde yapılacak yerli ve yabancı basın çalışanlarının katılacakları toplantılarda lazım olduğunda alakalı farklı devlet yetkilileriyle de iletişim oluşturmak, basın kurumları geliştirmek ve basın çalışanlarının faaliyetlerini rahatlatıcı planlamaları yerine getirmek.

- Umumi müdüriyeti tarafından geliştirilecek vazifeleri yerine getirmek.(Byegm, 2016, s.32-33)

2.1.2.3. Yurtdışı Teşkilat Yapısı

Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü yurtdışı örgütü; Abuja, Astana, Aşkabat, Atina, Bakü, Berlin, Bern, Beyrut, Bişkek, Brasilia, Brüksel, Cakarta, İslamabad, Kahire, Kuala Lumpur, Lahey, Lefkoşa, Londra, Madrid gibi ülkelerdir. Diğer ülkeler ise; New York, Sofya, Paris, Pekin, Pretoria, Riyad, Washington, Roma, Saraybosna, Stockholm, Şam, Tahran, Taşkent, Tokyo, Moskova, Trablus, Varşova, Viyana ve Yeni Delhi Basın Danışmanlıkları ile Cidde Basın Ataşeliğinden oluşmaktadır (Byegm, 2012, s.12).

Başbakanlık Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü Merkez, Taşra ve Yurt Dışı Örgütünün vazife, salahiyet, mesuliyet ve faaliyet temelleriyle alakalı yönetmelik'in 16. maddesinde vazifeleri aşağıda belirtilmiştir:

- Ülkenin takdim politikasının ve takdimle alakalı çevrelerde iktidarca hedeflenen planlarının dış ülkelerde faaliyet yürütülmesine destek olmak.
- İktidar çalışmalarını ve uygulanan işlerin yurtdışı toplumuna etkili tarzda aktarılması ve bunların yurtdışı toplumu üstündeki tesirinin tanımlanmasına ilişkin işler oluşturmak.
- Ülkemiz'e karşı propaganda çalışmalarını izlemek ve fikir söylemek, lüzumlu görülenler üzerine gaye amirleri ve Umumi Müdüriyet ile bağlantı halinde düzeltici ve bilgilendirici belge ve dokümanları alakalı kurumlara ulaştırmak, bunların o iletişim ortamı kuruluşunda veya yayınlarında yer verilmesini sağlamak.
- Yabancı devletlerde Türkiye'nin çıkarları doğrultusunda gerçekleşen faaliyetlere katkı sağlamak, bu çalışmaların alakalı ülke iletişim ortamında Türkiye'nin düşüncesi tarafından ve tarz bir tarzla yer verilmesini sağlayıcı girişimlerde bulunmak.
- Bilgi ve tavzih çalışmalarının Türkiye devletinin yurtdışı siyasetini yardımcı olan bir tarzda tertip edilmesi ve hayata geçirilmesine destek olur.
- Vazife çevrelerindeki basın yayın uzuvlarını takip etmek ve Türkiye Cumhuriyetini aracısız ya da aracılı belirlenen yazıların tercüme ve gerçeklerini Devlet Enformasyon Sistemi vasıtasıyla Genel Müdürlük ve bağlantısı belirlendiği vazife amirlerine göndermek.
- Ülkemizle ilgili çalışma yapan, fikir isteminde olan kişi ve kurumlara destek olmak, alakalı kuruluşlarla eş güdümlü alakalı haber ve evrakları elde etmek.

- Lüzumlu durumlarda alakalı devlet basını için makale, rapor veya haberdar edici yazılar sağlamak, röportaj oluşturmak, radyo ve televizyon programlarına destek olmak.

- Önemli ciddi ilişkilerde basınla bağlarını belirlemek, basın toplantılarını düzenleme, basın ilanlarını belirlemek ve bunları alakalı kurumlara göndermek.

- Basın-yayın ve bilgi hususlarında ve bu uzuvlarla bağlantılarla Büyükelçilik danışmanlığı ve alakalı konumlarda vekilliğini yapmak.

- Umumi müdüriyetiyle vazife ve konsolosluk amirlerince belirlenecek aynı vazifeler gereği yapılacak (Byegm, 2016, s.34).

2.2. BASIN- YAYIN ENFORMASYON GENEL MÜDÜRLÜĞÜNÜN BASIN-YAYIN HİZMETLERİ

Basın çalışanlarının faaliyetlerini rahatlatmak için alakalı tedbirler oluşturmak, Ülke çapında ve yerel olarak ortaya koyulan süreli eserlere ilişkin malumatları biriktirerek basılı eser haline getirmek. Basın Kartı Komisyonu'nun faaliyetlerini düzenlemek, ülke dışına ulaşan ve ülke dışından ülkemize katılan devlet yöneticilerinin seyahatlerini fotoğraflamak, yerel basına fotoğraf vermek, fotoğraf gösterimi oluşturmak, lazım olduğunda çekim ve baskı aletleri kiralamak, yerel basının problemlerini belirlemek ve eğitim toplantıları oluşturmak yine Basın-Yayın Dairesi Başkanlığı'nın gerçekleştirdiği çalışmalar durumdadır.

Basın- Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü, yıllık olarak yayınlar üretmekte olup, bunlar dış temsilciliklerine ve devlet adamları, politikacılar, yazılı/görsel medya müsesilleri ve kurumları, üniversite kütüphaneleri ve öğretim görevlileri, farklı devletlerdeki Türk Dili Kürsüleri, Türkiye'yle ilgili çalışmalar yapan bilim insanları ve bilimsel kurumlar, yerel kurumlar, ülke dışında hayatını devam ettiren Türk vatandaşları, turistik işletmeler vb. pek çok kişi ve kurumun dikkatine sunulmaktadır.

Özellikle BYEGM tarafından 1923 senesinde yayınlanman ve ortaya çıkan Ayın Tarihi, Cumhuriyet Dönemi'nin geçmişi yüksek ve kaliteli muhtevası olan devamlı dergilerden biri olarak ele alınmaktadır. Bilhassa tarihçiler ve araştırmacılar için mühim bir referans kaynağı kalitesi oluşturan yayın, yurtiçi ve yurtdışı ekonomi, siyasal, sosyal muhtevali bilgilerin yaygın basından tedvin etmesiyle oluşturuluyor. Ayın Tarihi 1976'dan beri süresiz bir tarzda yayınlanmaya devam etmektedir.

İletişim ve Diplomasi Dergisi; iletişim, sosyoloji, kamu yönetimi, uluslararası ilişkiler, siyaset bilimi, dil ve tarih bilim dallarında tezahür edilen konular çerçevesinde makalelerin toplandığı BYEGM'nin hakemli dergisidir. Dergi için

Türkiye'nin önde gelen akademisyenlerinden oluşan 58 kişilik danışma/hakem ve yayın kurulu oluşturuldu. Yılda iki kez yayımlanan dergi, üniversite alanları, iletişim ortamı ve fikir kurumlarına, basın iş kuruluşlarına ve alakalı yapılara devama verilmektedir. İletişim ve Diplomasi'ye derginin web sitesi üzerinden veya mobil uygulamalar aracılığıyla da kolaylıkla erişilebilmektedir.

Bir Bakışta Türk Medyası okuyucuya ülkemizdeki medya ikliminin bir panoramasını sunmayı amaçlamaktadır. Her yıl güncellenen kitapta Türkiye'de yer alan tüm medya grupları, gazeteler, dergiler, televizyon ve radyolar temsil edilmektedir. Medya alanında faaliyet gösteren tüm sivil toplum örgütleri, üniversiteler, Türkiye'de faaliyet gösteren yabancı medya kuruluşları ve kamu aktörlerinin de yer aldığı yayın, araştırmacılar ve gazeteciler için önemli bir kaynak niteliğindedir. Bir Bakışta Türk Medyası İngilizce ve Arapça olarak da yayınlanmaktadır.

Basın tarihine tanıklık eden Türkiye'nin en geçmiş ve esaslı yapılardan olan BYEGM, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş serüvenine, bir ulusun nasıl adım adım inşa edildiğine ışık tutan şehir; Ankara'ya ilişkin gün yüzüne çıkmamış belgeleri, anıları, fotoğrafları bir kitapta buluşturdu. BYEGM bünyesindeki geniş fotoğraf arşivinde yer alan Ankara'ya dair kareler, uzun çalışmalar sonucunda seçilerek bir araya getirildi. Ankara'ya ilişkin belgeler ve efemeralar derlendi. Tarih bilincini geliştirmek, tanıklığı paylaşmak ve unutulmaları hatırlamak için BYEGM, Ankara Kitabı gibi prestij eserleri okuyucuyla buluşturulmuştur.

Basın- Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü yerel medya çalışmalarını ve faaliyetlerini güçlendirmek için bir dizi çalışmalar gerçekleştirmiştir. BYEGM, yerel basının sorunlarını masaya yatırmak, çözüm yolları geliştirmek, medya alanında yaşanan gelişmeleri ve mesleki bilgileri paylaşmak amacıyla her yıl Türkiye'nin farklı bölge ve illerinde yerel ve bölgesel medya buluşmaları ile bilgilendirme toplantıları düzenliyor. Yerel medya mensuplarını, ilgili kamu aktörlerini ve yerel yöneticileri bir araya getiren buluşmalar, sorunların çözümü için etkin bir platform oluşturuyor.

BYEGM, yerel medyanın güçlendirilmesi amacıyla haber, fotoğraf, sayfa düzeni, röportaj teknikleri, internet haberciliği ve yeni medya konularında Türkiye'nin önde gelen uzmanlarını, yerel medya mensuplarıyla buluşturarak mesleki konularda atölye çalışmaları ve seminerler düzenlemektedir.

Basın kartı; gazetecilerin görevlerini kolaylaştıran resmî nitelikte bir kimlik belgesidir. Medya alanında faaliyet gösteren sivil toplum örgütü temsilcileri, sektör

temsilcileri ile BYEGM temsilcilerinin bulunduğu toplam 13 üyeden oluşan komisyonun görüşleri doğrultusunda verilen Basın Kartları, gazeteciler için pek çok kolaylığı sağlamanın yanında saygın bir mesleki kimlik belgesi özelliği taşır. Basın Kartı, yerli basın yayın kuruluşları çalışanlarına, yabancı basın-yayın kuruluşlarının Türk uyruklu çalışanlarına, devlet kurum ve yapılarının ülke bilgi hizmetlerinde faaliyet yapan kişilere ve gazetecilik mesleğinden başka uğraşın olmaması koşuluyla vazife çevresi ülkemizi de dâhil eden yabancı kökenli gazetecilere ayrılır. BYEGM, Basın Kartı Komisyonu'nun toplanması, başvuruların alınması ve sonuçlandırılması işlemlerini başarıyla yürütmektedir.

2.2.1. Basın Trafik Kartı

Basın trafik kartı, basın çalışanlarının, vazifelerinin ödemesi sırasında Karayolları Trafik Kanunu'nun esas yasalarına uymak, trafik güvenliğini engellemek ve alınan önlemlere uymak şartıyla emniyet birimlerince lüzumlu yardımın oluşmasına yönelik BYEGM aracılığıyla geliştirilen ve Emniyet Genel Müdürlüğünce onaylanan karttır. Basın trafik kartı sahipleri, vazifelerini yerine getirirken trafik yetkililerin bildireceği işaret ve yönergeler doğrultusunda park etme, durma, duraklama ve geçiş üstünlüğü gibi kolaylıklardan yararlanırlar (Byegm, 2012, s.45).

2.2.2. Hizmet Damgalı Pasaport

Basın çalışanlarını hem ülkemizin yurt dışında tanıtımı hem de kamu politikası çalışmaları yönünden taşıdıkları ehemmiyet sebebiyle vazifelerini aktif bir şekilde uygulayabilmeleri için BYEGM aracılığıyla Hizmet Damgalı Pasaport uygulaması başlatılmıştır.

Bu çerçevede; Cumhurbaşkanlığı, Türkiye Büyük Millet Meclisi, Başbakanlık, Dışişleri Bakanlığı ve farklı bakanlıkların çalışanları yurt dışında izleyen basın çalışanlarıyla politik habercileri ilk olmak üzere yurt dışındaki toplantı ve faaliyetlere çağırılan ulusal ve yerel iletişim ortamında faaliyet yürüten kişilere basın kartı maliki basın çalışanlarının istemleri durumunda Hizmet Damgalı Pasaport verilir. Bu gayeyle, gazetecilere yurt dışı vazife kabulü organizasyonu da içinde olmak üzere müracaatlarla ilgili tüm işlemler BYEGM tarafından yürütülür (Byegm, 2012, s.45).

2.2.3. Yabancı Basın Mensuplarına Yönelik Hizmetler

Türkiye'ye farklı sebeplerle gelen yabancı basın çalışanlarının mesleki çalışmalarını kolaylaştırmak, resmî kurumlarla gerçekleştirmek istedikleri röportaj ve

çekimler için alakalı izin ve randevuların alınmasına imkân sağlayan akreditasyon işlemleri, BYEGM tarafından yapılıyor. (Byegm, 2012, s.47).

Yabancı ülke ve hükümet yetkililerin ülkemize gerçekleştirdikleri resmî ziyaretler sırasında kendilerine eşlik eden basın konukçuluk hizmeti verilerek etkili ve hızlı haber akışı için lüzumlu ortam Genel Müdürlükçe sağlanıyor. Türkiye'ye sürekli vazifeye gelen yabancı basın çalışanlarının akreditasyon prosedürleri yapılarak kendilerine talepleri halinde basın kartı düzenleniyor. Gazetecilerin vazifelerini yerine getirirken karşılaştıkları sorunlara ilk elden çözüm bulmaya çalışan BYEGM, oluşan haberdar etme faaliyetleri bağlamında yurtdışı basın çalışanlarını Türkiye'ye davet ediyor ve istedikleri konularda birebir bilgi edinmelerini sağlıyor (Byegm, 2012, s.47).

2.3. TÜRKİYE CUMHURİYETİ CUMHURBAŞKANLIĞI İLETİŞİM BAŞKANLIĞI

2.3.1.Kurum Hakkında Bilgi

24 Temmuz 2018 tarihinde ve 30488 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 14 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile hayata geçirilen ve işlevsel olmaya çalışan, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, devletimizin en taze devlet kuruluşları arasında yer almaktadır.

'Türkiye markasını güçlendirmek' hedefiyle yola çıkan Başkanlığımız, birleştirici bir iletişim planlaması ile ülkemizin tüm kurumları ile bağlantılı iletişim gayretini devam ettirmek; devletimize önem veren öbür kurum ve kuruluşlarla bir arada çalışmaktadır. (www.iletisim.gov.tr).

Varoluşun kalbinde yer alan iletişimi gerçekçi, sürdürülebilir ve sağlıklı bir zeminde yürütme bilinciyle ulusal ve uluslararası kamuoyları ile her düzeyde anlama, anlatma, anlam ve değer katma çabaları, Başkanlığımızın ana çalışma çevrelerinden bir tanesini oluşturmaktadır. Bu durumların düşünülmesi gereken Türkiye'nin her sahada kaliteli özümlemesi, 2023 ideallerine itimatla yürüyen devletimiz için yaşamsal ehemmiyete sahiptir. Bu nedenle Başkanlığımız, Yeni Türkiye'nin devamlılığı ve yansımalarına yön vermek kişisel ve kurumsal seviyede temsil kuvvetimizi ilerletmeye yönelik hizmetleri öncelemektedir. (www.iletisim.gov.tr).

Devletimizin temelini kuran her bir vatandaşımızın soru ve sorunlarının süratle çözümü için devlet-millet temasının etkili ve kaliteli hale getirilmesi ve uygulanması, İletişim Başkanlığımızın bir diğer önemli sorumluluk alanını ifade etmektedir. Yalnızca soru ve sorun çözümü değil aynı vakitte düşünce ve fikir paylaşımını da ihata eden bir

iletişim bağlamı, mesuliyetlerimiz arasındaki bu akışın ana damarını oluşturmaktadır(www.iletisim.gov.tr).

Yerel, ulusal ve uluslararası medya pek çok açıdan Başkanlığımızla ilişkili bulunmakta; çalışma alanları kesişmektedir. Milletlerarası iletişim ortamı ve fikir kurumlarının doğrudan izlenimi, çıktılarının tartışılması, tahlil, belgelenmesi ve yayımlanması, basın kartı ve akreditasyon gibi rutin işlemlerin ve bu süreçlerin geliştirilmesinin yanı sıra; meslek çalışanlarının eğitimleri, çalışma şartlarının iyileştirilmesi ve kitle iletişim araçlarında eğitici, öğretici, ufuk açıcı içeriklerin artırılmasına dönük çabalar Başkanlığımız tarafından yürütülmektedir (www.iletisim.gov.tr).

Meydanda olmak ve meydandan yol almak kuralıyla üstte belirtilen çevrelerin ve öbür bütün faaliyetlerimizin etkili yönetiminde, devlet kurumları, milli ve milletlerarası iletişim ortamı, iş dünyası, sivil toplum örgütleri, akademi ve fikir kurumları gibi pek çok düzenlemeyle ortak faaliyetler gerçekleştirilmenin temel prensiplerimiz arasında olduğu da belirtilmelidir (www.iletisim.gov.tr).

2.3.2. Kurumun Amaç ve Görevleri

24 Temmuz 2018 tarih ve 30488 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 14 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde yer alan amaç ve görevlerini şu şekilde sıralamıştır;

Resmi Gazete'nin 1. maddesinde İletişim Başkanlığının amacına ver verilmiştir. Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin gayesi; Cumhurbaşkanlığına bağlı genel bütçeli İletişim Başkanlığının hayata geçirilmesine, örgütlenmesine, vazife ve yetkileriyle alakalı tarz ve temelleri belirlemek (Resmi Gazete, 2018, s.12).

İletişim Başkanlığının vazife ve çalışmaları Resmi Gazete'nin 3. maddesinde sıralanmaktadır. Başkanlığın vazifeleri Cumhurbaşkanı aracılığıyla belirlenen ana esas, maksat ve gayeler şu şekilde sıralanmıştır:

a) Ülkenin takdim politikasını ve takdim ile alakalı çevrede Cumhurbaşkanınca tespit edilecek planların saptamasına destekte bulunmak.

b) Tanıtma Fonuna bağlı uğraş ve muameleleri uygulamak.

c) Toplumun ve alakalı mevkilerin vaktinde ve dürüst malumatlarla tazvih edilmesi için lüzumlu haber durumunu elde etmek ve bunların halk üstündeki tesirini saptanmasına ilişkin görevleri uygulamak.

ç) Ülkemizin yurtdışı takdim çalışmalarına yol göstermek, ülkelerarası alanlarda, ülkelerarası toplumun gerçeğin aktarılmasına müteveccih kamu diplomasisi yöntem ve araçlarını kullanarak stratejik iletişim ve takdim çalışmaları hakkında devlet kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşları arasında işbirliği ve bağlantısını gerçekleştirmek.

d) Ülkemiz üzerinde propaganda çalışmalarını izlemek, fikir söylemek ve bunlara karşı mesul devlet kurumları ile iş birliğine gitmek, alakalı önlemleri almak.

e) Yurtdışında ülkemizin çıkarları bağlamından gerçekleşen tavzih çalışmalarını benimsemek, bilgi ve tavzih çalışmalarına ülkemizin yurtdışı siyasetini yardımcı olacak biçimde belirlemek.

f) Kişilerin, devlet kurum ve kuruluşlarının çalışmalarına ilgili dilek, yargı ve tekliflerini rahatça aktarmalarına yönelik önlemleri oluşturmak.

g) Basınla bağını d müteveccih için lüzumlu faaliyetler oluşturmak.

ğ) Ulusal ve uluslararası basın-yayın uzuvlarının ve çalışanlarının faaliyetlerini rahatlatmaya müteveccih hazırlıklar oluşturmak ve lüzumlu önlemler almak.

h) Vazife çevresine dâhil olan hususlarda çalışmalarda oluşan sivil toplum kurumlarının kudretli icraatlar geliştirebilmeleri için kabiliyet oluşturma, program ve tasarı geliştirmek, uygulamak ve benzeri faaliyetleri ve tasarılarını idarî ve malî dayanak olmak.

ı) Kurumun vazife çevresiyle alakalı, süreli ve süresiz yapıtları tasarlayıp çıkarmak veya çıkarttırmak.

i) Basın-yayın kurum çalışanlarına basın kartı sağlamak, Basın Kartı Komisyonunun sekretarya çalışmasını devam ettirmek.

j) Türkiye Medya Veri Tabanını geliştirmek ve sürekli aktif olmasını elde edebilmek için alakalı önlemleri sağlamak.

k) Basın yayın çevresine müteveccih ulusal ve uluslararası basın çalışanları için uğraş eğitimler oluşturmak (Resmi Gazete, 2018, s.12-13).

2.3.3. Teşkilat Yapısı

Başkanlık aşağıda belirtilen görev birimlerinden oluşur:

a) Kamu Diplomasisi Dairesi Başkanlığı.

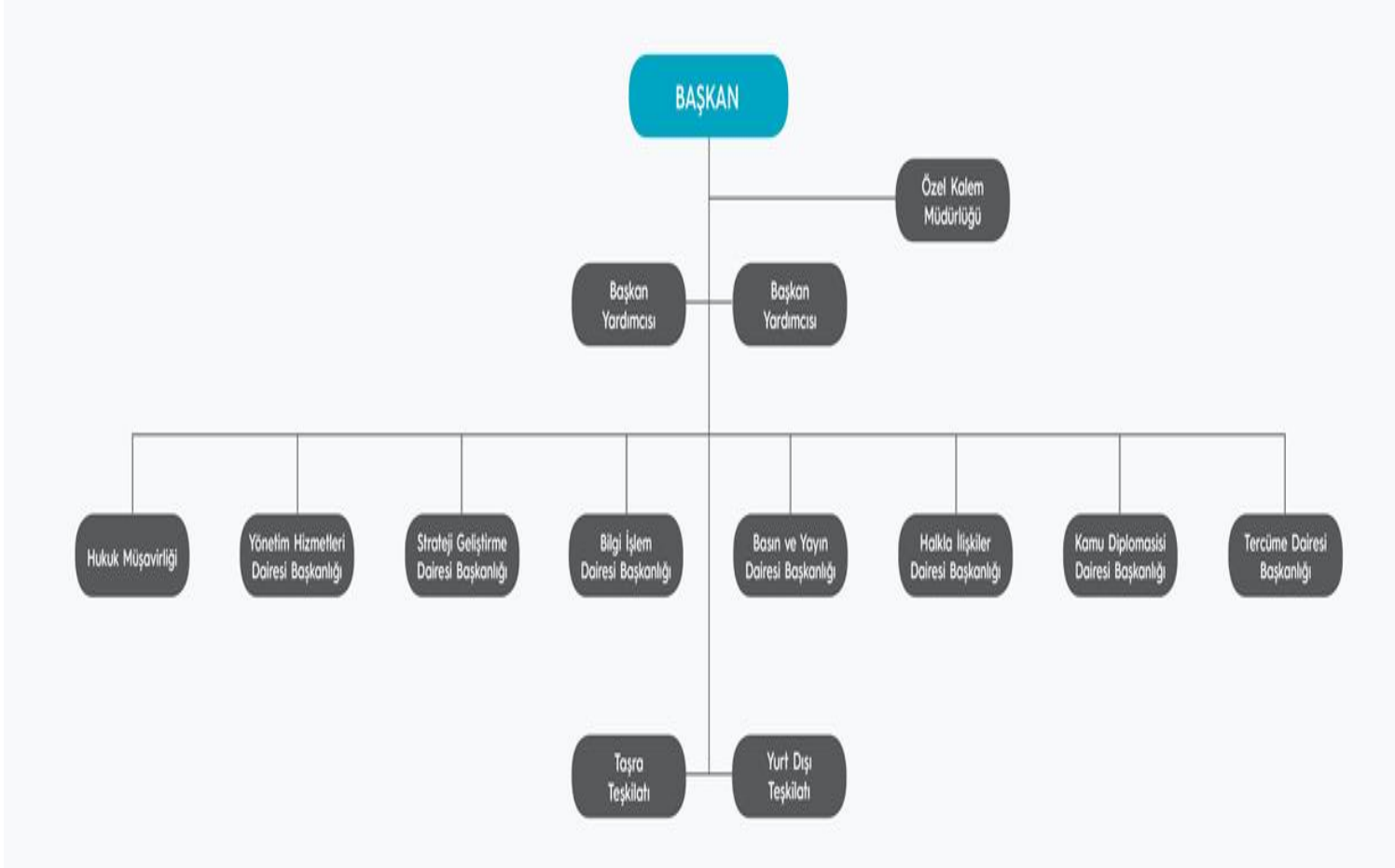
b) Basın ve Yayın Dairesi Başkanlığı.

c) Halkla İlişkiler Dairesi Başkanlığı.

ç) Tercüme Dairesi Başkanlığı.

- d) Yönetim Hizmetleri Dairesi Başkanlığı.
- e) Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı.
- f) Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı.
- g) Hukuk Müşavirliği. (Resmi Gazete, 2018, s.13).

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığının İnternet Sitesinde yer alan teşkilat şeması şu şekildedir;

2.3.3.1.Kamu Diplomasisi Dairesi Başkanlığı

Resmî Gazete'nin 6. maddesinde yer alan İletişim Başkanlığının Kamu Diplomasisi Dairesi Başkanlığının vazifeleri şu şekildedir:

a) Yurtdışı halkı içinde devletimizin aktarılması için faaliyetler hazırlayan devlet kurum ve kuruluşları, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ile iş birliği durumunda çalışmalar gerçekleştirmek, belge oluşturmak, programlar düzenlemeleri yapmak ya da aynı tasarıları münazara etmek

b) Ülkemizin yurtiçi ve yurtdışı çevresinde hedeflediği savları ve siyasi kararları oluşturan izlenimli haberleşme alanlarında yurtdışı halkı üstünde etkin olacak tarzda uyarlamak ve etkili propaganda gerçekleştirmek.

c) Ülkemizin yurtdışı çevresinde çıkarlarına arka çıkacak faaliyetleri temin etmek amacıyla panel, konferans, sempozyum, tasarı veya program gibi çalışmalar oluşturmak, alakalı kurum ve kuruluşlarla lüzumlu bağlantılar geliştirerek bahse konu etraftakilerin devletimizle ilişkilerinde devamlılığı geliştirmek.

ç) Yurtdışında ülkelerarası toplum üstünde müessir olan ve ülkemizle alakalı faaliyetler yapan kurum ve kuruluşlar ile bireylerin farklı düzenlemeler aracılığıyla devletimiz üzerinde dürüst bir tarzda haber verilmesini temin etmek.

d) Cumhurbaşkanınca hedeflenen ülkelerarası propagandaya ait amaç ve planlamaları tatbik etmek.

e) Ülkelerarası alanlarda, ülkelerarası tabanın dürüst tarafıyla haber verilmesine yönelik olarak kamu diplomasisi yöntem ve aletleri kullanarak planlı iletişim ve tanıtım çalışmaları konusunda devlet kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kurumları arasında iş birliği oluşturmak ve bağlantı sağlamak.

f) Ülkemizin takdimini elde edecek umumi ve hususi çalışmalar ve tasarıları oluşturmak veya icap edildiğinde uzman birey ve kurumlara yaptırmak.

g) Ülkelerarası takdim çalışmalarına yön vermek ve bu gayeyle bütün devlet kurum ve kuruluşları ve hususi kuruluşlarla iş birliği yapmak.

ğ) Yurtdışı basın uzuvlarının ve çalışanlarının faaliyetlerini rahatlatıcı önlemleri tutmak ve tatbik etmek, bunlar için daimi ve geçici basın alanları oluşturmak.

h) Ülkemiz üzerine propaganda çalışmalarını takip etmek, tartışmak alakalı devlet kurum ve kuruluşları ile iş birliği geliştirmek ve lüzumlu önlemleri sağlamak.

ı) Ülke dışı basın danışmanlarının çalışmalarını takip etmek, tartışmak ve kararları yetkililere vermek.

i) Başkan aracılığıyla verilen diğer vazifeleri yapmak. (Resmi Gazete, 2018, s.13-14).

2.3.3.2. Basın ve Yayın Dairesi Başkanlığı

Resmî Gazete'nin 7. maddesinde yer alan İletişim Başkanlığının Basın ve Yayın Dairesi Başkanlığının vazifeleri şu şekilde belirtilmektedir:

a) Ülkeyi takdim etme ve tenvir etme görevleri dâhilinde yurtiçi ve yurtdışı her türlü açık bilgiyi hazırlamak.

b) Elde edilen malumatları derlemek, değerlendirmek, bülten ve yayın haline getirmek, derlenmiş bilgi ve belgeleri korumak ve bu çalışmalar için lüzumlu teknik hizmet ve donanımı sağlamak.

c) Hazırlanan yayınlar alakalı kurum ve kuruluşlara iletmek, topluma ulaştırmak.

ç) Yerli basın uzuvlarının ve bunların çalışanlarının faaliyetlerini rahatlatıcı önlemlerini oluşturmak, Türk ve yabancı basın yayın uzuvları çalışanlarına basın kartı sağlamak.

d) Yerli basının kuvvetlendirilmesi gayesiyle eğitim faaliyetleri uygulamak.

e) Gerçekleştirilen çalışmalar ve görevlerin topluma aktif bir şekilde duyurmalarına ve bunların toplum üstündeki tesirinin belirlenmesine ilişkin faaliyetler yapmak.

f) Lüzumlu durumlarda Cumhurbaşkanlığının basın toplantılarını sağlamak, beyanat ve izahları dağıtmak ve bu tip çalışmalar uygulamak.

g) İdari amir aracılığıyla iletilen öbür vazifeleri yerine getirmek (Resmi Gazete, 2018, s.14).

2.3.3.3. Halkla İlişkiler Dairesi Başkanlığı

Resmî Gazete'nin 8. maddesinde yer alan İletişim Başkanlığının Halkla İlişkiler Dairesi Başkanlığının vazifeleri şu şekilde belirtilmektedir:

a) Halkın şikâyet, istek, fikir ve düşüncelerini çabuk faaliyete geçirip tartışılması, neticelendirilmesi ve alakasına hızlıca yanıt oluşturmak.

b) Başkanlığın basın ve halkla ilişkilerle alakalı çalışmalarını oluşturmak ve bu çalışmaları hedeflenen tarz ve unsurlara göre ilerlemesini sağlamak.

c) 9 Ekim 2003 seneli ve 4982 numaralı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu gereğince oluşturulacak bilgi kazanma müracaatlarını etkili, hızlı ve dürüst bir şekilde neticelendirmek üzere lüzumlu önlemler geliştirmek.

ç) İdari amir aracılığıyla iletilen öbür vazifeleri yerine getirmek (Resmi Gazete, 2018, s.14).

2.3.3.4. Tercüme Dairesi Başkanlığı

Resmî Gazete'nin 9. maddesinde yer alan İletişim Başkanlığının Tercüme Dairesi Başkanlığının vazifeleri şu şekilde belirtilmektedir:

a) Cumhurbaşkanlığının çeviri isteklerini aracısız ya da hizmet alımı aracılığıyla karşılamak,

b) Ülkemizin takdim edilmesi gayesiyle gereksinim oluşan lisanlarda yayınlar oluşturmak.

c) Çalışmaları ve oluşan desteklerin yurtdışında yaşayan halka hitap edilmesi için oluşturulan yazıların talep edilen lisanlarda tercümesini gerçekleştirmek.

ç) İdari amir aracılığıyla iletilen öbür vazifeleri yerine getirmek (Resmi Gazete, 2018, s.14-15).

2.3.3.5. Yönetim Hizmetleri Dairesi Başkanlığı

Resmî Gazete'nin 10. maddesinde yer alan İletişim Başkanlığının Yönetim Hizmetleri Dairesi Başkanlığının vazifeleri şu şekildedir:

a) Kurumun kişi kuvvetini planlaması ve kişi kaynağı tutumuyla alakalı faaliyetler yapmak, çalışan düzenin ilerletilmesiyle alakalı önerilerde bulunmak.

b) Kurumun çalışanlarını atama, özlük, emeklilik ile alakalı çalışmalarını yapmak.

c) Kurumun çalışanlarına ait alakalı mevzuat kararınca devam edilecek faaliyetler lüzumlu koordinasyon ve iş birliğini oluşturmak.

ç) Kurum için lüzumlu alet, edevat ve gereçlerin elde edilmesiyle alakalı faaliyetini yapmak.

d) İhtiyaç duyulan bina ve arazinin kiralanma ve satın alma işini yapmak.

e) Umumi belge ve belgelik görev ve çalışmalarını hazırlamak ve ilerletmek.

f) Temizlik, aydınlatma, ısıtma, onarım, bakım ve taşıma hizmetlerini yapmak.

g) Kurumun parasal çalışmalarla alakalı faaliyetler geliştirmek.

ğ) İdari amir aracılığıyla iletilen öbür vazifeleri yerine getirmek (Resmi Gazete, 2018, s.15).

2.3.3.6. Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı

Resmî Gazete'nin 11. maddesinde yer alan İletişim Başkanlığının Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığının vazifeleri şu şekildedir:

a) Kurumsal iletişim anlayışının oluşturulmasına ve Başkanlık birimlerinin buna uygunluk sağlamasına destek olmak,

b) Kurumun enformatik, bilgi işlem, enformasyon emniyeti ile alakalı tüm sorun ve çalışmayı uygulamak veya uygulatmak.

c) Kurumun basımlarıyla alakalı prosedürü geliştirmek.

ç)) İdari amir aracılığıyla iletilen öbür vazifeleri yerine getirmek. (Resmi Gazete, 2018, s.15).

2.3.3.7.Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı

Resmî Gazete'nin 12. maddesinde yer alan İletişim Başkanlığının Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığının vazifeleri şu şekildedir:

a) 10 Aralık 2003 seneli ve 5018 numaralı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Yasası, 22 Aralık 2005 seneli ve 5436 numaralı Kanun ve diğer mevzuatla plan oluşturma ve mali hizmetler birimlerine vazifeleri yerine getirmek

b) Takdim Fonunun sekretaryasını ilerletmek. Fondan yararlanabilecek tasarılar göz atmak veya göz attırmak; Cumhurbaşkanınca tasdik edilen tasarılarla alakalı kararlar, protokollere ve tasarı evrakına mutabakatı kontrol etmek.

c) İdari amir aracılığıyla iletilen öbür vazifeleri yerine getirmek (Resmi Gazete, 2018, s.15).

2.3.3.8.Hukuk Müşavirliği

Resmî Gazete'nin 13. maddesinde yer alan İletişim Başkanlığının Hukuk Müşavirliğinin vazifeleri şu şekildedir:

a) 26 Eylül 2011 seneli ve 659 numaralı Kanun Hükmünde Kararname kararlarına nazaran hukuk birimlerine iletilen vazifeleri yerine getirmek.

b) İdari amir aracılığıyla iletilen öbür vazifeleri yerine getirmek (Resmi Gazete, 2018, s.15).

KURUMU: İLETİŞİM BAŞKANLIĞI

TEŞKİLATI: MERKEZ

İHDAS EDİLEN KADROLARIN

Tablo 1: İletişim Başkanlığının İhdas Edilen Kadroların Dağılımı.

SINIFI	UNVANI DERECEŚİ	DERECESİ	ADEDİ	TOPLAMI
GİH	Başkan	1	1	1
GİH	Başkan Yardımcısı	1	2	2
GİH	Daire Başkanı	1	7	7
GİH	I. Hukuk Müşaviri	1	1	1
GİH	Özel Kalem Müdürü	1	1	1
GİH	Hukuk Müşaviri	1	2	2
GİH	Hukuk Müşaviri	3	2	2
GİH	İletişim Uzmanı	1	10	10
GİH	İletişim Uzmanı	3	10	10
GİH	İletişim Uzmanı	5	10	10
GİH	İletişim Uzmanı	7	10	10
GİH	İletişim Uzman Yardımcısı	8	20	20
GİH	İletişim Uzman Yardımcısı	9	20	20

3.YÖNTEM

3.1. Araştırmada Kullanılan Çalışma Yöntemi

Nitel araştırma yönteminin herkes tarafından kabul edilen bir tanımını yapmak neredeyse çok güçtür. Bunu nedeni birçok değişik disiplinlerle yakından ilişki olmasından kaynaklıdır. Bu disiplinler “antropoloji,” “yorumlayıcı araştırma,” “durumsal araştırma” vb. olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2000, s.18). Nicel araştırmalarda sayısal verilerle birlikte olaylar arasındaki ilişki açıklanırken, nitel araştırma insan davranışlarını, deneyimini tanılamak için sözcükler veri olarak kullanılmaktadır (Gürsakar, 2001, s.119). Nicel ve nitel araştırma analizi bütünüyle birbirinden ayrı yol izler. Nicel araştırma analizi biraz daha soyut yapılandırılmasına karşılık, nitel araştırma analizi daha somut bir yapı özelliği olduğu belirtilmektedir (Kümbetoğlu, 2005, s.151).

Nitel araştırma; sosyal yapıları içinde yer aldıkları ortamda doğal görünüşleriyle gözlem, görüşme ya da belgeleri değerlendirmek yoluyla bilgi edinme ve bu bilgileri analiz ederek kuram geliştirme olarak tanımlanmaktadır (İslamoğlu ve Alınışık, 2016,s.216). Nitel araştırma yönteminde yaygın olarak kullanılan 3 tür veri toplama yöntemi vardır. Bunlar; Görüşme, Gözlem, Doküman inceleme olarak bilinmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2000, s.19-20).

Nitel araştırmacılar genel olarak yorumlayıcı ya da eleştirel sosyal bilime güvenmektedir. Nitel araştırmacılar olaylar ve bağlamın dilini konuşmaktadır (Neuman, 2013, s.224).

Derinlemesine Görüşme Tekniği

Sosyal bilimler alanında kullanılan bu teknik ilk olarak Amerikalı sosyolog R. K. Merton tarafından geliştirilmiştir. Merton ve çalışma arkadaşları kitle iletişimin (televizyon, sinema, radyo, gazete) toplumsal etkilerini araştırma tek bir noktaya yönelerek (focused interview) özel bir görüşme biçimi geliştirmişlerdir (Duverger, 1990, s.257). Görüşme toplumbilimcilerin sık sık başvurduğu bir teknik olarak bilinmektedir. Görüşme tekniğinde konuyu daha fazla aydınlatmak için yeni sorular sorma olanağı olduğu bilinmektedir (Seyidoğlu, 1995, s.29). Derinlemesine mülakat bir keşif faaliyeti olarak tanımlanmaktadır. Çalışma içerisinde sorular önceden

hazırlanmış olsa da araştırmanın gidişatına göre yeni ve farklı soruları gerekli kılabilir (Al, 2010, s.18-19)

Sosyal bilim çalışmalarında sık bir şekilde başvurulan tekniklerden biri olarak kabul edilmektedir. Çalışma içinde görüşmeler yüz- yüze yapıldığı için veriler sağlam bir temel dayandığı böylece çalışmalar açık ve kesin sonuçlar vermektedir (Türkdoğan ve Gökçe, 2012, s.330). Derinlemesine görüşme tekniği bir veri toplama tekniği olarak, soruların sorulması, dinlenmesi, cevapların kaydedilmesi araştırma konusunun detaylı bir şekilde incelenmesini mümkün çıkan bir teknik olarak belirtilmektedir (Kümbetoğlu, 2005, s.71). Nitel ya da derin olarak adlandırılan görüşme, yapılaşmamış ve yarı- yapılaşmış görüşme olarak da adlandırılmaktadır. Bu bağlam içinde nitel araştırmalarda kullanılan tekniğin bakış açısı görüşülen kişi ya da kişilerin bakış açılarını ortaya çıkartmaktadır (Kuş, 2003, s.87).

Görüşme tekniği tüm araştırma alanları için geçerli olabilecek unsur olarak görülmektedir. İlgili ve yetkili kişilerle görüşme derinlik ve hareket kazanmaktadır (Şimşek, 1996, s.101). Araştırmacı, çalışmasında karşılaştığı sorunları, anında soracağı sorularla çözüme kavuşturabilmektedir. Görüşme sırasında, ses tonu, mimikler ve soruları cevaplama gösterilen istek, söylenenlerin değerlendirilmesinde önemli ipuçları niteliği taşımaktadır (Arslantürk, 2001, s.117)

Derinlemesine görüşme tekniği bir yönüyle yüz yüze anket yöntemi ile bilgi toplamaya benzese de uygulanış tarzı birbirinden oldukça farklıdır. Anket çalışmasında görüşmecinin rolü çok daha önemlidir. Ankette yer alan soruları sorup verilen cevapları kayıt altına almakla yetinebilirken nitel araştırma çalışmalarında alınan cevaba bağlı olarak yeni sorularla daha derinlemesine bilgi edinilebilmektedir (İslamoğlu ve Alnıaçık, 2016,s.221).

Nitel görüşme, görüşülen kişiye, araştırma konusuyla ilgili ayrıntılı, nitelikli sorular sorarak, konu ile ilgili ayrıntılı bilgi almaktadır. Bu tip görüşme türüne “*derinlemesine görüşme*” türü adı verilmektedir (Aziz, 2011, s.86).

3.2.Araştırmanın Problemi

Tüm dünya ülkelerinde olduğu ve ülkemizde de basın faaliyetlerini denetleme görevi yürüten devlet kurumlarımız vardır. Bu kurumlardan biri olan ve eski sistemde Başbakanlık makamı içinde faaliyet yürüten Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü sistem değişikliğiyle birlikte Cumhurbaşkanlığına bağlanarak yeni ismi İletişim Başkanlığı olan bu devlet kurumu basın faaliyetleri denetleyen kurum olarak bilinmektedir.

Bu amaçla sistem değişikliğiyle İletişim Başkanlığı'nı adını alan kurumun basın faaliyetlerini denetlemede süreci, kurumun Cumhurbaşkanlığına bağlanması tek bir çatı içinde faaliyet yürütmesinin getirdiği etkiler, yerel- ulusal gazetecilik faaliyetlerine ilişkin kavramların ortaya konulması çalışmamızın ana problemini oluşturmaktadır.

3.3.Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı yerel ve ulusal gazetelerde yöneticilik yapan kişilerle İletişim Başkanlığı kurumunun medya için önemini, basın faaliyetlerini denetleme fonksiyonunu, görev sorumluluk ve yetkileri gibi ana etkilerin olup olmadığını araştırmaktır. Bu amaçla sorulacak sorular şu şekildedir;

Tablo 2: Araştırma Çerçevesinde Gazetecilere Sorulacak Sorular.

NO	SORU	SORU ÖZETİ
1.	Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçilmesinin ardından Cumhurbaşkanlığına bağlı olarak İletişim Başkanlığı adıyla yeni bir kurum oluşturulmuştur. Önceki dönemin bu alanla ilgili kuruluşu Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü kapatılarak görev ve yetkileri İletişim Başkanlığına devredilmiştir. İletişim Başkanlığının kararname ile yeni görev, yetki ve sorumlulukları da belirlenmiştir. Bu bilgiler ve yeni gelişmeler ışığında İletişim Başkanlığı ile ilgili görüşlerinizi paylaşır mısınız?	İletişim Başkanlığı hakkında görüş paylaşımı.
2.	İletişim Başkanlığının yerel ve ulusal basına yönelik eski-yeni yetki, görev ve sorumlulukları hakkındaki görüşleriniz nelerdir?	Yerel ve Ulusal basına yönelik yetki ve sorumluluklar
3.	Basın kuruluşlarının en önemli gelir kaynaklarından biri olan resmi ilanların dağıtımını konusunda İletişim Başkanlığı'nın yetkilendirilmesini nasıl değerlendiriyorsunuz?	İletişim Başkanlığının Resmi İlan Dağıtımı
4.	İletişim Başkanlığı Basın Kartı yönetmeliğinde birtakım değişiklikler yaptı. Yönetmeliği yeni haliyle etik ve uygun buluyor musunuz? Basın kartı uygulaması ve bu alana yönelik bir yönetmeliğin varlığını gerekli görüyor musunuz?	İletişim Başkanlığının Basın kartı uygulaması
5.	İletişim Başkanlığı veya buna benzer bir kuruma sizce ihtiyaç var mıdır? Kurumun devlete bağlı olması veya özerk olması hakkında ne düşünüyorsunuz?	Basın Kurumları hangi bağlamda faaliyet yürütmeli.

3.4.Araştırmanın Örneklemi

Araştırmanın örneklemi farklı siyasal ideoloji anlayışına sahip olan 5 ulusal gazetenin yazı işleri müdürleri ile İletişim Başkanlığının yerelerde faaliyet yürüttüğü 5 yerel gazetenin yazı işleri müdürleriyle görüşülmüştür. Çalışmamıza dâhil edilen tüm ulusal ve yerel gazetelerin aynı mevkide çalışan gazetecileriyle görüşme yapılarak dağılımlarının eşitlenmeye çalışılmıştır. Çalışmaya katılan yazı işleri müdürlerin aşağıda görüşme şekilleri, çalıştığı gazetede mevkisi belirtilmektedir.

Tablo 3: Görüşmeye Katılan Gazete Yöneticilerle İlgili Bilgiler.

Katılımcı Adı	Cinsiyet	Çalıştığı Gazete	Mevki	Görüşme Şekli	Görüşme Tarihi ve Süresi
G1	Kadın	Ulusal Gazete	Yazı İşleri Müdürü	Yüz yüze görüşme	01/03/2019 35 dakika
G2	Erkek	Ulusal Gazete	Yazı İşleri Müdürü	Yüz yüze görüşme	05/03/2019 40 dakika
G3	Erkek	Ulusal Gazete	Yazı İşleri Müdürü	Yüz yüze görüşme	14/03/2019 34 dakika
G4	Erkek	Ulusal Gazete	Yazı İşleri Müdürü	Yüz yüze görüşme	03/03/2019 25 dakika
G5	Erkek	Yerel Gazete	Yazı İşleri Müdürü	Telefonla görüşme	08/03/2019 20 dakika
G6	Erkek	Yerel Gazete	Yazı İşleri Müdürü	Skype Bağlantılı Görüşme	15/03/2019 20 dakika
G7	Erkek	Yerel Gazete	Yazı İşleri Müdürü	Telefonla görüşme	06/03/2019 20 dakika
G8	Erkek	Yerel Gazete	Yazı İşleri Müdürü	Skype Bağlantılı Görüşme	09/03/2019 40 dakika
G9	Erkek	Ulusal Gazete	Genel Yayın Yönetmeni	Yüz yüze görüşme	12/03/2019 23 dakika
G10	Erkek	Yerel Gazete	Yazı İşleri Müdürü	Telefonla görüşme	10/03/2019 35 dakika

3.5.Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma sürecinde çalışmamızda yapılan sınırlılıklar şu şekildedir; Çalışmamız içinde Türkiye yazılı basın içinde tüm ulusal gazete ve yerel gazetelere ulaşılamayacağı için çalışmamızı ulusal gazetelerde 2 Sol ideoloji, 2 muhafazakâr ideoloji ve 1 liberal anlayış içinde faaliyet yürüten gazetelerle sınırlandırılmıştır.

Çalışmamızda ele alınan yerel gazeteler ise İletişim Başkanlığı'nın çalışma kapsamı içinde bulunan bölgelerde gazetecilik faaliyeti yürüten yerel gazetelerin yazı işleri müdürlerini görüşleri alınarak çalışmamız sınırlandırılmıştır.

3.6. Araştırmanın Hipotezleri

Hipotez 1: İletişim Başkanlığı kurumunun tek çatı altında çalışma yürütmesi basının geleceği için önemli bir adım olarak görülmektedir.

Hipotez 2: İletişim Başkanlığı basını organize etmede etkin bir rol oynamasından dolayı kurumun gerekli olduğu görülmektedir.

Hipotez 3: Sistem değişikliğiyle birlikte İletişim Başkanlığının değişen görev, yetki ve sorumluluklarında anlamlı bir ilişki oluşturmaktadır.

Hipotez 4: Basın Kartı uygulamasında İletişim Başkanlığının yetkilendirmesini önemli bir adım olarak görülmektedir.

Hipotez 5: İletişim Başkanlığı devlet kurumu olarak faaliyet yürütmesini yararlı olduğu görülmektedir.

4.BULGULAR VE YORUMLAR

İletişim Başkanlığının Çalışmaları, Yerel ve Ulusal Basın Arasında İlişkileri Hakkında Bulgular

Araştırma kapsamında yerel gazetelerin yazı işleri müdürleri ve ulusal gazetelerin yazı işleri müdürleriyle yapılan görüşmeler sonucunda görüşmeleri 5 farklı başlık altında toplanılmıştır. Bunlar; İletişim Başkanlığı hakkında görüş paylaşımı, Yerel ve Ulusal basına yönelik yetki ve sorumluluklar, İletişim Başkanlığının Resmi İlan Dağıtımı, İletişim Başkanlığının Basın kartı uygulaması, Kurum Devlet ve Özerk bağlamda faaliyet yürütmeli.

1. İletişim Başkanlığı Hakkında Görüş Paylaşımı

Başbakanlık Enformasyon Genel Müdürlüğünün 2018 Kanun Hükmünde Kararname ile isim değiştirerek 2018 yılının Temmuz ayında İletişim Başkanlığı olarak faaliyetine devam etmeye başlamıştır. Bu isim değişikliğinin Partili Cumhurbaşkanlığı sistemine geçerek kurum tüm anlamıyla Cumhurbaşkanlığına bağlanmıştır. Bu değişim süreci içerisinde yeni görev, yetki ve sorumlulukları üzerine soru yöneltilmiştir.

İletişim Başkanlığı hakkında yeni görev, yetki ve sorumlulukları hakkında G4 görüşleri şu şekildedir;

“Dünyanın her ülkesinde, medya organları belirli bir kuruluşa bağlı olmak zorunda ve bu kuruluşlar da maalesef devlet kontrolünde. Demokrasisi gelişmiş batı ülkelerinde de durum aynıdır. Maalesef bazı bazı AB üyesi ülkelerde basın faaliyeti gösterebilmek için belediyeden izin almak gerekiyor. Bu anlamda “basın özgürlüğü” Çin ve Rusya gibi demokrasiye kapısını tamamen kapatan ülkelerin bile gerisindedir.

İletişim Başkanlığı'nın kurulması aslında mesleğimiz açısından olması gereken bir kuruluş. Lakin bu kuruluşun devletin kontrolünde olması basın özgürlüğünü tamamen ortadan kaldırmaktadır. Hâlbuki medya organlarından temsilcilerin yönettiği ve tamamen NGO pozisyonunda bir kurum olsaydı, bu hem mesleğimiz hem de ülkemizde demokrasinin işleyişi bakımından oldukça önemli idi.

Sadece Türkiye’de değil, dünyanın hiçbir yerinde basının tam bağımsızlığından söz etmek mümkün değildir.”

G4’ün belirttiği basın batı ülkelerinde de medya bir kuruluşa bağlı olduğunu ve bu kuruluşlarında devlet mekanizmalara bağlı kuruluşlar olduğunu belirtmektedir. İletişim Başkanlığının kurulması meslek açısından oldukça önemli olduğunu söylemektedir. Ancak bu kurumun direk olarak devlet kontrolünde olması basın özgürlüğünü tamamen ortadan kaldırdığını belirtmektedir.

Başka bir Ulusal gazete içinde yazı işleri müdürlüğü görevini yürüten G3 İletişim başkanlığın yeni görev, yetki ve sorumlulukları hakkında G3 görüşleri şu şekildedir; *“Basın, Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğünün Başbakanlığa bağlı bir kamu kurumu olarak varlığı ve işlevi, medya üzerinde bir bürokratik denetim mekanizmasına tekabül ediyordu. Genel Müdürlüğün lağvedilerek Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığına dönüştürülmek suretiyle Cumhurbaşkanına bağlanması, bu sistemin daha da tahkim edilerek devamı anlamına geliyor.”* G3 eski ismiyle faaliyet

yürüten BYEGM medya içinde ki denetim mekanizması olarak düşünüldüğünü, bu kurumun sistem değişikliğiyle Cumhurbaşkanlığına bağlanıp İletişim Başkanlığına dönüştürülmesi sistemin kuvvetlenmesi anlamına geldiğini belirtmiştir.

Ulusal gazetenin Genel Yönetmenliği görevini yürüten G9'un soru hakkında görüşü şu şekildedir; *“Şema içerisinde nasıl bir değişiklik olduğunu ayrıntılı olarak bilmiyorum. Yönetim sistemi değişti ve bu sistemin gereği olarak bazı kurumlar oluştu. Bazı kurumlar bürokratik sistemde Başbakanlığına bağlıyken, yeni yönetim sistemine adapte edilerek Cumhurbaşkanlığına bağlanmış oldu. Bu sebepte kurumun fonksiyonunda bir değişiklik olduğunu düşünmüyorum. Tam aksine eski sistemden kaynaklanan 2 başlılık gibi karmaşa ortadan kalktı.”*

Yerel gazete içerisinde yazı işleri müdürlüğü görevini yürüten G5 İletişim Başkanlığı yeni görev, yetki ve sorumlulukları hakkında sorulan soruya verdiği cevap şu şekildedir; *“Cumhurbaşkanlığı Hükümet sistemine geçişle birlikte birçok bakanlığın görev ve sorumluluğundaki kurumlarda değişiklikler oldu. Önceki dönemlerde Basın sektörüyle ilgili birkaç bakanlık sorumlu olurdu. Mesela TRT ve Anadolu Ajansı'na bir bakan, diğer ilgili basın kuruluşlarına başka bir bakan bakıyordu. İletişim başkanlığı ile basınla ilgili kurumlar tek bir kurum çatısı altında toplandı. Şu ana kadar iş ve işlemlerin işleyişinde eskisinden bir değişiklik yok.”*

Diğer kurum olarak belirttiği Başbakanlık sistemi içerisinde faaliyet yürüten Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü ile işleyiş farkının olmadığını belirtmiştir. Sadece eski kurum içerisinde Devlet kanal ve ajanslara farklı bakanlıkların baktığı İletişim Başkanlığı kurumun bu durumu tek bir çatı altına topladığı belirtmiştir.

Ulusal gazete içerisinde yazı işleri müdürü olarak görev yapan G1 İletişim Başkanlığı yeni görev, yetki ve sorumlulukları hakkında sorulan soruya verdiği cevap şu şekildedir;

“Yeni sistemle birlikte pek çok kurum gibi Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü de Cumhurbaşkanlığına bağlanmış, kendi iç kurulları, kuralları, çalışma biçimi geleneği, çalışma biçimi, yönetimi ve aklınıza gelebilecek her şey artık bir kural ve yasanın liyaket ışığında değil, Cumhurbaşkanın mevkisi üzerinde yürütülmeye başlanmıştır, Bu gelişme ışığında medya sektörünün

özel ve öznel bir kurumu varken şimdi, pek çok görevi bir arada yürütecek olan başkanlık içinde ve demin söylediğimiz kriterlerle çalışma yürütecek.”

Başbakanlık Enformasyon Genel Müdürlüğünün İletişim Başkanlığına dönüşmesi Cumhurbaşkanlığı makamına bağlı bir mekanizma olarak gören G1 gibi farklı gazetede yazı işleri müdürlüğü yapan G2 İletişim Başkanlığının görev, yetki ve sorumlulukları hakkında görüşleri şu şekildedir;

“Teknik olarak bakıldığında daha önce Başbakanlığa bağlı olan bu kurum şimdi Cumhurbaşkanlığı sistemine geçildiği için direk olarak Cumhurbaşkanlığına bağlandı. Esasen bakıldığında fazla bir şeyin değişmediğini gözüküyor ama aslında çok şey değişti. Sistem ve sistem içinde yer alan tüm kurumlar artık Cumhurbaşkanlığına bağlandı ve Cumhurbaşkanlığı kapsamında faaliyet yürütmeye başlatıldı. Sistem değişmeden önce en azından bir Başbakanlık makamı bir de Cumhurbaşkanlığı makamı vardı yani aslında kuvvetler ayrılığı bu şekilde vardı. Artık tüm kurul, kurum Cumhurbaşkanlığı mekanizması tarafından denetlenecek.”

Buldukları bölgeler içerisinde yerel gazetelerin yazı işleri müdürlüğü görevi üstlenen yöneticilerinin sistem değişikliği ve medya mekanizmasının denetlenmesi açısından tek bir alanda toplanması medya alanında oluşan karışıklığı bir nebze olsa çözülebilmesi için gerekli olduğunu birçoğu belirtmektedir. Yerel gazetede içinde yazı işleri olarak görevini yürütülen G7 İletişim Başkanlığı yeni görev, yetki ve sorumlulukları hakkında sorulan soruya verdiği cevap şu şekildedir;

“Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçilmesinin ardından, Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü'nün kapatılarak, direk olarak Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı'na devredilmesi yerinde bir karardır. Basın ve medya sektörünün tek bir kurum bünyesinde toplanması sektörde yaşanan sorunları tek bir kurumun çözecek olması yerinde bir karardır.”

Ülkemizde yönetim sisteminin değişmesiyle birlikte medya kurum ve kuruluşların tek bir çatı altında toplanması ve tek bir denetim mekanizmasının oluşması doğrultusunda yerinde ve önemli bir karar olduğunu belirtilmiştir.

Farklı bir bölge içinde yerel gazetede yazı işleri olarak görev yapan G6 İletişim Başkanlığı yeni görev, yetki ve sorumlulukları hakkında sorulan soruya verdiği cevap şu şekildedir;

“Türkiye Cumhuriyeti İletişim Başkanlığı: 24 Temmuz 2018 tarih ve 30488 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 14 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile

kurulan ve hizmet vermeye başlayan, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, ülkemizin en yeni kurumları arasında yer almaktadır. Sürekli iyileştirme ve sürekli geliştirme enformasyon toplumlarının vazgeçilmezidir. Kaizen (sürekli iyileştirme) yasasının temelinde de bu vardır. İletişim Başkanlığı, yeni sisteme entegre olması açısından artık gömlek değiştirmesi gerekiyordu. Yani 7 yaşında giydiğiniz gömleği 20 yaşında giyemezsiniz, giyerseniz dar gelir.”

Sistem değişikliği içerisinde en yeni kurumlar arasında yerini alan İletişim Başkanlığı ülkemizin bilgi toplamada en etkili bir kurum olarak görülmektedir. Ülke içerisinde değişen yönetim sistemi içerisinde değişikliğin şart olduğu belirtilmektedir.

G10’un aynı soruya verdiği yanıt şu şekildedir; *“Yeni sistem ile medya alanını denetleyen bu kurumun Cumhurbaşkanlığına bağlanmasını avantaj olarak görüyorum. Artık çatı bir kurum ve denetleyen mekanizma bir tane basın içerisinde karmaşanın ortadan kalkacağını düşünüyorum. Ancak Yeni ismiyle yerel alanlarda kurumun değişiminin etkisinden söz etmek mümkün değildir.”*

Diğer bir bölge içinde yerel gazetede yazı işleri olarak görev yapan G8 İletişim Başkanlığı yeni görev, yetki ve sorumlulukları hakkında sorulan soruya verdiği cevap şu şekildedir;

“Kamuoyunda faydalı olacağı yönünde ikna oluşturulmaya çalışılan yeni bir kurum olarak bilinmektedir. Öyle ki özellikle maddeler teker teker veya genel olarak göz önüne alındığında bile bilginin tarafsızlığı ilkesinin zedelenmemesi için çaba oluşturulmuştur. Öte yandan tanıtım faaliyetleri açısından düşünüldüğünde yurtiçi ve yurt dışında Türkiye Cumhuriyeti Devleti ve yurttaşları adına öncü bir kimlik yaratılmanın amaçlanması da önemli faktörlerden biridir.”

Ülkemizin yurtiçi ve yurtdışı iyi bir şekilde tanıtılmasında oluşturduğu kurum maddelerine bakıldığında eşitleyici bir anlayışın sergilendiğini görülmektedir.

2. Yerel ve Ulusal Basına yönelik Yetki ve Sorumluluklar

İletişim Başkanlığı Kurumu üzerine yerel ve ulusal gazetelerde yöneticilik yapan yazı işleri müdürlerine ikinci soru olarak kurumun yerel ve ulusal gazeteler üzerinde eski- yeni yetki, görev ve sorumluluk hakkında soru yöneltilmiştir.

Yerel ve Ulusal gazeteler üzerinde ele alınan görev ve sorumluluk hakkında yerel gazete içinde yazı işleri müdürü olan G6’nın görüşü şu şekildedir;

“Daha kurumsal, uluslararası temsilde daha etkili olduğu aşikârdır. Görev ve sorumluluk bakımından her bir vatandaşın soru ve sorunlarının hızlı çözümü için

devlet-millet ilişkisinin etkin ve nitelikli hale getirilmesi açısından görev yapan arkadaşlara yeni ufuklar açmıştır. Bu ufuk çizgisinde basın mensupları yeni sisteme adapte sorunu ortadan kalmış, ulusal temsil noktasında ileri seviyeye taşıyacağını düşünüyorum.”

G6'a göre yeni yetki görev ve sorumluluklarla birlikte gazetecilerin Cumhurbaşkanlığı sistemine adapte olma sorunu ortadan kalkarak, Türkiye Cumhuriyeti devletinin dış ülkelere karşı daha ileri seviye temsil edileceği görüşü oluşmuştur.

Ulusal gazetede yazı işleri müdürü görevini yürüten G3 yerel ve ulusal gazeteler üzerinde yürütülen eski- yeni yetki, görev ve sorumlulukları hakkında görüşü şu şekildedir; *“BYEGM ile yeni kurulan İletişim Başkanlığı arasındaki tek fark, yeni sistemde medyanın Cumhurbaşkanlığı kuruma bağlanıp bir çatı içinden yönetilmesidir.”*

G3'e göre kurumun yerel ve ulusal gazetelerin yetki, görev ve sorumluluk hakkında bir değişikliğin olmadığı değişen tek noktanın sistem değişikliği ile Bakanlıktan Cumhurbaşkanlığa devredilmesi ve isim değişikliği olduğu belirtmiştir.

G9'a göre İletişim Başkanlığının yerel ve ulusal basın kapsamı içinde oluşturulan yetki, görev ve sorumluluklar içinde görüşleri şu şekildedir; *“İletişim başkanlığı yeni bir kurum şematik olarak tam anlamıyla faaliyet içinde olmadığı için şu an bu konuda bir bilgim yok. Sistem değişti, kurum değişti ancak bizim gazetecilik çalışmamızda bir değişiklik olmadı.”*

G8'e göre İletişim Başkanlığının yerel ve ulusal basın kapsamı içinde oluşturulan yetki, görev ve sorumluluklar içinde görüşleri şu şekildedir;

“Geçmiş çalışmalara bakıldığında önceden beri birçok açıdan ulusal (merkezi) alana nüfuz etmeye çalıştığı gibi yerele de nüfuz etmek gibi bir amaç sergilediği görülmektedir. Söz konusu yeni kurumla birlikte uygulama ile basın için de aynı amaçların sergilendiğini görülmektedir. Bugün yerel basın başta olmak üzere hem yerel hem ulusal basın varlığını sürdürebilmek için kendini bir takım basın devlet kurumlarına bir takım kurum ve kuruluşların desteğini almak zorundadırlar.”

Aynı soruya G10'un yanıtı şu şekildedir; *“İletişim Başkanlığının yerel ve ulusal basın içinde yeni oluşturulan yetki, görev ve sorumluluklar hakkında bir değişimin olmadı. Yeni bir kurum Türkiye yerinde ki tüm gazeteleri çalışma*

kapsamına alması bunları değişime adapte etmesi bir hayli zaman alacağını kanaatindeyim.”

Ulusal gazete içinde görev yapan G4'ün İletişim Başkanlığının yerel ve ulusal basına yönelik eski-yeni yetki, görev ve sorumlulukları hakkındaki görüşü şu şekildedir;

“Şu anda dünyada tartışılan konuların başında geliyor bu durum. Kendini demokrasinin kiblesi ve beşiği olarak gören Avrupa Birliği'nden Avusturalya'ya kadar medya sektörünün tartıştığı ve hakkında bir türlü görüş birliğine varmadığı konu budur. Basın, doğası gereği tarafsız olmak zorundadır. Gazeteci, fiili olarak bir elçi pozisyonundadır. Yani aldığı bilgiyi yorum katmadan kitlelere ulaştıran kişidir. Bu yüzden gazetecinin maddi ve manevi olarak sorumluluğu çok büyüktür. Vicdani duygusu gelişmiş insanın da kitleleri manipüle edici habercilik yapması beklenemez. Çünkü vicdan; insanın hatalarını birer kemirgen haline getirip insanın kendisinin üzerine salar. ”

G4'e göre basın görevi yürüten her bir basın çalışanın kitlelere ve topluma sorumlulukların olduğu bu sebeple tarafsızlık ilkesi olmazsa olmazlar ilke olarak görülmesi gerektiğini belirtmiştir. Kurum kapsamı içinde oluşan görev ve yetki maddelerinden ziyade her bir gazeteci kendi vicdanına göre bir sorumluluk yüklemesi gerektiğini belirtmektedir.

G7'nin İletişim Başkanlığının yerel ve ulusal basına yönelik eski-yeni yetki, görev ve sorumlulukları hakkındaki görüşü şu şekildedir;

“İletişim Başkanlığının yerel ve ulusal basına yönelik sorumluluklarını ayırım gözetmeksizin yerine getireceği kanaatindeyim. Tüm iletişim başkanlığı kapsamı içerisinde yer alan ulusal ve uluslararası alanda olduğu gibi yerel alanda da iyi çalışmalar yapacağı düşüncesi içindeyim”

G1'in İletişim Başkanlığının yerel ve ulusal basına yönelik eski-yeni yetki, görev ve sorumlulukları hakkındaki görüşü şu şekildedir;

“İletişim Başkanlığı, kuruluş kanuna göre; Başkanlığın hizmet birimleri, Kamu Diplomasisi Dairesi Başkanlığı, Basın ve Yayın Dairesi Başkanlığı, Halkla İlişkiler Dairesi Başkanlığı, Tercüme Dairesi Başkanlığı, Yönetim Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı, Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı ile Hukuk Müşavirliğinden oluşuyor. Ve bu müşavirlikler, tanıtma fonu ilişkin iş ve işlemlerin

yürütülmesinden, Türkiye'nin dış tanıtım faaliyetlerine, Türkiye hakkındaki propaganda faaliyetlerini takip edilip değerlendirilerek, bunlara karşı sorumlu kamu kurumlarıyla gerekli önemler almaya pek çok iş yapacak. Uluslararası platformlarda uluslararası kamuoyunun doğru bilgilendirilmesine yönelik kamu diplomasisi yöntem ve araçlarını kullanarak stratejik iletişim ve tanıtım faaliyetleri konusunda kamu kurum ve kuruluşlarıyla sivil toplum kuruluşları arasında iş birliğini, koordinasyonu sağlayacak. Yabancı ülkelerde Türkiye'nin menfaatleri doğrultusunda yapılan aydınlatma faaliyetlerine katılacak Başkanlık, enformasyon ve aydınlatma faaliyetlerini Türkiye'nin dış politikasını destekleyecek şekilde düzenleyecek.

Vatandaşların, kamu kurum ve kuruluşlarının faaliyetlerine ilişkin talep, görüş ve önerilerini kolayca iletebilmelerine yönelik tedbirleri alacak olan Başkanlık, basınla ilişkilerin düzenlenmesi için gerekli çalışmalarda bulunacak. Yerli ve yabancı basın-yayın organlarının ve mensuplarının çalışmalarını kolaylaştırmaya yönelik düzenlemeleri yapacak, gerekli tedbirleri alacak. Süreli ve süresiz yayınları planlayarak yayımlayacak veya yayımlatacak İletişim Başkanlığı, basın-yayın kuruluşu mensuplarına basın kartı düzenleyecek, Basın Kartı Komisyonunun sekretarya faaliyetlerini de yürütecek. Bütün bu kadar çeşit bir görevin tek bir çatı altında yürütülecek olması bazı zorluklar çıkaracaktır diye düşünüyorum.”

G1'e göre; İletişim Başkanlığı kurumun içerisinde birden fazla farklı görevler yürüten alt kademedeki kurumların olduğunu belirtmiştir. Ulusal ve uluslararası alanlarda tanıtma fonuyla stratejik iletişim oluşturulmaya çalışacağını ve yerli ve yabancı basın kartlarını bu kurum tarafından düzenlenmesi bağlamında bu kadar çeşitliliğinin tek bir çatı altında yürütülmesinin aksaklıklar oluşturacağını düşünmektedir.

G2 bu kurumun yerel ve ulusal gazeteler içindeki görev, yetki ve sorumluluk üzerine şu şekilde belirtmektedir;

“İletişim Başkanlığının tek çatı altında olmasıyla her şeyin daha da kötüleştiğini düşünüyorum. Basını destekleyen faaliyetlerin içinde bulunduğu maddelerde yazılsa da bunun gerçek faaliyeti olmadığı açıkça görülmektedir. Yerel gazetelerinin ya da kurumun faaliyet içerisinde bulunan il merkezlerinde basın

faaliyetlerini destekleyici faaliyet yapılacağı madde olarak yazılmış olsa da bunun karşılığı ne yazık ki yoktur.”

Ulusal gazetelerin yazı işleri müdürlük görevini yürüten G2, G1 gibi İletişim Başkanlığı kurumunun tek çatı altında denetim mekanizması olarak görev yapması iyileştirici bir durum değil tam aksine daha kötü bir durumu beraberinde getireceğini belirtmiştir.

Son olarak G5 kurumun yerel ve ulusal gazeteler içindeki görev, yetki ve sorumluluk üzerine şu şekilde belirtmektedir;

“Eski ve yeni yetki, görev ve sorumluluklar konusunda şu ana kadar hissettiğimiz bir değişiklik olmadı. Örneğin basın kartlarının dağıtım verilmesi ve yenilenmesiyle ilgili Basın Yayın ve Enformasyon İl müdürlükleri görevli idi. Şimdi adı İletişim Başkanlığı il müdürlüğü oldu. Yani değişen sadece isim oldu. Kartların verilme ve kartlarla ilgili yönetmeliklerde de eskiye oranla bir değişiklik olduğunu düşünmüyorum.”

G5'e göre; Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü ile İletişim Başkanlığının yetki ve sorumlulukların değişmediğini değişen tek şeyin isim olduğunu belirtmiştir.

3. İletişim Başkanlığının Resmi İlan Dağıtımı

İletişim Başkanlığı Kurumu üzerine yerel ve ulusal gazetelerde yöneticilik yapan gazetecilere üçüncü soru olarak Resmi İlan Dağıtımının İletişim Başkanlığı tarafından yapılmasını nasıl değerlendirdikleri hakkında soru yöneltilmiştir.

Resmi İlan Dağıtımının İletişim Başkanlığı tarafından yapılmasını hakkında yerel gazete içinde yazı işleri müdürü olan G7'nin görüşü şu şekildedir;

“Basın kuruluşlarının en önemli gelir kaynaklarından birisi olan resmi ilanların dağıtım çok büyük önem arz etmektedir. İletişim Başkanlığı'nın resmi ilan dağıtımlarını Türkiye genelinde kurulacak bir sistemle kontrolde tutması gerekmektedir.”

Aynı soruya farklı bölgede yerel gazetenin yazı işleri yöneticiliğini üstlenen G6'a göre;

“Gazetelerin ilan gelirlerinin artırılması konusunda İletişim Başkanlığının atacağı yeni adımlardan umutluyuz. Gazete sayıları artmalı, çalışan sayısı artmalı, ilan ve reklam da kurumlar gazete ve TV'leri desteklemeli. Belli bir ciroya ulaşmış

özel şirketler veya kamu özel ortağı şirketler bir takım tanıtımlarını gazeteler, internet haber siteleri üzerinden yapmalıdır. Gazetelere destek açısından KDV oranları ve kesintileri ile ilgili Bakan Albayrak: ‘Cumhurbaşkanımız müjdeyi verdi. Dijital yayınlarla rekabette yayıncularımıza büyük destek sağlıyoruz. Kitap, dergi, gazete gibi basılı yayınlardaki KDV oranını sıfırlıyoruz. Tüm yayıncularımıza ve gençlerimize hayırlı uğurlu olsun’ diyerek yeni sistemin etkisini anında hissettirmiştir.”

G6’nın belirttiği aşama içerisinde İletişim Başkanlığını yeni yayınların oluşması, çalışanların arttırılması için resmi ilan teşviklerinden oldukça umutlu ve yerel gazeteleri destekleyici bir aşamanın geliştiğini belirtmiştir. Basılı yayınlarda KDV oranının sıfırlanmasıyla herkesin ulaşabileceği herkesin kitap, dergi ve gazete satın alabileceği bir duruma gelineceğini söylemiştir.

Ulusal gazete yönüyle bakıldığında resmi ilanların dağıtımında sıkıntıların olduğu dağıtım içerisinde bir dizi engellerin geliştiği belirten G2 resmi ilanları dağıtımından sorulan soruya şu şekilde yanıt vermiştir;

“Eşit bir dağıtımın olduğunu düşünmüyorum. Farklı anlayış içinde olan gazeteleri ötekileştirmek birlikte ilan reklamlarının verilmemesiyle ekonomik baskı olarak nitelendirilebilir. Gazetelerde ilanlar bir nefes olarak oluşturmaktadır. Matbaa baskı, kâğıt maliyetlerinin artmasıyla birlikte ilan kurumundan gelecek ödenek sayesinde bir gazeteler nebzedeki olsa nefes almaktadır. Basın ve gazetecilik faaliyetinin hayatta kalması için önemlidir. İlan verilmediğinde ya da az verildiğinde ekonomik çöküş giderek artmaktadır. Bazı kamu kurumlarının tüm gazetelerde reklam olarak verilirken bazı gazetelere bu reklamlar verilmemektedir. Bunların hepsi ekonomik yaptırım olarak görülmesi gerekmektedir.”

G2’ye göre; Resmi ilanlar gazeteler için önemli bir finans kaynakları olduğunu belirtmektedir. Kâğıt ve baskı maliyetlerin yükselmesiyle resmi ilanlara olan ihtiyaç daha fazla olduğunu söylemektedir. İlanlar az verildiğinin gazetenin yaşadığı sorunları ekonomik yaptırım olarak görmektedir.

G9’un Resmi İlan Dağıtımının İletişim Başkanlığı tarafından yapılmasını hakkındaki görüşü şu şekildedir; *Gazete içerisinde farklı birimler bu ilan dağıtımının süreçleriyle bu birimler ilgilenir. Bu birimler bana bağlı olmadıkları için ne yazık ki bu konu ile ilgili bilgim yok*

G3’in Resmi İlan Dağıtımının İletişim Başkanlığı tarafından yapılmasını hakkındaki görüşü şu şekildedir;

“Basın İlan Kurumu için de geçerli. Resmî ilan dağıtımındaki eşitsiz dağıtımı evvelce görülmemiş boyutlara ulaştırmıştır. Yeni sistem, bu durumu ne kadar düzeltebilir bu durumdan pek emin değilim.”

Resmi İlan Dağıtımının İletişim Başkanlığı tarafından yapılmasını hakkında yerel gazete içinde yazı işleri müdürü olan G10’un görüşü şu şekildedir; *“Resmi ilanlar yerel gazeteler için önemlidir. Resmi ilanlardan gelecek katkılarla gazetemizin hedeflediği duruma getirebilmekteyiz. Baskı ve matbaa işlerinin maliyetli işler olarak düşünürseniz. Yerel gazetenin can simidi olarak görebilirsiniz. “*

G1’in Resmi ilan dağıtımı üzerine yöneltilen soruya şu şekilde cevaplamıştır;

“Basınla ilgili tüm kurumlar buraya bağlandığı için doğal olarak, basın ilanları da aynı kuruma bağlanmış oldu. Ancak bir tüm kurumlara eşit mesafede olmadığını çok rahatlıkla söyleyebiliriz. Bu durum, okuma oranlarının düştüğü, bir ortamda, bağımsız ayakta duran yayınlar için tabi ki bir tehlike oluşturuyor. Özellikle kâğıt krizinin yaşandığı ülkemizde gazetelerin varlığını sürdürmesi açısından basın ilanları ciddi bir önem taşıyor. Bu nedenle, söz konusu ilanları dağıtan kurumun, şeffaf, hesap verebilir, herkese uygulanan kurallar çerçevesinde dağıtım yapması hayati önem taşıyor.”

G1’de G2 gibi Resmi ilanların dağıtımında eşit bir anlayışın olmadığını belirtmektedir. Her iki gazetenin yazı işleri müdürleri de kâğıt krizinin oluşması baskı maliyetlerin artmasından kaynaklı resmi ilan gelirlerin önemine vurgu yapmaktadır.

G8’in Resmi İlan Dağıtımının İletişim Başkanlığı tarafından yapılmasını hakkındaki görüşü şu şekildedir;

“Basının ekonomi politik yapısı hiçbir zaman göz ardı edilemez. Böylesine bir karar basın mekanizmasını ve bu mekanizma içerisinde mesleğini ve görevini icra etmeyi hedefleyen kişileri ne yazık ki çaresiz bırakacaktır. Günümüzde gelişen teknolojiler vesilesiyle yeni çıkış noktaları arayan ulusal ve yerel basın organları böylesine bir uygulama basını çok önemli bir noktaya taşınmaktadır.”

G8 resmi ilan dağıtımının İletişim Başkanlığına devredilmesi önemli bir aşama olarak görmektedir. Gelişen teknolojiyle ulusal ve yerel gazetelerin yeni çıkış noktaları aradığı belirten G8 bu değişimi olumlu görmektedir.

G4'ün Resmi İlan Dağıtımının İletişim Başkanlığı tarafından yapılmasını hakkındaki görüşü şu şekildedir;

“Daha önce Basın İlan Kurumu üzerinden veriliyordu ve bu kurum da Başbakanlığa bağlı idi. Türkiye’de yönetim sistemi değişmesinden sonra bu kurum Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığına bağlandı. Yani değişen bir şey yok. Sadece tabela değişti. Kamu ilanlarının devlet tarafından dağıtılması her zaman “basın-hükümet ilişkileri” konusunda şüphe doğmasına sebep olmuştur. Bu kurumun tamamen meslek temsilcilerinin yönetimine bırakılmıyordu. Ancak yaşanan ideolojik sorunlardan kaynaklı basın ilan kurumunun ve meslek kuruluşların devletin kontrolünde olması bir yerde zorunlu oluyor.”

G4’e göre; Basın İlan Kurumunun önceleri Başbakanlığa daha sonrada sistem değişikliğiyle Cumhurbaşkanlığına bağlandığını belirtmektedir. Değişimin sadece isim değişikliği olduğu söylemektedir.

Resmi ilan dağıtımını İletişim Başkanlığı’nın yetkilendirilmesi sorusuna G5 şu şekilde yanıtlamıştır;

“Böyle bir yetkilendirmeden kastınız, Basın İlan Kurumu’ndan alındı, İletişim Başkanlığı’na verildi ‘ diyorsanız, şu ana kadar böyle bir şey yok. Ama üst kuruluş çatı kuruluş İletişim Başkanlığı oldu. İlan dağıtımında ise şu ana kadar bir değişiklik yok. Ama olmayacağı anlamına gelmiyor. İletişim Başkanlığı kurulmadan önce resmi ilanlarla ilgili, daha doğrusu yerel ve yaygın gazetelere ilan dağıtımıyla ilgili, şu anda da Basın İlan Kurumu’nun yürüttüğü bir dijitalleşme süreci tutturulmuş gidiyor. Sonu nereye varacak bilemiyoruz. Ama internet mecrasına da ve dijital mecrada resmi ilanların yayınlatılması konusu, ne zaman gerçekleşir onu bilemeyiz, ancak internet yasası çıkmadan böyle bir şeyin olacağını hiç zannetmiyorum.”

G5 göre; İlan dağıtımında değişikliğin olmadığı ancak böyle bir değişikliğinde yapılabileceği belirtmektedir.

4. İletişim Başkanlığının Basın Kartı Uygulaması

Araştırmanın 4. Sorusu olarak İletişim Başkanlığını Basın kartı yönetmenliğinde değişikliğine gidilmesiyle birlikte yeni yönetmelikleri etik ve uygun bulup bulmadıkları hakkında ve basın kartının bu alan ve meslek içinde varlığının gerekli olup olmadığı hakkında soru yönelterek her bir yerel- ulusal gazete yöneticilerin bu konu hakkında görüşlerini almaya çalışılmıştır.

Basın yönetmeliğinde gerçekleşen değişiklik ve basın kartının meslek içinde önemi hakkında ki soruya G5 şu şekilde yanıt vermiştir;

“Yeni yönetmeliğin eskisinden fazla bir değişikliği yok. Etik bulup bulmama konusunda bir şey söylemek istemiyorum. Basın kartı ve bu alana yönelik bir uygulama elbette gerekli. Yoksa bu nasıl olacak. Basın kartıyla ilgili bu kadar prosedür varken, bir çok kişi gazeteciliği ve basın kartını istismar ederken, böyle bir düzenleme olmazsa siz, ortaya çıkacak durumu düşünün.”

Aynı soruya G6'nın verdiği yanıt şu şekildedir;

“Başkanlık himayesinde olan bir çalışma etiktir. Nedeni ise devlet başkanları, meclis veya ilgili bakanlık istediği zaman bu konuyu meclise taşıyabilir veya değişiklik teklifi önerebilir. Basın Kartı uygulaması ve bu alana yönelik bir yönetmeliğin varlığı şart. Nedeni; herkes gazeteci, televizyoncu, radyocu olamaz bu açıdan bakıldığında bir ayrıcalığı olması gerekiyor.”

Farklı illerde yerel gazete yöneticiliği yapan G5 ve G6 basın kartı yönetmeliğinin vardığını şart olduğunu ancak eski yönetmenlikten çok farklı bir değişikliğin olmadığı belirtmişlerdir. Basın kartı meslek açısından önemli hakkında ise basın kartının gazeteci mesleği için şart ve gerekli olduğunu bu mesleği istismar eden birçok gazetecilerin olduğunu belirtmişlerdir.

G1'in basın kartı yönetmeliğinin değişimi ve basın kartı uygulamasının meslek içinde önemi üzerine sorulan soruya şu şekilde yanıt vermiştir;

“Basın kartları da yine aynı başkanlık tarafından verilmeye başladı. Basın kartı uygulaması, dışarıda da uygulanan bir yöntem. Belli bir alanı, belli bir yetkinliği ifade eden bir uygulama. Nasıl ki diğer meslek gruplarında, o işi yapabilmeyi gösteren, referans veren kendi odalarınca verilen kartlar varsa basında da bunun olmasının bir anlamı olabilir. Ve tabii iki bunu bir yönetmeliği daha doğrusu belli ölçüleri olması ve bunları içeren bir yönetmeliği olması gereklidir.”

G1 basın kartının diğer ülkelerde de uygulanan yöntem olduğu ve belli bir alana hitap eden bir uygulama olarak göstermiştir. Diğer meslek grupları örneği vererek farklı mesleklerde o işi yaptığının dair bir kart varsa basın alanında olması gerektiğini ifade etmiştir.

G4'ün aynı soru hakkında yanıtı şu şekildedir;

“Basın kartı yönetmeliğinde temelde değişen bir şey yok. Basın kartı uygulaması bütün dünyada maalesef devlet kontrolünde olan bir kuruluş tarafından verilmemektedir. Özünde bu sistem yanlıştır. Meslek kuruluşumuzun tamamen NGO statüsünde olması gerekmektedir. Mevcut sistem değişikliğinden önce de Basın Kartları yönetmeliği aynı haliyle vardı ve Başbakanlığa bağlıydı. Tekrarlamak gerekirse basın kartı yönetmeliği hakkında değişen bir şey olduğunu düşünmüyorum.”

G4 Basın kartı temelinde değişimin olmadığını ancak Dünya’daki tüm ülkelerde ve Türkiye’de bu duruma dâhil basın kartlarının devlet kontrolünde verilmesinin doğru olmadığını belirtmiştir.

G9’un bu soru hakkında ki görüşü şu şekildedir; *“Şu an yurtdışında birçok ülkede basın kartı sorulmaktadır. Basın kartının asıl fonksiyonu indirim almak olarak nitelenmemelidir. Hangi gazetecilik faaliyetine kimlerin dâhil olup haber takibi yapacağına aslında gazetecinin gazeteci olduğunu ispat etme durumudur. Basın kartı mesleki faaliyet içinde önemi büyüktür.”*

G2’in basın kartı yönetmeliğinin değişimi ve basın kartı uygulamasının meslek içinde önemi üzerine sorulan soruya şu şekilde yanıt vermiştir;

“Basın kartı savunulacak bir durum değildir. Gazeteci gazetecidir. Sarı Basın Kartı olan olmayan diye ayırmanın doğru olduğunu düşünmüyorum. Gazetecilik faaliyeti için herhangi bir kurumdan ya da meclisten alacağı izine ihtiyacının olmadığını kanaatindeyim. Kartı eskiden bir önemi vardır. Artık eski önemini kaybetti ve içi boşaltıldığını düşünüyorum. Günümüzde kartı anlayışı eşittir ücretsiz ulaşım ya da futbol maçları olarak düşünülmektedir. Bu sebepten basın kartı olsa da olur olmasa da olur anlayışı oldukça fazladır. Sarı basın kartı olsa da haber takibi yaptığı sırada her türlü basın faaliyetin engellenebilmektedir. Bu nedenle sarı basın kartı gazetecilik faaliyeti ya da özgürlük alanında hiçbir şey ifade etmemektedir.”

G2 gazeteciliği gazeteci olarak düşünmek gerektiğini belirtmiştir. Gazeteciliğin herhangi bir devlet kurumundan alacağı izin ya da kartla olmadığı bugün basın kartının gazetecilik faaliyeti alanında hiçbir şey ifade etmediğini belirtmiştir.

G7’nin basın kart yönetmeliğinin gerçekleşen değişiklikler ve meslek için basın kartının gerekliliği hakkında sorulan soruya yanıtı şu şekildedir;

“İletişim Başkanlığı’nın Basın Kartı yönetmenliğinde yaptığı değişiklikler sektörde basın kartının hak eden ve etmeyenleri ayırt edecek niteliktedir. İnternet

sitelerinin Basın Kartı uygulaması dışında bırakılması da doğru bir karardır. Basın Kartı uygulaması ve bu alana yönelik bir yönetmeliğin varlığı hiç şüphesiz ki çok gereklidir ve her zaman olmalıdır.”

G10'un basın kartı yönetmeliğinin değişimi ve basın kartı uygulamasının meslek içinde önemi üzerine sorulan soruya şu şekilde yanıt vermiştir; “Basın kartı gazetecilik mesleğiyle uzaktan yakından ilgisi olduğunu bir gazeteci olarak düşünmüyorum. Gazetecilik bir olayı doğru ve tarafsız bir şekilde topluma aktarmak üzere önemli rolü olan gönül işi olarak görmekteyim. Bir kare fotoğraf bir haber dünyanın eksenini bile değiştirecek güce sahip olduğuna inananlardan biriyim. Bu sebepten dolayı devlet kurumlarının bizlere verdiği bu kartların gazeteciliği sınırlayan meslek kapsamını genişletmek aksine daraltan bir uygulama olarak görmekteyim.”

G3'ün soruya verdiği yanıt şu şekildedir;

“Basın kartı konusunda getirilen yeni kriterler, bu hususta da son dönemde değişimlerin gerçekleşeceğini uygulamaların daha da artacağına işaretini veriyor.”

G8'in basın kartı yönetmeliğinin değişimi ve basın kartı uygulamasının meslek içinde önemi üzerine sorulan soruya şu şekilde yanıt vermiştir;

“Belli bir süredir basın yönetmeliği içinde değişime ihtiyaç vardı. Bu ve benzeri uygulamalar da değişen basın politikalarının devamı niteliğindedir. Bugüne kadar pek çok basın organı ve eski uygulamalar nedeniyle basın mensubu işlerine yapamaz hale gelmişti. Basın kartı yönetmenliğinin değişimi artık şart olarak görülmüştü.”

G8 basın yönetmenliği değişimin gerekli ve önemli bir süreç olarak görmüştür. Eski uygulamalar, yönetmelikler birçok basın mensuplarının iş yapamaz hale getirdiğini belirtmiştir. Bu sebeple basın kartı yönetmenliğinde gerçekleşen değişimin doğru ve yerinde bir karar olarak belirtmiştir.

5. Basın Kurumları Hangi Bağlamda Faaliyet Yürütmeli.

Araştırmamızın 5. ve son sorusu olarak yerel ve ulusal gazetelerin yöneticilerine, “İletişim Başkanlığı veya buna benzer basın kurumlarına ihtiyaç var mıdır? Kurumun devlete bağlı olması veya özerk olması hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusunu yöneltilmiştir.

Bu soruya G6 şu şekilde yanıt vermiştir;

“İletişim Başkanlığı gibi bir kurum olmazsa eski sistemle yeni sistem çakışması yaşanır; haliyle yeni sistem başkanlıkla uyumlu bir çalışma içinde olur. Ayrıca özerk olmasına gerek yok ancak uluslararası standartları taşıması zorunludur. Devlet elinde

bulunan ve ulusal standart taşıyan her kurum özerk kurumlara göre dezavantajları da ortadan kaldıracaktır.”

G6'a göre İletişim Başkanlığı ve buna benzer kurumların olması önemlidir. Devlet mekanizması içinde yürütülmesi devlete bağlı bir kurum olarak faaliyet yürütmesi noktasında hiçbir sorunun olmadığını söylemiştir.

Bu soruya ulusal gazete içinde genel yayın yönetmenliği görevini yürüten G9 şu şekilde yanıt vermiştir; *“Sektör içerisinde özerk denetleme kurullarının olması bir engel değildir ancak devlet bu kurum arasında organizasyonunu yapmalıdır. Hangi sektöre bakarsanız bakın devlet denetleme ve organizasyon sağlama görevi yürütmektedir. Tabi denetleme durumu medya alanı olunca genelde (sansür) olarak algılanmaktadır.”*

Aynı soruya G7'nin verdiği yanıt şu şekildedir;

“Başbakanlığa bağlı Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü'nün kapatılması ve Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı'na bağlanması ve kurumun devlete bağlı olması yerinde bir karardır. Devletimizin himayesinde olması gereklidir.”

Yerel gazete içinde yazı işleri müdürlüğü görevini yürüten G10 bu soruyu şu şekilde yanıtlamıştır;

“Bir gazeteci bir devlet kurumu eleştirel bakabilmeli ve eleştirel haberleri devlet kurumu tarafından denetlenmemesi gerektiğini düşünmekteyim. Basın Kuruluşların öz denetim olarak ihtiyaç olduğunu düşünüyorum. İletişim Başkanlığı gibi basını denetleyen diğer kurumların devlet bağının olmaması gerektiği özerk ve basının çıkarlarını göz önünde bulunduran kurum olması gerektiğini düşünüyorum. Devletin basını denetleyici bir rol alması mesleki özgürlükler kapsamında bakıldığında desteklemiyorum.”

G5'in bu tarz basın kurumlarına ihtiyaç olup olmadığı ve böyle kurumların devlete bağlı ya da özerk bir anlayışla yönetilmesi sorusuna şu şekilde yanıt vermiştir;

“Var tabi. Kurumun devlete bağlı olmasında fayda var. Özerk olsa ne olacak? Aslında devlette bir küçülme gerekli. Bu kapsamda aynı işi yapan mesela TRT ve Anadolu Ajansı birleştirilmeli. Basın İlan Kurumu ve Basın Yayın Enformasyon kurumları da tek kurul olarak birleşmeli. Dolayısıyla bu kurumların sayısı aza indirilirken, etkinlikleri de artırılabilir.”

G2'nin bu soru hakkında görüşleri şu şekildedir;

“İllaki bir üst kuruluşun olması gerekiyor. Bazı düzenlemeler olması gerektiğini kanaatindeyim. Tamamen keyfi kimin ne yaptığı belli olmadığı bir faaliyeti de doğru bulmuyorum. Basın kuruluşlarını özerk olmasının daha avantajlı bir durum olacağını düşünüyorum. Belli bir kural ve kurul çerçevesi içerisinde olması gerekmektedir. Böyle kurumlar açıkçası gazetecilik faaliyetlerinde bulunanlarla devlet arasında bir köprü bir mekanizma olarak görev yürütmesi gerekir.”

G2 bir üst kurulun olması gerektiğini ancak bu kurumun özerk bir faaliyet içinde olması gerektiğini belirtmiştir. Belli bir kurul çevresinde bir tip kurumların gazeteciler ve devlet arasında köprü görevini yürütmesi gerektiğini ifade etmiştir.

G8’in soruya yanıtı şu şekildedir;

“Belki iyi niyetli amaçlar güdülüyor olsa bile bu uygulamaların gidişatının kötü olacağını düşünmek son derece rasyonel ve gerçekçidir. Basın hürdür, hür kalmalıdır. Basını denetleyen bir mekanizmanın aksine denetim mekanizması haline gelmiş bir basına ihtiyacımız vardır.”

G4’in basın kurumlarına ihtiyaç olup olmadığı ve böyle kurumların devlete bağlı ya da özerk bir anlayışla yönetilmesi sorusuna şu şekilde yanıt vermiştir;

“Basın özgürlüğünün teorideki kuram ve anlayışına göre bu tarz kurum ve kuruluşlara kesinlikle ihtiyaç yoktur. Ancak Türkiye’de basın çalışanlarının birbirlerine yönelik işledikleri suçlar, otorite/iktidar/güç/sermayenin yaptığı suçlardan daha az değildir. Bu yüzden meslek kuruluşuna ihtiyaç vardır. Gerek yerel, gerek ulusal ve gerekse uluslararası düzeyde sorunlar, çözümler, yenilikler ve güç birliği bakımından mesleki kuruluş bir zarurettir kanaatimce. Ama bu kuruluşun devletle hiçbir şekilde bağlantılı olmaması gerekmektedir.”

G4’ün soruya verdiği yanıtı özetlemek gerekirse, Basın özgürlüğünün teoride ki karşılığa bakacak olursak bu tip kuruluşlara ihtiyaç olmadığı düşünülebilir. Ancak ülke içerisinde farklı gazete içinde basın çalışanlarının birbirlerine yönelik işlediği suçlara bakıldığında bu tarz kuruluşlara gerek duyulduğunu söylemektedir. Bu kurumların devlet bağlantısı içinde değil özerk olması gerektiğini belirtmektedir.

G3’ün bu konu ve yöneltilen soru hakkında yanıtı şu şekildedir;

“İletişim Başkanlığı, ancak bağlı olduğu kurumun halkla ve basınla ilişkilerini düzenlemek için kurulabilir. Tüm medyayı dizayn edip denetim altına almak için değil. Resmî ilan, basın kartı ve gri pasaport dağıtımı ise, basın kuruluşlarının ağırlıkta olduğu özerk bir kurum tarafından hakkaniyet ölçüleri içinde düzenlenmelidir.”

Son olarak G1'in İletişim Başkanlığı ve buna bağlı farklı basın kurumlarına ihtiyaç olup olmadığı ve böyle kurumların devlete bağlı ya da özerk bir anlayışla yönetilmesi sorusuna şu şekilde yanıt vermiştir;

“Kesinlikle mesleki bir birlik ya da bir kuruma ülke şartlarında ihtiyaç olduğunu düşünmektedir. Ancak bu tarz kurumların olabildiğinde devlet himayesinden sıyrılarak özerk kurumlar olarak faaliyet yürütmelidir. Adı özerk olup devlet mekanizmasının tüm kuruma nüfus etmesi doğru ve etik bulmuyorum. Her gazete temsilcilerin desteğiyle bir kurul seçilerek alınan bir dizi kural çerçevesinde faaliyet yürütülebilir.”

G1 ve G3 değerlendirmelerine bakacak olursak kurum işleyişinin özerk olması gerektiğini belirtmişlerdir. Her ikisine bağımsız kurul yönetimiyle bu tip kurumların ilerleyeceği düşüncesindedirler.

5.SONUÇ

Türkiye’de yönetim sisteminin değişmesinden kaynaklı olarak 2018 yılının Temmuz ayında Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü kurumunun isim değiştirerek İletişim Başkanlığı ismiyle Cumhurbaşkanlığı bünyesi içinde faaliyetine kaldığı yerden devam etmektedir. İletişim Başkanlığının görev, yetki ve sorumlulukları bağlamında bakıldığında basın denetim mekanizmasının faaliyetlerinin yanı sıra, dış politikalar alanında ülkemizin propaganda faaliyeti takip etme, dış tanıtım faaliyetini yönlendirme, Türkiye Cumhuriyeti devletini dış alanlarda etkin olarak tanıtma görevi üstlenmiştir.

İletişim Başkanlığı ülke içinde yayımlanan süreli ve süresiz yayınları planlamak, yerli- yabancı basın mensuplarının çalışmalarını kolaylaştırmak, basın kartı düzenlemek ve mesleki basın eğitimleri yapmak gibi bir dizi faaliyeti olduğu belirtilmiştir.

Araştırma kapsamı içinde liberal kuram bağlamında incelenen otoriter medya kuramından farklı olarak baskıcı anlayışa karşı bireyin düşünce ve haberleşme özgürlüğünü savunan ve her türlü sansüre karşı tavır alan bir kuram olarak ifade edilebilmektedir. Her türlü kitle iletişim faaliyeti serbest bırakan işleyişi vardır. Liberal kuramı savunan düşünürler toplum yararı olduğu devlet düzenlenmesini ve müdahalesini kabul etmişlerdir. Bu kuram bağlamın ele alınan İletişim Başkanlığı Kurumu basın organizasyonda önemli bir faaliyet yürüttüğü ve liberal kuramın ana unsuru olan düşünce, haberleşme özgürlüğüne engel olmayan toplumun ve ülke

propagandasını geliştiren bir devlet kurum olarak karşımıza çıkmaktadır. Liberal kuramın ilkelerinden biri olan eleştiri hakkı, İletişim Başkanlığı içinde kendini oldukça açık göstermiştir. İletişim Başkanlığı sansür ya da baskı faaliyetini kabul eden kurum olarak görülmemektedir.

Yapılan bu araştırma sürecinde nitel araştırma yönteminden derinlemesine görüşme tekniği kullanılarak ulusal ve yerel gazetelerin yöneticileriyle görüşülmüştür. Yerel ve ulusal gazetelerin yazı işleri müdürlerine İletişim Başkanlığı Kurumu üzerine 5 soru sorulmuştur. Araştırmanın bu sorulara çerçevesinde çıkan sonuçları ise şu şekildedir;

Araştırmanın ilk sorusu olan İletişim başkanlığı hakkında görüşlerini paylaşan yazı işleri müdürlerini ifadelerine bakıldığında G4; İletişim Başkanlığının meslek açısından olması gerektiğini, her ülkede olduğunu gibi bizimde ülkemizde basın bir kuruma bağlı olduğunu belirtmiştir. Ancak basın organizasyon kurumunun devlet kontrolünde olması basın özgürlüğü kavramıyla tartışma yaratan bir durum olarak değerlendirmiştir. G6'ı İletişim Başkanlığının yeni sisteme entegre olması açısından önemli karar olduğunu belirterek, basın kurumun tek çatı altında toplanmasını yerinde bir karar olduğunu ifade etmiştir. Cumhurbaşkanlığına bağlanmasını yerinde bir karar olarak gören gazeteci G7, basın ve medya sektörü tek bir kurum bünyesinde toplanmasının önemini büyük olduğunu belirtmiştir. G3 ise bürokratik denetim mekanizmasının devam ettiğini, İletişim Başkanlığı'na geçilmesiyle birlikte görev ve yetkilerin Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü'nün işleyişiyle aynı olduğunu değerlendirmiştir.

Türkiye devletinin yönetim sisteminin değişmesiyle birlikte faaliyet yürüten İletişim Başkanlığı kurumunun avantajlı bir durum olarak ele alınmıştır. G5, eskiden basın alanıyla birkaç bakanlığın ilgilendiğini yeni sistemle tek çatı altında toplanılmasının avantajlı bir durum olarak belirtmiştir. Aynı şekilde G10, Cumhurbaşkanlığına geçmesi önemli bir karar olduğunu, tek çatı altında karmaşadan uzak bir durum oluşacağını ifade etmiştir. İletişim Başkanlığının Cumhurbaşkanlığına bağlanmasının avantajlı gören G8, İletişim Başkanlığı maddelerine bakıldığında bilgi tarafsızlığının zedelenmemesi için çaba oluşturduğunu belirtmiştir. G2, Teknik olarak bir değişimden bahsetmenin mümkün olduğunu, isim değişikliği hariç bir değişimin olmadığını, eskiden iki makam, iki farklı kuvvet vardı artık tek bir çatı içinde faaliyet yürüteceğini söylemiştir. G9 ise kurum hakkında görüş paylaşımını çift başlığının ortadan kalktığını, sistem değişikliğiyle tek bir makam tarafından faaliyetlerin

yürütüleceğini ifade etmiştir. Son olarak G1, Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğünün tüm alanlarıyla Cumhurbaşkanlığına bağlanarak İletişim Başkanlığı isminin alındığı, artık birçok görev ve çalışmaların bir arada yürütüleceğini belirtmiştir.

Çalışmamızın 2. sorusu olarak belirlenen yerel ve ulusal basına yönelik yetki ve sorumlulukları başlığı altında yazı işleri müdürleri değerlendirmelerde bulunulmuştur. İlk olarak G8, yerel ve ulusal basın varlığını sürdürebilmesi için devlet desteğinin almasının gerekli olduğunu belirterek, devlet kurumu gazetelerin varlığı için gerekli olduğunu belirtmiştir. G1, basın ilişkilerinin düzenlenmesi için gerekli çalışmalar yapıldığı, yerli yabancı basın organına ve basın çalışanlarına düzenlemeler getirdiğini ifade etmiştir. Basın kartı, tanıtım faaliyetleri gibi birçok çalışmanın bir arada yürütülmesinin imkânsız olduğu, kurumun zorluklar yaşayacağını ifade etmiştir. G6 ise vatandaşın sorunlarına etkin ve nitelikli çözümler getirdiğini ve basın çalışanların yeni sisteme adapte sorunu ortadan kalktığını, ulusal temsilimiz ileri seviyeye ulaştığını belirtmiştir. G2, basını destekleyen maddeler yazılsa da şu an faaliyeti görülmediğini ifade etmiştir. Yeni kurum maddelerinin uygulanması daha oluşmadığı söylemiştir. G7, kurumun ayırım gözetmeksizin sorumluluklarını yerine getireceğini ve her alanda önemli çalışmalar yapacağını değerlendirmiştir.

Yerel ve ulusal basına yönelik İletişim Başkanlığının çalışmasına G5, görev, yetki ve sorumluluklarda bir değişikliğin olmadığını, değişen tek şeyin isim olduğunu söylemiştir. G3'te eski ve yeni kurum arasındaki tek farkın Cumhurbaşkanlığına bağlanıp tek çatı altında yönetilmesi olduğunu ifade etmiştir. Aynı şekilde G10'da şu anlık bir değişimin olmadığını, tüm gazeteleri bu çalışma kapsamına almanın zaman alacağını ifade etmiştir. G4, basının doğası gereği tarafsız olması gerektiğini vurgulayarak, gazetecilerin elçi olduğunu bu nedenle sorumluluklarının büyük olduğunu belirtmiştir. Son olarak G9, şematik olarak faaliyet içinde yer almadığını, sistem değişikliği, isim değişikliği olduğunu ancak faaliyetin değişmediğini ifade etmiştir.

Çalışmamızın 3. Sorusu olarak belirlenen İletişim Başkanlığının Resmi İlan Dağıtımını başlığı altında yazı işleri müdürleri değerlendirmelerde bulunulmuştur. İlk olarak G7, Resmi ilanların önemli bir gelir kaynağı olduğu belirterek, resmi ilanların bu sayede tek çatı altında tutulması gerektiğini ifade etmiştir. G2, resmi ilanların dağıtımda aksaklıklarının olduğu ve baskı maliyetlerinin artmasıyla resmi ilan kurumundan gelecek ödeneğin öneminin büyük olduğunu söylemiştir. Yerel gazete

yazı işleri müdürü olan G10, yerel gazeteler için resmi ilanların önemli olduğunu ve resmi ilanlar gazeteyi hedeflediği konuma getirmek içinde gerekliliği olduğunu belirterek, resmi ilanlar yerel gazeteler için can simidi olduğunu ifade etmiştir. Ulusal gazete yazı işleri müdürü olan G1, resmi ilan dağıtımında aksaklıkların olduğunu ve bu durumun bağımsız yayın yapan yayımları tehlikeye soktuğunu belirtmiştir. G6, G1'in aksine İletişim Başkanlığının atacağı adımlardan umutlu olduğu belirterek, gazete sayılarının artırılması gerekliliğini, ilan ve reklam kurumlarının da destek olacağını söylemiştir. G3'te Resmi ilan dağıtımından aksaklıkların olduğunu belirterek bir an önce düzeltilmesi gerektiğini belirtmiştir. G5 ise ilan dağıtımında değişikliğin olmadığını sadece üst kuruluş olarak Cumhurbaşkanlığına bağlandığı belirterek, Resmi ilan kurumunun yürüttüğü bir dijitalleşme sürecinin olduğunu söylemiştir. G9 bu soru hakkında bilgisi olmadığı, gazetenin farklı departmanlarının ilgilendiğini belirtmiştir. G8, basın ekonomisinin göz ardı edilemeyeceğini ve günümüzde resmi ilanlar yeni çıkış yolları arayan gazeteler için önemli olduğunu ifade etmiştir. Son olarak G4, değişen somut bir faaliyetin olmadığını ancak kamu ilanlarının devlet tarafından dağıtılmasının basın- hükümet ilişkisi konusunda şüphe doğurabileceğini belirtmiştir.

Çalışmamızın 4. Sorusu olarak belirlenen İletişim Başkanlığının Basın Kartı Uygulaması başlığı altında yazı işleri müdürleri değerlendirmelerde bulunulmuştur. İlk olarak yerel gazetenin yazı işleri müdürü olan G5, Basın kartı uygulamasının eskisinden bir değişikliğin olmadığını, gazetecilik mesleği için basın kartının gerekliliği olduğunu ifade etmiştir. G5'in bu ifadesine karşı G2, Basın kartı olan olmayan diye ayırt etmenin doğru olmadığını gazetecilik faaliyeti yapabilmek için bir kurumdan izin alınmaması gerektiğini belirtmiştir. G9, meslek açısından basın kartının önemli olduğunu ve gazetecinin bu mesleğini yaptığını gösteren bir işaret olarak düşülmesi gerektiğini söylemiştir. G9'un bu ifadesine karşı G10, gazetecinin görevi bir olayı topluma tarafsızca aktarmak olduğunu ifade etmiştir. Gazeteciliğin gönül işi olduğunu belirterek devlet kurumunun verdiği basın kartı mesleği daraltan bir uygulama olarak belirtmiştir. G6, Basın kartı uygulamasının şart olduğunu, başkanlık himayesinde olan bir çalışmanın etik olduğu söylemiştir. G3 ise basın kartında gelişen yeni değişimlerin son dönemde daha da artacağını ifade etmiştir. G8, basın kartı uygulamasında değişimin gerekli olduğunu belirterek, birçok basın kuruluşu eski uygulamalar yüzünden gazetecilik mesleğini yapamayacak hale geldiğini söylemiştir. G4, basın kartı temelinde değişimin olmadığı ve bu tarz uygulamaların devlet kurumu tarafından

yönlendirilmemesi gerektiğini belirtmiştir. G4'ün bu ifadesine karşı G1, basın kartı belli bir alanı ifade eden bir uygulama olduğunu ve gazetecilik mesleğini yapabildiğini gösteren bir uygulama olduğunu ifade etmiştir. Son olarak G7, değişimle birlikte hak eden, etmeyen ayırt edileceğini ve basın kartının şüphesiz ki çok gerekli olduğunu belirtmiştir.

Çalışmamızın 5. ve son sorusu olarak belirlenen Basın Kurumları Hangi Bağlamda Faaliyet Yürütmeli başlığı altında yazı işleri müdürleri değerlendirmelerde bulunulmuştur. İlk olarak yerel gazetenin yazı işleri müdürü olan G6, İletişim başkanlığının özerk olmasına gerek olmadığı ancak uluslararası standartları taşımasının zorunlu olduğunu belirterek, kurum özerk olursa eski ve yeni sistem çakışmasının yaşanmasının muhtemel olduğunu ifade etmiştir. Aynı şekilde G9, basın sektörü içinde özerk denetleme kurumlarının var olduğunu, devlet basın organizasyonu belirleyebilmek için basın kuruluşlarına ihtiyacı olduğu söylemiştir. G1, bu ülke şartları içinde bir devlet kuruma ihtiyacın olduğunu ve meslek kuruluşuna ihtiyacın olduğu ifade etmiştir. G1'in aksine G8, basını denetleyen bir mekanizma yerine denetim mekanizması haline gelmiş bir basına ihtiyaç olduğu ifade etmiştir. G10 ise Basın kuruluşlarının öz denetimi olması gerektiğini ve basını denetleyen tüm kurumlardan bağıni koparması gerektiğini belirtmiştir. G10'un bu ifadesine karşı G5, kurum devlete bağlı olmasının yararlı olduğunu, özerk bir kurum olması hiçbir şeyi değiştirmeyeceği söylemiştir. G2, bir üst kuruluşun olması gerektiğini vurgulayarak, düzenlemelerin yapılması gerektiğini böyle kurumların gazetecilik faaliyetinde bulunanlarla devlet arasında bir köprü mekanizması görevi yürüttüğünü ifade etmiştir. G4, basın özgürlüğü teorisinde kuram anlayışına göre bu tarz kurumlara ihtiyaç olmadığı ancak basının birbiriyle işlediği suçlar üzerinde böyle bir devlet kuruma ihtiyaç olduğunu ifade etmiştir. G7, basın kurumunun devlete bağlı olmasının önemli olduğunu belirterek, basın denetimi ve organizasyonu için devlet kurumunun olmasını şart olduğunu belirtmiştir. Son olarak G3, tüm medya dizayn ve denetim altına alınmasını gerektiğini vurgulamış ve resmi ilanlar, basın kartları özerk bir kurum tarafından verilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Çalışmamızda çıkan sonuçlarda, yerel ve ulusal gazetecilerin yöneticileri İletişim Başkanlığı adıyla faaliyetlerini yürüten bu kurumun Cumhurbaşkanlığına bağlanmasının yerinde bir karar olduğunu belirtilerek, mesleki açıdan olması gereken kuruluş olduğunu gazeteci yöneticiler tarafından belirtilmiştir. Cumhurbaşkanlığına bağlanmasıyla çift başlılığın ortadan kalktığını, tek kurum çatısı altında toplamasının

görüşme yapılan yöneticilerin çoğunluğunun desteklediği bir süreç olarak ortaya çıkmıştır.

Görüşme yapılan yöneticilerin sektörde yaşanan sorunları tek çatı altında olan basın kurumunun çözecek olması basın içinde karmaşayı ortadan kaldıran bir karar olarak nitelendirilmiştir. Gazete yöneticileri genel itibariyle sistem değişikliği sürecine değinmiştir. İletişim Başkanlığıyla değişen yetki, görev ve sorumluluklarına hâkim olmadıklarını belirterek değişimle ilgili sorulan soruya detaylı değinilmemiştir.

İletişim Başkanlığı yerel basın içerisinde çalışma kapsamını çıkan bulgular ise görüşülen yöneticilerin şu anlık bir değişimin olmadığı, tüm yerelin bu değişime adapte olmasının zaman olacağını düşünülse de bazı yöneticiler ise yerel ve ulusal basın çalışmasının tek kurum çatısı altında toplamak basın denetimini kötüleştirici bir düşünce içinde olduğu ortaya çıkmıştır.

Kurumun, resmi ilan dağıtımını bünyesine dâhil etmesi üzerine yerel ve ulusal gazete yöneticilerin görüşü bağlamında muhalif olarak kendilerini adlandıran ulusal gazete yöneticilerin resmi ilan dağıtımında aksaklıklar yaşadığını bazı gazetelerin ekonomik olarak maddi sıkıntı çektiği belirtilmiştir. Yerel gazete yöneticileri ise genel olarak resmi ilanları gelirinin önemli olduğu maddi sıkıntılardan kurtaran bir gelir olarak ortaya çıkmıştır. Genel itibariyle artan kâğıt ve baskı maliyetleri sebebiyle bu masrafları karşılamak için resmi ilanlar gazeteler için önemli bir gelir kaynağı olarak görülmektedir.

Gazetecilik mesleğinin önemli aracı olarak görülen basın kartının İletişim Başkanlığı üzerine değişimin olmadığı belirtilmiştir. Başkanlık sistemiyle kurum değişimi gazetecilik faaliyetini değiştiren basın kartının durumu belirleyen ana bir süreç olarak görülmediğini belirtmiştir.

Görüşme yapılan yöneticilerin İletişim Başkanlığı gibi basını denetleyen devlet kurumlarının olması gerektiğini belirtilmiştir. Basın sektörü içinde özerk basın denetleme kurumlarını var olduğunu, denetleme fonksiyonu olarak devlet kurumunun denetiminde olması gerektiği belirtilmiştir. Üst bir kurumun olmamanın şart ve gerekli olduğunu gazeteciyle devlet yetkilileri arasındaki bağı güçlendirmesi gerektiği çıkan sonuçlar arasında yer almaktadır.

Bundan sonra İletişim Başkanlığı üzerine yapılacak bilimsel çalışmalarda İletişim Başkanlığında yetkililerini de çalışma içerisine katarak incelenmesi faydalı olacaktır. Ayrıca bundan sonra yapılacak bilimsel çalışmalarda ulusal ve yerel gazeteler daha da artırılarak çalışma ilerletilebilir.

KAYNAKÇA

Abadan, N. (1970). Basın ve Haberleşme Hürriyeti, *Türkiye İnsan Hakları Semineri 9-11 Aralık 1968*, Ankara.

Akarcalı, S. (1989). Basının Görevleri ve Basın Özgürlüğü. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 44(1), 265-287.

Aksoy, N. (1995). 3985 sayılı kanun ve radyo- televizyon üst kurumu (RTÜK). Yüksek Lisans Tezi. Dumlupınar Üniversite Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Kütahya.

Al, H. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.

Arslantürk, Z. (2001). *Sosyal Bilimciler İçin Araştırma Metod ve Teknikleri*, (5. Baskı). İstanbul: Çamlıca Yayınları.

Avcı, K. (1998). *Türkiye’de düşünceyi ifade ve basın özgürlüğü sorunları üzerine bir inceleme*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı, Ankara.

Aydın, Ö. D.(2004). *Üç Demokraside Düşünce Özgürlüğü ve Ceza Hukuku – I- Amerika Birleşik Devletleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.

Aydın, V. (1995). *Türk anayasalarında iletişim özgürlüğü ve özel radyo televizyon düzenlemesi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Konya.

Aziz, A. (2011). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri*. (6. Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.

Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü. (2008). <file:///C:/Users/BA010NT/Desktop/TEZ%202.%20BÖLÜM%20KAYNAKÇA/byegm%202.pdf> adresinden alınmıştır. [Erişim Tarihi: 24.01.2019].

Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü. (2016). file:///C:/Users/BA010NT/Desktop/TEZ%202.%20B%20C3%96L%20C3%9CM%20KAYNAK%20C3%87A/BYEGM_2017-2021_Stratejik_Planı.pdf adresinden alınmıştır. [Erişim Tarihi: 29.01. 2019].

Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü. (2017). file:///C:/Users/BA010NT/Desktop/TEZ%202.%20BÖLÜM%20KAYNAKÇA/xyPz6+BYEGM_2017_yili_performans_programi_09_ocak_2017_tasarim_kapakli.pdf adresinden alınmıştır. [Erişim Tarihi: 28.01.2019].

Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü. (2018). file:///C:/Users/BA010NT/Desktop/TEZ%202020BÖLÜM%20KAYNAKÇA/byegm%202018YiliPerformansProgrami.pdf adresinden alınmıştır. [Erişim Tarihi: 29.01.2019].

Baykal, C. K. (2008). *Radyo televizyon yayıncılığında yayın ilkelerinin ihlali ile yaptırım uygulamasında ortaya çıkan sorunlar*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı, Ankara.

Bozdağ, İ. (1992). *Dünyada ve Türkiye’de Basın İstibdadı*. İstanbul: Emre Yayınları.

Curran, J. ve Seaton, J. (1992). *Power Without Responsibility: The Press and Broadcasting in Britain*. London: Routledge.

Danışman, A. (1982). *Basın Özgürlüğünün Sağlanması ve Önlemleri*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basın- Yayın Yüksek Okulu Yayınları.

Demir, V. (1994). Basın Tarihimizde Kanunla Kurulan Bir Mecburi Meslek Kuruluşu Türk Basın Birliği Kuruluşu, Faaliyetleri ve Kapanma Nedenleri. *Marmara İletişim Dergisi*, 8, 231-247.

Dönmezer, S. (1964). *Basın Hukuku*. (2. Baskı). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

Dönmezer, S. (1966). Basın Hürriyetini Düzenleyen ve Sınırlayan Mevzuatın Değerlendirilmesi. *İ.Ü Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 32(2-4), 429-455.

Duverger, M. (1990). *Metodoloji Açısından Sosyal Bilimlere Giriş*. (Çev. Ünsal Oksay) (4. Baskı). Ankara: Bilgi Yayınevi.

Erciyes, C. (2001). Medya Etiği ve Klasik Etik Kodları, *Türkiye ve Siyaset Dergisi*, Mayıs- Haziran Sayısı.

Erdoğan, M. (2001). Demokratik Toplumda İfade Özgürlüğü: Özgürlükçü Bir Perspektif. *Liberal Düşünce Dergisi*, 24, 8-13.

Falay, N. (1992- 1993). Kitle İletişim Teorileri. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 0(1-2), 47-58.

Gedik, Ö. (2008). *Türk Yargı Kararları Çerçevesinde Türkiye’de Kitle İletişim Özgürlüğü*. Ankara: Seçkin Yayınları.

Gezgin, S. (2001). Günümüzde Basın Özgürlüğü Kavramı. *Yeniden Müdafaa-i Hukuk Dergisi*, 3(34), 138-139.

Gölcüklü, F. (1970). *Haberleşme Hukuku*. Ankara: Sevinç Matbaası.

Gönenç, Y. A. (2002). Türkiye’de Basın Özgürlüğü. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 0(15), 65- 78.

Güngör, N. (2018). *İletişim Kuramlar Yaklaşımlar. (4.Baskı)*. Ankara: Siyasal Kitapevi.

Gürsakal, N. (2001). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi.

Işık, M. (2017). *Dünya ve Türkiye Bağlamında Kitle İletişim Sistemleri. (4. Baskı)*. Konya: Eğitim Yayınevi

İçel, K. (1985). *Kitle Haberleşme Hukuku. (2. Baskı)*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

İçel, K. ve Ünver, Y. (2012). *Kitle İletişim Hukuku. (9. Baskı)*. İstanbul: Beta Yayınları

İnuğur, N. M. (1999). *Basın ve Yayın Tarihi*. İstanbul: Der Yayınları.

İnuğur, N. (1992). *Türk Basın Tarihi*. İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları.

İletişim ve Diplomasi. (2018). <http://www.iletisimvediplomasi.com/yeni-medya-ve-kamu-diplomasisi-aktoru-olarak-byegm/> adresinden alınmıştır. [Erişim Tarihi: 03.12.2018].

İslamoğlu, H. A. ve Anlaçık, Ü. (2016). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. (5.Baskı)*. İstanbul: Beta Basım.

Jeanneney, N. J. (1998). *Başlangıçtan Günümüze Medya Tarihi. (Çev: E. Atuk)*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Kapani, M. (1993). *Kamu Hürriyetleri. (7. Baskı)*. Ankara: Yetkin Yayınları.

Karaköse, H. (2004). *Siyasal Düşünceler Tarihi. (1. Baskı)*. Ankara: Nobel Yayın.

Keane, J. (1994). *Demokrasi ve Sivil Toplum. (Çev. T. Birkan)*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Kılıçoğlu, M. A. (2008). *Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırılarından Hukuksal Sorumluluk. (3. Baskı)*. Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları.

Kışlalı, T. A. (2003). *Siyasal Sistemler. (6. Baskı)*. İmge Kitapevi: Ankara.

Kızıl, E. N. (1998). *İletişim Özgürlüğü ve Medyada Oto-Kontrol. (1. Baskı)*. İstanbul: Beta Basım

Korkmaz, F. (2005). *Tarihsel Süreçte Türkiye’de Basın Özgürlüğü*. Ankara: Bizim Büro Basımevi

Kuş, E. (2003). *Nitel- Nitel Araştırma Teknikleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Küçük, A. (2003). *İfade Hürriyetinin Unsurları*. Ankara: Liberal Düşünce Topluluğu Yayınları.

Kümbetoğlu, B. (2005). *Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma. (1. Baskı)*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2011). http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/T%C3%BCrk%20Bas%C4%B1n%C4%B1n%C4%B1n%20Do%C4%9Fu%C5%9Fu%20Ve%20Geli%C5%9Fimi.pdf adresinden alınmıştır. [Erişim Tarihi: 21.01.2019].

McQuail, D.(1994). *Kitle İletişim Kuramları. (Çev. A. Haluk Yüksel)*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Kibele Sanat Merkezi Yayını.

Neuman, L. W. (2013). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nitel ve Nicel Yaklaşımlar. (Çev. S. Özge). (6.Baskı)*. Ankara: Yayın Odası Yayıncılık.

Özek, Ç. (1978). *Türk Basın Hukuku*. İstanbul: Fakülteler Matbaası.

Özgen, M. (1998). Basın Özgürlüğü Kuramı. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Hakemli Dergisi*, 7, 53-58.

Özgen, M. (1998). *Gazeteciliğin Etik Kimliği*. İstanbul: Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Yayınları.

Özgenç, İ. ve Sözüer, A. (1996). Basın Hürriyeti Kavramı, Basın Yoluyla İşlenen Suçlarda Sorumluluk Rejimi ile Cevap ve Düzeltme Hakkı Üzerine Düşünceler, *Yeni Türkiye Medya Özel Sayısı*, 2(11), 272-281.

Özkorkut, Ü. N. (2002). Basın Özgürlüğü ve Osmanlı Devleti'ndeki Görünümü. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 51(3), 65-84.

Özsever, A. (2004). *Tekelci Medyada Örgütsüz Gazeteci*. Ankara: İmge Kitabevi.

Özsoy, Ş. (2005). Amerikan Birleşik Devletleri Hukukunda Düşünceyi Açıklama Hakkına İlişkin Standartlar. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 56, 29-47.

Öztürk A. (1997). Basın Özgürlüğü Kuramları. *İ.Ü İletişim Fakültesi Dergisi*, 5, 73-94.

Perin, C. (1974). *Tarih Boyunca Düşünce ve Basın Özgürlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Resmi Gazete. (2018). <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskil/2018/07/20180724.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180724.htm> adresinden alınmıştır. [Erişim Tarihi: 28.01.2019].

Resmi Gazete (1938). <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/3959.pdf> adresinden alınmıştır. [Erişim Tarihi: 15.12.2018].

Resmi Gazete. (2018). <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18435.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18435.pdf> adresinden alınmıştır. [Erişim Tarihi: 15.12.2018].

Ruby, C. (2012). *Siyaset Felsefesine Giriş*. (Çev, Aziz Ufuk Kılıç). İstanbul: İletişim Yayınları

Salihpaşaoğlu, Y. (2007). *Türkiye’de basın özgürlüğü*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Seyidoğlu, H. (1995). *Bilimsel Araştırma ve Yazma El Kitabı*. (6. Baskı). İstanbul: Güzem Yayıncılık.

Siebert, S. F. (1963). *The Libertarian Theory, The Four Theories of The Press*, Urbana: University of Illinois Press.

Sunay, R. (2001). *Avrupa Sözleşmesinde ve Türk Anayasasında İfade Hürriyetinin Muhtevası ve Sınırları*. Ankara: Liberal Düşünce Topluluğu Yayınları.

Şenel, A. (2002). *Siyasal Düşünceler Tarihi*. (10. Baskı). Ankara: Bilim Sanat Yayınları.

Şimşek, Ü. (1996). *Araştırma Teknikleri*. İstanbul: Nesil Yayıncılık.

Tekinalp, Ş. (1986). *Basın yönetimi ve okuyucu ilişkileri*. Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul: İÜSB Yayını.

Topuz, Hıfzı. (1996). *100 Soruda Türk Basın Tarihi*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.

Topuz, Hıfzı. (2003). *II. Mahmut’tan Holdinglere Türk Basın Tarihi*. (2. Baskı). İstanbul: Remzi Kitapevi.

Türkdoğan, O. ve Gökçe, O. (2012). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. (1.Baskı). Konya: Çizgi Kitabevi.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. (1982). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf> adresinden alınmıştır. [Erişim Tarihi: 29.01. 2019].

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı (2019). <https://www.iletisim.gov.tr/turkce/kurum-hakkinda> adresinden alınmıştır. [Erişim Tarihi: 28.01. 2019].

Vardal, B. Z. (2014). *Türkiye’de basın özgürlüğü ve 2003 yılı sonrası uygulamalar*. Doktora Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı, İstanbul.

Vural, S. (1986). *Radyo- Tv Kurumlarında Yönetim ve Türkiye’deki Uygulama*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Basımevi.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2000). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (2. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, Y. (2015). *Medya Kuramları, Siyasal Sistemler ve Tarihi Değişimler Işığında Türkiye’de Gazetecilik Mesleği*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Yücedoğan, G. (1999). Basın, Özgürlük ve Gazeteci. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 9, 107-112.

